

Honnan, hová?

A NAGY LAJOS TÁRSASÁG ANTOLÓGIÁJA

**Z
BUDAPEST**

**Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

**Az antológiát szerkesztette
KRISTÓ NAGY ISTVÁN**

© Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaság

Hazánkban kétszáz éve létezik, alkot és hat a felvilágosodott, összefogó, népszerű irodalom. A *Nagy Lajos Társaság* ezt a – mondhatni – klasszikus hagyományt akarja folytatni: az elkötelezett, demokratikus és realista irodalom-művészetét, a nemes

értelemben vett baloldaliságot. Célja az ilyen eszméket valló írók-művészek számbavétele, együtt tartása, műhelymunkája. *Műhelymunka* terméke ez a kis antológia is, megannyi olvasmányos elbeszéléssel, szép verssel s egy-két egyéb írással. Az írói együttesnek nevet adó, nemcsak nevében Nagy író követve: a társadalmi tényekkel való hiteles, hol tárgyias, hol ironikus, de mindig bizakodó szembenézéssel.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

TAMÁS ALADÁR

Honnan, hová?

Száz bánat szárnya suhog köröttem
gyenge testtel védek tudást, reményt, hitet
segítséget réges-régen nem hívok már
színüket vesztették egykori csillagok
ám a határba még mindig kimehetek
Százfelé visznek itt célok, utak, szivek
egy lépést sem teszek s máris messze vagyok:
a távol és közel értelme elveszett.

Szavát tartó ember ma már ritka holló
zseb, gyomor, értelem messze vezetheti
igaz visszatérés sehonnan sem lehet
útmenti virágot azért még letéphetsz
káromkods, fohászkods, de nem szívből teszed
egyre csak tanultál: sokra nem vihetted
szorítsd meg hát jól a feléd nyúló kezét
keményen, barátin, tisztuló lélekkel
hogyha szerencséd van, férfira lelsz benne
és megkérdezheted: érdemes volt mindez?

BARANYI FERENC

Egy kóbor giullare sóhaja Guido Da Polenta lányának lakodalmán

Rimini úrnője, kastélyodba jöttem,
hogy a létezésed énekkel köszönjem,
nagy jót tettél azzal, hogy világra jöttél,
mert így Ravennában sem folyik fölös vér.
Rimini úrnője, légy majd hú a gnómhoz,
akkor is, ha rút és mit sem ért a csókhoz,
mert ha délceg öccse hál veled titokban:
városaink közt a harc megint kirobban.
Rimini úrnője, rajtad áll a sorsunk,
kik a kikötőben nagy bálákat hordunk,
kiknek könnye sósabb széles Adriánál,
mert az égi Göncöl rúdja is miránk jár.
Rimini úrnője, lásd, az elesettek
jóakarójuknak nem adnak kegyelmet,
ráfizet, ki minket felsegít a porból,
mint ki búzaföldbe beléndekmagot szór.
Gianciotto sántán is tipor minden álmon.
Legyünk az ő népe, hogy nyakunkra hágjon
s idült gonoszsággá gyúrjon száz heveny bűnt?

Madonna Francesca, légy övé helyettünk!

Népem summája

Volt itt ütem,
volt itt atom,
csap a hordón,
száj a csapon,
volt itt eszme,
volt itt asztma,
bölcs egyének,
balga massa,
volt itt hangos

terefere
 s szemérmetlen
 Cserebere,
 voltak hegyek,
 voltak folyók,
 voltak szüzek,
 voltak lotyók,
 volt itt elnök,
 volt itt dalnok,
 HÍVatás és
 Hivatalnok,
 volt itt kullancs,
 volt itt lebbencs
 s volt itt fátyol,
 hogy lebbentsd,
 volt itt kéve,
 volt itt káva,–

s volt itt ló,
 de nem lesz háta.

BÁRÁNY TAMÁS

Ötvenegy, kora tavasz

Ötvenegy tavaszán ösmerkedtem meg Nagy Lajossal személyesen is; eladdig csupán írásaiból ismertem, a *Modem Könyvtár* 77. száma gyanánt megjelent novelláskötetének szűkszavú, szíjasan kemény darabjaiból. A harmincas évek felé olvastam ezt a gyűjteményt, amikor kínlódva kerestem még a magam legsajátabb mondandóit, költőnek híven magam, s igazában még csak nem is kacérkodtam komolyabban a prózáírással.

A sors úgy akarta, hogy a *Modem Könyvtár* négy füzetecskéjét egybekötve lökje kezembe, s innét datálom – harmincötéből, harminchatból – közelebbi ismerkedésemet az újabb magyar irodalommal. Nagy Lajos *Az asszony, a szeretője meg a férje* című, eredetileg papírborítású elbeszéléskötetét zárta össze a kék színű vászonkötés Kosztolányi Dezső *Bolondok*, Csáth Géza *Schmith mézeskalácsos* című novellafüzérével, valamint Karinthy Frigyes kötetkéjével, amely ezt a később elhíresült címet viselte: *Találkozás egy fiatalemberrel*.

Vagyis: Móricz és Krúdy híján már kamaszkoromban kezemben volt a századelő csaknem teljes magyar prózairodalma, a kötet címdoldalán a megjelenés esztendejével: 1911. Szíven ütött, hogy ez volt az az esztendő, amikor apám érettségizett – azaz, emberöltőnyi idő pergett le azon a bizonyos homokórán, amíg nekem kezembe kerülhetett ez a pazar könyv, amelynek oldalain ámulva habzsoltam a negyedszázaddal azelőtt volt ifjú írók remekléseit: az *Egy délután a Grün-irodában-t*, *A meggyalázott vágyat* Nagy Lajostól, *A bécsi asszonyt* és a *Hímeket* Kosztolányitól, a *Gimnazista fantáziákat* Csáth Gézától, *A lift feljebb megy*, valamint *Az asszony* című novellát Karinthytól. És elszoruló torokkal gondoltam arra, hogy Kosztolányi ifjúkori írásaival éppen a halála évében ismerkedtem meg; addig ennek az írónak még a nevét sem hallottam ...

Nemcsak a könyvek sorsa, az a bizonyos *fatum libellorum* sajdult hát belém egészen ifjan, kamaszkoromban, hanem az írórsors kiedenségre is ráérezhettem. Hiszen itt volt ez a nagyszerű író, ez a Kosztolányi, ugye, aki harminc éven át szakadatlanul írt, írt, kötetek hosszú sorát bocsátotta közre – és a Pesten serdült ifjanc még a nevét sem ismerte ...

Bezzeg ismertem már Nagy Lajosét az ötvenes években! Hiszen korai novelláinak kérlelheteredően kemény hangulata fakulhatatlan emlékként élt bennem legelső olvastuk óta; sőt, mint kezdő író, már azt is tudtam róla, hogy megalkuvást nem ismerő kritikusa a polgári társadalomnak, tudtam róla, hogy bálványom, József Attila barátja volt; tudtam, hogy egyfajta politikai színekép-elemzés a baloldal legszélén jelölné ki a helyét.

És – vagy inkább: de – ugyanakkor nem lehetett nem feléreznem a csendre, amely alakját körülvette. Személyét afféle „kávéházi” írónak minősítvén, a hivatalos irodalompolitika akkorra már félreállította, műveit agyonhallgatta, egyedül a *Kiskunhalmunk* kegyelmezvén meg; azt talán mégsem lehetett kiperelni az irodalom eleven áramából, hisz kétségtelen, hogy előfutára, sőt ihletője volt a népi írók szociográfiai mozgalmának.

De ez volt aztán minden, ami 1949 és 1955 között tollából napvilágot láthatott; ő maga szinte kitaláltan élt, távol az akkori idők irodalmi életnek becézett Üpródásától, ahol a legszemfülesebb neofitákból kreált írófejedelmek, államilag kinevezett zsenik és az irodalompolitika csillogóan ízléséről és hozzáértéséről tanúskodó egyéb buzgó lelkesedők játszották a prímet, s ahol neki még tercelnie sem igen lehetett.

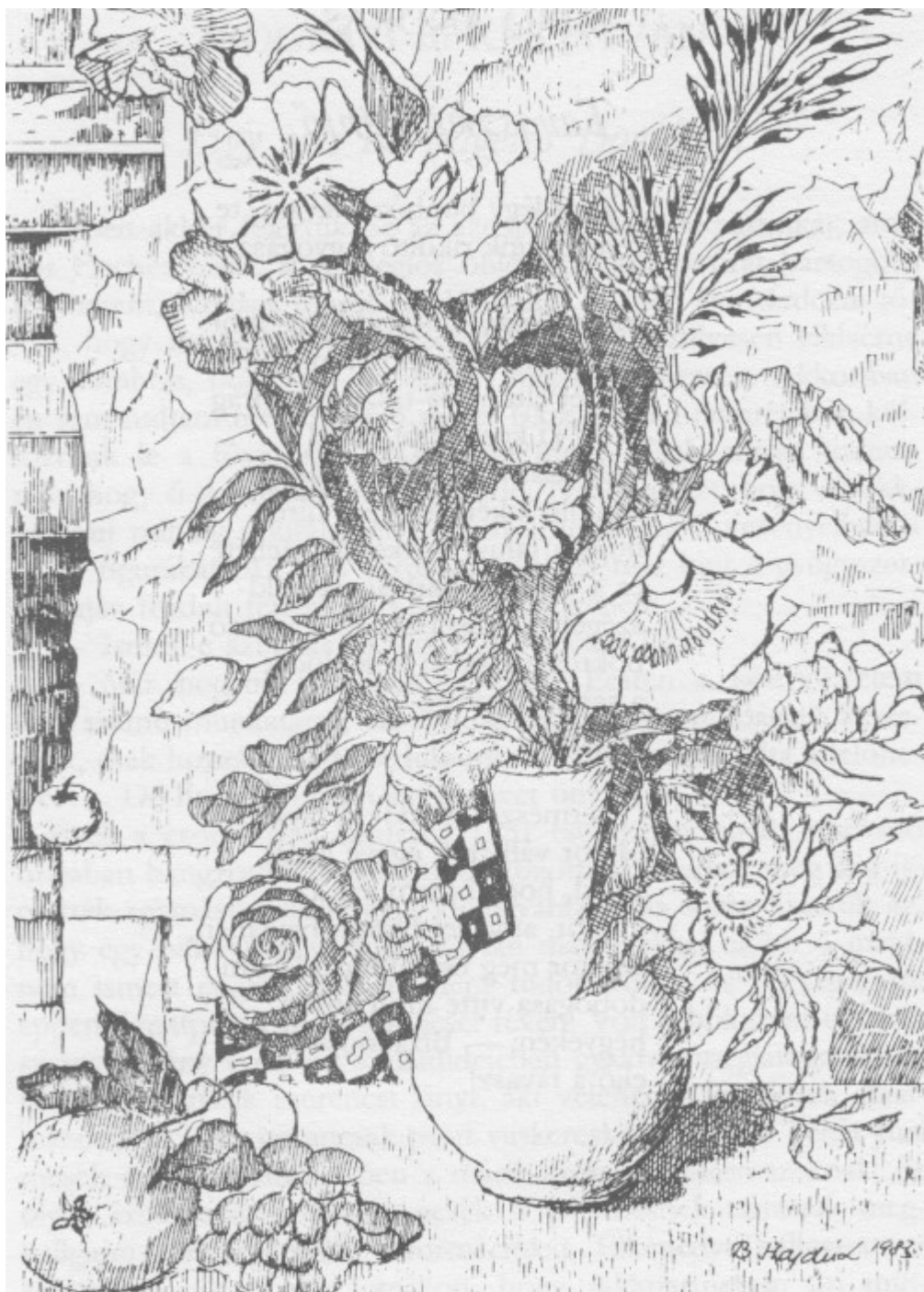
Én ebben az időben kerültem közelébe, Visegrádon, ahol akkor még volt alkotóháza az Irodalmi Alapnak. Három héten át lehettem mellette, hallgathattam a hallgatásait, ihattam maga készítette ebéd utáni feketéjéből, belelapozhattam a könyvekbe, amelyeket esti szórakozásul hozott magával, hiszen akkor még álomnak is távoli volt mifelénk a televízió. És három héten keresztül tanulhattam tőle a legfontosabb tudományt, amelyre az írónak szüksége van, ha életét békéit szívvel óhajtja leélni.

Itt tanultam meg tehát, ötvenegy márciusában – vagyis szerencsémre még idejében, hiszen harminc sem voltam, s a harmadik X környéke a legalkalmasabb idő egy irodalompolitika által melegen pártfogolt írói karrier elindítására! –, most tanultam meg, mondom, hogy a magára valamit is adó íróhoz méltóan dolog, ha minduntalan a kritikusok arcát lesi, s derűs bólogatásukat tapasztalva szíve repes, összevont szemöldökük láttán viszont legszívesebben a Dunának menne.

Nem, nem! Hiszen a műbíráló, még ha a legjobb szándékú, legüsztabb indulatú is, gyakorta téved, mint ezt sok-sok évszázad kritikai gyakorlata bizonyította – mennyit tévedhet hát, torzíthat, sőt, mondjuk ki bátran: árthat akkor a fölkészüleden, kórosan elfogult, pökhendi s hozzá a hatalom furkósbotjával felizmosított, türelmeden kritikus

gyakorlat?!

Nagy Lajos egykedvű legyintésein, csúfolódó hümmögésén, beletörődő vállrándításain lemérhettem: nem szabad erre odafigyelnie az írónak. Mert kritikusok jönnek, irodalompolitikusok mennek, de az igaz és jó irodalom – mint Nagy Lajos immár klasszikus prózája is – marad, mert örökkévaló.

B. Hajdú László: Virágok

BÍRÓ ANDRÁS

Tavaszkoszöntő

Áldott légy bimbózó tavasz, te
reményeink rikoltó ragyogása!

Kitárulkozó kincseid kosarából
kedvünkre válogathatunk: elébb
a telet eltüntető-taszító hóvirág
kerül ki kosarából, majd a
sugarasan sárgálló és lilán
lángoló kikerics hozza hírül,
hogy a falusi kertkapuk mellett
és a városok parkjainak zöld-
szegélyes zugaiban, az aranyeső
bokrok vesszein készülődik
a sárgán remegő ragyogás!

Ó természet tündöklő tavasza!
Mikor válhatok eggyé ismét
veled, hogy bírjam azt az
iramot, amelyet bírtam hajdanán,
amikor még csikófutású lábam
dobogása vitte hírül erdőn,
hegyeken: – Bizakodjatok,
eljő a tavasz!

BOGLÁRI BÉKÉS ISTVÁN

Egy esti beszélgetés Bogláron

Éppen akkor fejeztük be az aznapi utolsó sakkpartinkat, amikor Fischer bácsi, a

vendéglős öblös hangon zárórát harsogott. Partnerem, Kovács József cihelődésünk közben azt kérdezte tőlem, hogy Boglár melyik részén lakom, mert szívesen elkísérne egy darabon, hogy egy-két dolgot megkérdezhessen. Akkoriban én sem tudtam még, hogy ő merre lakik, hiszen nemrégiben költöztünk le a fővárosból a Balaton mellé. Csak annyit tudtam róla, hogy ő a helybéli vaskereskedő. No meg azt, hogy a sakkpartijait mindig a királycsel lépéseivel kezdi, ha ő vezényelheti a fehér figurákat. Az első kérdése, amellyel már kint a gyógyszertár táján fordult felém, igen-nagyon meglepett:

– Ismeri-e azt a nevet, hogy Szentpéteri Juci?

– Már hogyan ismerném! O volt Pesten a könyvüzletem első számú munkatársa, aki mindenre emlékezett. Bármit kerestünk, csak hozzá kellett fordulnunk, ő mindennek tudta a lelőhelyét ... De honnan ismeri ezt a nevet ön?

Ezek a csodálkozó kérdések 1951 tavaszának egyik késő esti órájában hangoztak el két ember között, akik akkor még alig ismerték egymást. Azazhogy a kimagyarázkodás során kiderült az, hogy egy hihetetlen véletlen folytán már évekkel előbb ő majdnem ismert engem, sok mindent tudott rólam és feleségemről éppen Szentpéteri Juci fecsegései révén. Volt jobbkezem ugyanis szerencsi lány volt, aki szabadidejében gyakran meglátogatta barátját, a másik szerencsi lányt, aki véletlenül Kovácsék alkalmazottja volt az ugyancsak pesti vaskereskedésükben. Tehát Juci mesélt sokat rólunk 44-ben a másik szerencsi származéknak, de olyan érdekesen, hogy Kovácsék is érdemesnek tartották meghallgatni a rólunk szóló információkat. Elképedve hallgattam a sötétbe borult boglári utcákon, hogy sakkpartnerem mi mindenre emlékezett még akkor is Juci rólunk szóló csevegéseiből.

A nagy véletlen tulajdonképpen azzal vált szinte hihetlenné, hogy a két szerencsi lány munkaadói, akik eladdig nem is látták egymást, mindketten éppen Balatonboglárra költöztek a második nagyháború után családotul, üzletestül. Kovács József azért, mert ő boglári származék volt, engem pedig a fellobbant horgászszenvédelyem irányított a Balaton mellé. A nagy véletlen kiteljesedése folytán éppen Boglára. (A hihetetlen eset feltárulkozása különösen feleségeinket tartotta izgalomban még hónapok múlva is.)

Pedig azon az emlékezetes estén még más témáról is beszélgettünk sakkpartneremmel, de az akkor kevésbé tűnt fontosnak.

Kovács József bevallotta, hogy ő az utóbbi esztendőben nagyon megszerette az irodalmat. Újabban sokszor még éjfél után is olvasgat, pedig az üzleti gondok is elég fárasztóak. Kissé unottan tudtam csak szavaira figyelni, gondolataim minduntalan átcsaptak Juciék frissen feltárt szerepére. Csak akkor figyeltem fel jobban Kovács úr szavaira, amikor arra fordította a szót, hogy az általa megszeretett írók-költők közül bizonyára többen szűkölködnek manapság a számukra megszigorodott politikai helyzetben. Ő szívesen nyújtana anyagi segítséget is egyiknek-másiknak közülük, de fogalma sincs, hogy kik örülnének igazán az ő támogatásának, vagy kik utasítanák azt vissza sértődötten. Azt sem tudja, hogy hová írhatna nekik taktikusan puhatolózó levelet...

Megkérdeztem Kovács úrtól, hogy kiknek szánna jó szívvel támogatást. Őt-hat nevet sorolt elő s kíváncsiságomat eltalálva mindjárt azt is hozzátette, hogy legszívesebben meghívná a nyárra egy-két hétre a boglári házába azokat, akiknek ez örömet okozna. Teljes ellátással persze. De szívesen küldene pénzt vagy élelmet is azoknak akár már holnap, akiknek az jelentene segítséget ...

Igen örültem annak, hogy az elősorolt írók-költők mindegyikét magam is nagyra becsültem. Voltak, akikről tudtam, hogy kézírataikkal akkoriban sem kellett házalniok, tán meg is sértődtek volna a felajánlott segítségre. Három elhangzott név viselőjéről

azonban biztosan tudtam, hogy náluk mindenfajta támogatás csak köszönetre található mostanában. Szabó Lőrinc és Kodolányi lakcímét emlékezetből le tudtam diktálni, amit társam az öngyújtó fellobbant bizonytalan világánál rótt a noteszába. Sinka István lakcímét nem tudtam, de pár napon belüli pótlását biztosan ígérhettem, hiszen a Püski házaspár látogatását a legközelebbi vasárnapra vártuk. Ők biztosan tudni fogják ...

Tudták is. S ezzel a következő hetekben megindult Boglárról egy gazdag levelezés (és nyomában az anyagi segítség is mindhárom formában) az említett három író-költő felé, amely számukra éppen azokban a szűkös esztendőkből mindig a legjobbkor érkezett enyhítésnek bizonyult. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulója táján több vidéki folyóirat közölte a három író és bogiári támogatójuk között történt levelezés bő anyagának még fellelhető részleteit. E közlemények arról tanúskodnak, hogy e hármak nem apróka gavallériát kaptak Boglárról. Inkább az tűnik valószínűnek, hogy a hosszú éveken át folyamatosan érkező ilyen-olyan figyelmességek az ezeket elfogadók életérzését (s tán némileg a munkásságukat is) nem kis mértékben befolyásolták. S ha ez igaz, akkor tán megérdemel egy röpke figyelmet ennek a hajdani esti beszélgetésnek a felidézése is, amelynek rügyéből sok esztendőn át kiterébélyesedett a sok örömet termő kapcsolat.

1951 őszén már világossá vált előttünk, hogy annak a tavaszi esti beszélgetésnek mégsem a szerencsi lányokkal kapcsolatos nagy véletlen volt a fontosabb része, hanem a lakcímadásoké, amelyek végül az irodalomtörténetünket is megérintették.

Bár az ilyen-olyan segítségnyújtások hosszú sora mind egyedül Kovács József érdeme, pár szót tán megérdemel az én további apróka szerepem felidézése is, amellyel a nagy gavallériát kicsit színeztem.

Egyedül Sinkánál tudtam hozzájárulni ahhoz, hogy a költő közel másfél évtizeden át Balatonboglárt szinte második otthonának érezze. Amikor heteket töltött Bogláron Kovácséknál (vagy az általuk Sinka számára bérelt szálláshelyen), ilyenkor számtalanszor meghívtuk hozzánk (sokszor feleségestül) egy-egy halebédre, vagy szalonnasütés, lebbencsvacsora vidám óráira. Szállásvendégül, sajnos, csak akkor nyílt módunk a meghívásukra, amikor már a betegsége nem engedte Boglárra járni. Amikor e helyzetében csak azért is látni kívánta még egyszer a Balatont, a már elkészült saját házukba hívtuk őket. (Három hetet terveztek nálunk tölteni, de ebből csak két hét lett, aminek végén váratlanul betoppant hozzánk az írószövetségtől Csák Gyula és elrabolta tőlünk Sinkáékat. Pestre vitte őket autón, hogy másnap odafönt köszönthesse Sinkát a minisztérium 70. születésnapján. Azóta is kínoz a lelkiismeretem amiatt, hogy a két hét alatt nem igyekeztem eléggé balint villantózni a Balatonból, pedig hosszú tapasztalatból tudtam, hogy a halételek közül Sinka a kirántott balint szerette legjobban ...)

Szabó Lőrincnek a későbbiekben csak annyiban tudtam hasznára lenni, hogy amikor Bogláron befejezte az egyik Molière-darab fordítását, kérésére Kovácséknál összehoztam egy szűk körű hallgatóságot, hogy előttük Lőrinc új munkáját felolvashassa s annak hatását közvetlenül érzékelhesse. Csak a teljesség kedvéért említem meg, hogy egy alkalommal, amikor Kovács Józsi erre nem ért rá, a költőt én kalauzoltam el egy hosszú gyalogsétán a Boglár külterületének számító Jankovics-telepre, Ignác Rózsa akkori lakóházához.

Kodolányi Jánosnak még ennyire sem nyílt alkalmam hasznára lenni. Ő nem vendéglátást kapott Kovácstól, Bogláron tán csak egyszer fordult meg ez időben, s akkor is Ignác Rózsa vendége volt. Ott találkoztam vele. Lehet, hogy e találkozásunk némi megkönnyebbülést jelentett számára. Mivel akkor és ott kibékültünk. Ugyanis még 1934-ben a Pakots-féle íróvédő szervezet titkáraként kérésemre nem volt hajlandó a rendőrségnél közbelépni akkori barátom, a fiatal Darvas József kiszabadítása

érdekében, aki első regénye megjelenése előtti éjjelen került a toloncház fogdájába. (Móricz Zsigmond viszont hajlandó volt s közbelépése gyors sikert hozott...) Én akkor bőszenhangú újságcikkekben minősítettem Kodolányit gyávának. Néhány évtized eltelte után Ignác Rózsa otthonában másodpercek alatt szót értettünk: időközben mindkettőnk véleménye módosult a hajdani magatartásunkról is. Megkönnyebbülten szorítottunk kezet.

E megemlékezés záróakkordja talán visszaívelhet a jelenbe: Kovács József is eltávozott már az élők sorából, s az idősebb fia ma Balatonboglár polgármestere.

CSALA KÁROLY

A korlátozott családapa

A demokrácia is korlátoz,
 Így például a piaci demokrácia.
 Megesik, hogy családapákat is.
 A családfenntartásban.
 A korlátozott családapával aztán
 sok minden megesik.
 Megy, mendegél
 és joghézagba lép.
 Minthogy ő korlátozott,
 ilyenkor nem kap szárnyra,
 mint annyian mások,
 hanem beleszorul.
 És a joghézag nem ismerése
 nem mentesíti őt
 a következményektől.
 Sőt,
 még az sem segítene rajta és családján,
 ha történetesen
 ismerné a Magyar Közlönyt,
 helyesbítünk: Közlönyt,
 ha éjjel-nappal tájékozódáson törné a fejét,
 és betéve tudná
 Rousseau-t,
 Balzacot,
 valamint a Danubius Rádiót.
 Így megtudhatná ugyan, hogy:

„... közlekedőknek a mohácsi kompot ajánljuk ...”,
 ámde a maga korlátozott mivoltában
 még ez a korrekt Danubius-ajánlat sem segíthetne rajta,
 s csak menne, mendegélne
 az ő korlátozott útján
 a következmények felé.
 Vagy akár egyet is érthetne ő
 Jean-Jacques-kal abban, hogy
 „A meglevő pénz a szabadság eszköze,
 a hajsolt pénz a szolgaságé” –
 valahogy képtelen lenne
 csak úgy, hipp-hopp,
 választani eme alternatíva
 két szarva közt,
 hogy melyiket is ragadja meg
 önnön és családja érdekében.
 Végül pedig
 hiába nem értene egyet
 Jozsif Visszarionovics Sztálinnal
 az embertelenségekben,
 amikor, a fenébe,
 Honoré de Balzacnál is
 azt olvashatná
 fehéren-feketén
 magáról és a hasonszőrű
 korlátozott családapákról:
 „Sajnos,
 a nemzetek fennmaradása számára
 egy ember sem látszik
 nélkülözhetetlenek.”

Éljen!

Eső után május elsejei
 csigafelvonulás és gilisztaparádé
 volt a budai domboldal utcáin
 a vadcsalánbokrok,
 a kocsimosó ifjak adidas-cipőtalpai
 és a BMW-kerekek határolta
 szabad térségeken.
 Mély lélegzetvétel jellemezte
 a párostul arra sétáló
 proletárokat;
 ezt sóhajtozásnak is lehetne minősíteni,
 ám mindannyian tudhatjuk,
 hogy csakis
 a szabadság élvezetének
 teli tüdővel történő kinyilvánításáról
 lehetett szó május elsején

Budapesten,
a munkásság nemzetközi ünnepén.

CSANÁDY JÁNOS

Burukkolva

Burukkolva bűvöl a vadgalamb,
míg nyárson süll a fácánpecsenye,
szivünk ütemére giling-galang
árad a torony hangja messzire.
Ez itt a dél, s a délután szive
a zöld szélbe feszített vitorla;
itt se jó, ha nem visszük semmire,
s benyel a makrokozmosz roppant torca.

Az erdő árad s zöld hullámokon
mint csónakon leng tétova rokon,
mintha roncsokban úszik a tutaj;
túl a messzi, nomád táborokon
az égbeszökő kvarc-üveg-torony
zászlót feszít csúcsán a fellegeknek;
konyakozó férfiak felnevetnek,
színes pitypangjuk napernyő-tarka –
s benyel a mikrokozmosz roppant torca.

Koránt se hidd, hogy tudod a Koránt, –
s követed a mélybe a kormoránt;
anyád hasából éppenhogy kirántva
és néhány évtizeden átbotolva
és néhány rézgarast összekotorva
itt van máris az óra kongva
– az ég vize zölden borong –
s benyel a makrokozmosz cápa-torca.

Válasz a gyászra

Apám, anyám szólítanak,
az árvaság szívemre dől
akár a fekete iszap
áradó árok medriből.

Szólítanak, hogy jól van ez,
a sors el nem kerülhető,
születtek – néhány évtized,
és már a mély, fekete föld.

Jól volna? Alig hihetem,
– s eszem már éppen nem gyerek –
mégsem hiszem, mégsem hiszem
hogy odalenn kihűltetek.

Mondják, megbomlott az idő,
s a havas sír virágbaszökkenet
s ácsolt bölcsőként ring a föld
a mezőföldi temetőben.

...forgasd a kardot...

... ha nyugodt életünk kezéből
kiveri az idő a kanalat,
ne hidd, hogy valami is változik
ötven és hatvan közt; tartsd magadat.

Jövő gurít majd asztalodra
kemény, zsírfényű töpörtyügolyót,
ezzel bombázza fogadat,
ami mostanig megmaradt.

Hited megtartód és erőd volt:
sápadt-zöld, mint öreg vörösfenyő
megérheted még a századvéget,
és lendíthet új évezredbe át.

Mi is lehet? Miféle változás
vagy változat, mely készületlen érne?
Amikor belefogtál a beszédbe,
tudtad: utolsó lélegzetig tart.

Az újságpapírból falatozó
mesteremberek nyugalmával állsz
az asztal mellett, amely satupad
volt hajdan, s pohárban szál virág

jelezte, amin dolgozott a lelked

ott is: megadatott, megteremtett
vörös-székfűs szellemtestek sorát
jég hátán is, pusztíthatatlan versed.

Tartsd magadat. Eső, vihar, csapás:
mind felfogta már villámhasított kérged.
Felkel a Nap, egy tócsában is teljes –
forgasd a „bibliád”, folytasd a verset.

CSEPELI SZABÓ BÉLA

Jelen!

– Igen! Jelen! –
felelgetem kissé zavartan,
ha szél szisszen rám az őszi avarban
s nevémen szólít a világ...
„Nos, ha jelen vagy, állj elő!” –
mordul rám zordan az Idő,
s én, mint sebzett útszéli fák,
felmutatom sápadó lombom
egy-egy széprajzú levelét,
s egyre csak ismétlgetem,
hogy igen, igen, igen, igen,
az őszi szél hiába vág,
s hiába hasít csontomig
jégkarmával a téli fagy:
míg új tavaszcél álmodik
a bennem küszködő világ,
s a forró nyári ég alatt
lombom édes gyümölcsöt ad
a rámtaláló szomjas vándoroknak, –
addig jelen vagyok ...
– Igen! Jelen! – s bár úgy lehet,
hogy holnap meghalok,
ma még megáldom
a Napot.

ESZES MÁTÉ

A falugyűlés

Vallyon Kazi tanácselnök torkig volt az egésszel. Bár megszokta, hogy a legfurcsább ügyekben fordulnak hozzá az emberek, Bagi Mari néni kérése mégis meglepte. Az öregasszony kendője csücskét húzgálva, panaszos hangon mondta el, hogy az állatorvos harmadszorra sem tudta kivenni a Böske tehénből a borjút, mert állítólag angolkóros, és az „anyja tőgyibe lóg a feje”. Menjen azonnal, mielőtt megdöglik a tehén borjastól. Már csak ez hiányzott. Ma este hatkor, falugyűlésen akar számot adni a tanács munkájáról, és egy kicsit a maga szolgálatban eltöltött negyven esztendejéről is. És most itt van, ellik a Mari néni tehene. Nem sokáig töprenghetett; ha valóban órák óta kínlódik az a szegény jószág, előbb-utóbb beledöglik.

Ahogy kerékpárjával bekanyarodott a Bagi Mariék portájára, a fiatal állatorvosba ütközött, aki egy dézsa forró vízben mosogatta a kezét. Látszott rajta, ő már feladta.

– Jó, hogy jössz, elnök elvtárs – monda fakó hangon –, azt mondják itt az emberek, hogy te már vettél ki angolkóros borjút.

– Vettem, vettem. Téeszelnök koromban, amikor abból éltem. Gyere, dokikám, veselkedjünk neki közösen, hátha ketten többre megyünk.

A doki arcán csekély lelkesedés tükröződött.

– Elkéstünk, a borjúnak mindenképpen vége.

– Igen? Akkor mentsük meg a tehenet. Hány kötelet használtál?

– Kettőt, még rá van kötve a két mellső lábra.

Kazi megnézte a tehenet. Nekigyürkőzött, benyúlt, és elégedetlenkedve csóválta a fejét.

– El sem tudom képzelni, hogy miért nem boldogultál. Hisz ennek a tehénnek olyan tág a szülőútja, mint az országút. Kérlek, hozzatok ide még egy kötelet.

Amikor megkapta, hurkot kötött rá, aztán újra benyúlt a tehénbe, kitapogatta a borjú kókadt fejét, és a szájába tette a hurkot.

– Segítsetek! – Az orvos és két bámészkodó szomszéd megragadta a kötélvégeket, és óvatosan húzni kezdték, miközben Vallyon Kazi gyúrta, gyömöszölte a fáradságtól alélt Böske tehén hasát.

Fél óras küszködéssel sikerült kihúzni a borjút. Megviselt volt, de élt. Az örömtől még a nemét is majdnem elfelejtették megállapítani – jól fejlett üsző borjú volt.

Mire az áldomást megitták, már remegő hátsó lábain támaszkodott, az anyja meg nyalogatta szalmába bicsaklott, vértől iszalmós fejét. Lehet, hogy tényleg angolkóros ez a borjú, mintha az egyik lába rövidebb lenne egy kicsit, de Kazi megvigasztalta az

öregasszonyt:

– Ne féljen, Mari néni, majd kinövi. Lehet ebből még rekordtejelő is.

Kazi felült a kerékpárra és hazakarikázott. Útközben azon gondolkodott, hogy nem is emlékszik rá, mikor volt utoljára ilyen sikerült napja, mint ez a mai.

A tanácsháza tetején a négy égtáj felé irányított hangszórókból a kis tanácstikárnő éneklő hangján ismétlődött vég nélkül a felhívás: „Értesítjük a falu lakosságát, hogy ma este, hat órakor, a művelődési ház nagytermében, falugyűlést tartunk. A gyűlés napirendi pontjai: egy, beszámoló a tanács munkájáról; kettő, pártok programjának ismertetése, helyi szervezetek megalakítása. Mindenkit szeretettel várunk!”

Annyi ideje maradt, hogy megmosakodjon és átöltözzön. Fél hatra ért a művelődési ház elé, ahová már megérkeztek a megyeszékhelyről a pártok propagandistái és szónokai. Az egyik helyi aktivista félrevonta, és fontoskodva súgta a fülébe, hogy lecserélte a vörös drapériát az elnökség asztaláról, mert az ugyebár, különösen a mai alkalomra... Megnyugtatta, hogy neki tökéletesen mindegy, mivel van leterítve az asztal. A teremben a hivatalos minőségben jelen levőkön kívül alig lézengett néhány helybeli lakos, azok még a megszokottnál is nagyobb közönnyel tekingettek szét a sok idegen láttán.

Amikor fellépett az emelvényre, már tudta, hogy nem a napok óta fogalmazott beszédét fogja elmondani. Néhány száraz adattal ismertette a hallgatósággal a közpénzek felhasználását, a szociális, kulturális és egészségügyi állapotot, azután pár szóval említést tett a vízműtársulás megalakulásáról. De mivel úgy látta, senkit sem érdekelnek túlságosan ezek a dolgok, belekezdett elbeszélni – a természetes részleteket sem mellőzve – Bagi Mari Böskéjének ellését. Mintha némi érdeklődést látott volna az arcokon. Belelendült.

Amikor a végére ért, fordított egyet a szavain, és így folytatta:

– Tisztelt falugyűlés! Ehhez az elletéshez tudnám hasonlítani a falu elmúlt évtizedeinek történetét. Olyan ez, mint a közösen világra hozott borjú, a Bagi Mari néni tehenéé; kicsit testi hibás, kicsit gyámoltalan, de él.

A képes beszédet hallván, a pártok képviselői zavartan feszengtek a helyükön. Vallyon Kazi mély lélegzetet vett és még ennyit mondott:

– Itt, a faluban, a közszolgálatban eltöltött negyven esztendő után átadom a helyem az új bábáknak – intett a pártok képviselői felé, és leballagott a pulpitusról.

FÖLDEÁK JÁNOS

Jegenyefa a Bartók Béla úton

Már tizenhat éve, szinte minden nap
autóbuszon vagy villamoson
előtte utaztam el, mégsem tűnt föl,
hogy a vénülő épület-soron,
két ház között, a járda belső szélén,
silbakol egy jegenyefa –
csak nemrég, tavasszal, álmélkodtam rá
kifakadt, üdezöld lombjaira,
rezegős levelű sok-sok ágára,
egyenes karcsú törzsére, ahogy
a tövéhez sulykolt beton-kölcncből
egészségesen fölmagasodott.

S nem titkolom, ahányszor arra járok,
nekem már csoda a jegenyefa:
vadon nőtt-e a földből vagy ültették,
s miként sikerült megmaradnia
két ház között, a járda belső szélén,
a fáknak tilos helyen, és mivel
érdemelte ki, hogy megnőni hagyták,
noha majd óvón kerülgetni kell.
Megannyi rejtély s költőként is izgat,
hisz nemcsak a múltja rendkívüli,
de a jövője még inkább, ha létét
egy Közhivatal megalégeli.

Ha tudnám, hány évvel idősebb nálam,
kevésbé lohasztaná kedvemet,
hogy előbb szűnök meg élni és nem lesz
aki tán egyedül lelkesedett
a pesti sokaságból délcegségén –
legyen hát e vers dokumentuma:
mentse át emléknek az utókorba,
ha ledönti a favágók hada.
De addig is, még mások is úgy nézzék
a Bartók Béla úton mint csodát:
két ház között, a járda belső szélén,
a karcsún nyújtózó jegenyefát.

Nem titkolom

Már nappal is félek az utcán,
nemcsak este,
s nem titkolom: ritkán járok be
Budapestre,
mert nincs nap, hogy az újságok ne
híresztelnék:
hol volt rablás s a támadottat
holtan lelték;

egy honpolgárt hol fosztottak ki,
melyik téren,
és kiket hogyan értek tetten
betörésen...
Elrettentő változatosság,
szünet nélkül!
Ha panaszolom is, szolgáljon
önmentségül:
azért azt gyávaságnak senki
ne tekintse,
ha nappal is félek az utcán,
nemcsak este ...

GALABÁRDI ZOLTÁN

Párviadal

(Zsánerkép a régmúltból – a közeljövőből)

A festett bádogtáblán pirospozsgás, természetes paraszúány mosolygott virtikli népviseletben, egyik kezében nemzeti piros-fehér-zöldre árnyalt toliporolót tartott, a másikkal a lába elé kalligrafált firmára mutatott:

BEREGHY J. GYÖRGY HELYSZERZŐ
(Bejárat a kapu alatt)

– Még hogy helyszerző! – jajdította el magát arra jártában egy népies elkötelezettségű értelmiségi. – Koszos cupringer!

Azzal elkezdte magyarázni nála is részegebb társának, hogy ezek a többnyire idegen vérű emberkufárok kegyetlen módszerességgel szívják-szürcsölik vérének a nép leányainak, akiket a falu végzettszerű nyomorúsága a hálójukba kerget. Megragadta bambán bólogató társán a kabátot és behabórogtatta az arcába a magyar birtokviszonyok nemzetgyilkos hatásáról vallott nézeteit, majd sorra vette a cégtábla leányalakjának öltözékét, és részletről részletre kimutatta, hogy destruktív zagyaság az egész. Ilyen

népviselő nem létezik! A szoknyát a Szamoshátról lopták, a pruszlikot az Ormánságból rabolták, a pártá motívumait a Mátra-vidékről orozták, egyszóval álnépi, műparaszti moslák az egész ... – a végén már fröcsögött a nyála, szinte visított, úgyhogy a posztos rendőr odatrappolt hozzájuk, azonnal haladjanak tovább, ellenesetben kihágási vétség okából megfelelő intézkedést fog foganatosítani.

A nyitás Bereghy J. György úr dolga volt. Pontosan hét órakor tárta föl az ajtót, s határozott kézmozdulatokkal sürgette befelé a lányokat, hol tizenhatot, hol kilencet, hol huszonkettőt – annak talán tudósok se mondhatták volna okát, hogy mi duzzasztja-apasztja a létszámot. Bent az ablaktalan helyiségben egy huszonötös izzó csorgatott némi fényt, Bereghy J. György úr annak a világában megvizitálta a lányokat. Akinek csak egy kicsit is rendetlen volt a ruházata, feketéllett a körme alja vagy pattanás akadt az arcán, aki nem fésülködött takarosán, netán a cipőjét nem kefélt fényesre, az máris mehetett, Bereghy J. György úr egyetlen intéssel kiharcolta. Szólnia nem kellett. Tudta mindenki, mi az ára az engedetlenségnek. Aki tiltakozni próbált, rimázkodni, akár egyben szó erejéig, azt többé nem engedték be Bereghy J. György úr helyszerző irodájába. És másokéba se.

A mustra végeztével Bereghy J. György úr elvonult – közepesen fizetett állása volt egy kereskedelmi bankban, napközben a felesége intézte az ügyeket.

A lányok sietve végigülték a barnára pácolt, bicegő padokat. Beszélgetni nemigen szoktak. Foszladozó reményeik füleltek a csendben – hátha meghallanak, hogy két ajtóval odébb megszólal a telefon, s utána valamelyikükre rámosolyog a szerencse. Ültek egyenes tartással, kezük az ölükben, tekintetüket a szemközti fal homályban derengő síkjára szegezték. Olvasni egyikük se akart volna, mégha több is a világosság – a nagyságák nem nagyon szívelik az olyan cselédet, amelyik olvasásra vagy bármilyen magadolgára lopkodja az időt.

A szobalányok külön csoportosultak, a térdükön kis bőrönd, neszesszer, táska, benne a hófehér, ropogósra keményített kötényke, a bordás fityula; a szakácsnőket, a jól főző mindeneseket többnyire gömbölyűségük ajánlotta.

Délután háromig élt a nap. Három óra után mehettek, vihették eldermedt bizakodásukat, hogy aztán másnap reggel ismét megüljék a padokat s némán jajongó imádsággal, befelé nyelt könnyekkel kérleljék a sorsot. Hogy végül is nehogy a Dunának kelljen menni vagy beállni azok közé, akik éjszakánként az utcán strichelnek. Erre is, arra is lejtős, síkosán lejtős az út. Az éjszaka élők közül egy páran déltájt behimbálóznak az irodába, hogy megkössék a maguk külön üzletét Bereghy J. Györgynével. Igazolást vesznek, hogy munkára várnak, a nevük ott áll a regiszterben; az igazolás áráként egy lefekvés tarifáját kell diszkrétan letenni Bereghy J. Györgyné asztalára. Elkerülendő a krajcároskodó alkudozást, a mindenkor érvényes taksát kettő kiló sertészsír mindenkori árában rögzítették.

A homályos helyiséget ablaktalan faajtó választotta el a másik várótól. Kicsi, kör alakú nézőke nyílt az ajtón szemmagasságban, a fedlapját csak a másik oldalon lehetett elhúzni. A finnyásabb úriasszonyok azon a nézőkén át szokták megsejteni a kínálatot. Be a világért se mentek volna, nem szenvedhetvén a proliszagot meg a parasztszagot abban az elviselhetetlen töménységben. Olyankor Bereghyné meggyújtotta a százás égőt a lányok feje fölött, a lányok meg gyorsan pózba meredtek – aztán kihuny az éles fény; a nagysága esetleg kiválasztott valakit, esetleg nem.

Egyszer-egyszer előfordult, hogy a nagysága nem leskelt, nem kukucskált – berontott a váróba, sebesen, mint a fürgeteg, s aztán gyorsan vagy lassúdan ellépett a lányok katonás vigyázzba merevedett sora előtt, szűkre húzott szemmel vizsgálódott, megtapogatta a lányok karizmaikat, belenézett a szájukba, kérdezni nemigen kérdezett, s ha mégis, az elrebegett választ alaposan megjegyezte magának, s a végén esetleg intett

valakinek; akinek az intés szólt, az mehetett az irodába... Járt a egy történet, élt makacsul, mint valami népmese, a nagyságáról, aki nemcsak bement hozzájuk, de le is ült közéjük, sorra kérdezte mindüket sorsukról, vágyakról, álmaikról és vallásukról, végighallgatott tucatnál több lélekríkató történetet, egyiket meg is könnyezte, s végül magával vitte a legelesettebbnek talált lányt. Öt aztán nagyon irigyelték a többiek, néhány susa szóval meg-megemlékeztek róla, színezgették a szerencsését. S két hét után nem tudták, mit is gondoljanak. A lány megint ott volt. Faggatták volna, de beviharzott Bereghy J. Györgyné, s végleges hatállyal elkergette, ne blamálja az ő cégét holmi repedt sarkú szotyka, akinek olyan hamar kitelt a becsülete annál az aranyszívú, áldott jó úriasszonynál.

Aznap, úz óra tájban két dáma külsejű úriasszony telepedett le a váróval szomszédos szobában. Annak a helyiségnek volt ablaka, s bár egy ragacsos vakhomállyal teli udvarra szolgált, sűrű szemű, mélyfehér csipkefüggöny száműzte az udvar hangulatát. A sejtelmesen levendulaillatú szoba közepén kerek, faragott lábú dohányzóasztalka állt magyaros terítővel fedve, a terítőn ólomkristály hamutartó, körülötte fotelek, a háttámlájukon rombusz alakú miliő. A csíkosra hengerezett falakon képek lógtak, két semmitmondó csendélet, három felületesen pacsmagolt tájkép.

A két nő nagyjából egyforma korú volt, közelebb az ötvenhez, mint a negyvenhez, és külsejük megbízhatóan jelezte, hogy energiáik nagyobbik hányada az éveik elleni küzdelemben emésztődik fel. Egyikük szökére volt hennázva – ő legalább a vonalaival elégedett lehetett, néhány lépésnyiről karcsúnak, jól beosztottnak ítéltette akárki, meghitt környezetben el is mesélgette, mibe kerül neki az a forma, mennyi óvatosság, lemondás és önmegtartóztatás szenved a megjelenése mögött... A másik a teltségét szerette volna vonzóvá, érdekessé tenni; egyéni színekkel ékítette magát, drapposra festett haját hetenként enyhén borzasra daueroltatta.

Illendő mosollyal köszöntötték egymást, s mire leültek, már egészen precíz leltárt készítettek. A szőke jólesően állapította meg, hogy a drappos legalább másfél, ha nem két kilót kövéredett azóta, hogy utoljára találkoztak, pedig annak alig két hete csak; feszült rajta a szoknya, a blúz, domborodik itt is, ott is, s még tüntetni is akar azokkal a domborodásokkal, holott jobban tenné, ha dugdosná őket jó bő ruhákkal, talán venne is olyan ruhákat, ha telne, de hát az eleresztettsége csak az urizálás vékony mázára futja, többre nem. Pacsulival elegyes testpára szaglik belőle, hiába hord izzlapokat a hóna alatt, fürödhetne naponta ötször is, hiába, nehéz körülötte a levegő. Igaz, hogy vannak férfiak, akik éppen az ilyen ájertől képesek beavadulni, de hát legyen csak neki mondván az afféle szagra vaduló hím, szagra vadul a kecskebak is, társasági hírek szerint mostanában valami hatodrangú újságírócska kapogat tőle szerény havi apanázst...

A drappos míves szelencét vett elő a táskájából; a szelence zománcozott fedelén pufók angyalka vigyorgott. Kinyitotta, kicsipentett belőle egy Memphist, aztán nyújtotta a másik felé.

– Köszönöm – mondta az. – Én mindig Mirjamot szívok. Parafásat...

Mint ágyúból a gránát, úgy röpött az a „mindig”. Nem csak akkor teszünk pár szál drágább cigarettát a nevetségesen ósdi tokocskába, ha megjelenünk valahol...

A drappos viszont megvonta kissé a vállát, rágyújtott, és látható élvezettel fújta a füstöt fölfelé.

– Kifestethetne már a cupringer – húzta el a száját. – Mit gondol, mennyit visel el az előkelő ízlés? Ez a terítő is. Legalább két hete nem lett mosva... Apropos, két hét! Két hete találkoztunk ugyanitt. Mi történt? Nem vált be a lány? Kitelt a becsület? – Hogy kinek a becsülete telhetett ki, azt nem óhajtotta tisztázni.

– Hát... – a szőke arcán látszott, hogy szavakat keres.

– Mit is mondjak... De úgy emlékszem, te is akkor vittél. Jó nagydarab debellát. Kész bivaly. Azt mondtad, biztosan jól jársz vele.

– Férjhez ment. Képzeld, a szemközti házat renoválták és az én borcsamarcám összeszemezett valami maltermatyival. Még a felmondási időt is lesírta. Na igen, az én szívem... Már el is röppent, ha jól értettem, valahova Cegléd mellé vagy Szeged mellé, nem is tudom. Na, azért bevéstem a cselédkönyvébe, hogy egészségesen távozott, semmi cirkálom, ez bőven elég, egészségesen távozott, úgyhogy ha a férjeura világgá kergeti, és megint jó lenne neki a cselédszoba, nézheti, ki lesz olyan hülye, hogy felveszi ilyen bejegyzésre... A tiédde mi van? Csak nem ment az is férjhez?

– Nem ment – ingatta a fejét a szőke. – Még ott van, nem is tudja, hogy repül. Holnap lesz a napja. Úgy kirúgom, de úgy ...

Szerette volna folytatni, érzékeltetni, hogyan rúgja ki, de az indulat eluralta a torkát.

– Na mesélj, mesélj! – élénkült fel a drappos. – Lopott? Az bizony előfordul. Hajaj! Vagy az uraddal csinált valami... – kereste a szót, aztán diadalmasan kivágta: – Valami Mezont?

– Ugyan! Ha lopott volna, már ülne a Markóban... És hogy az uram? Ugyan!... Nem cseléd tulajdonképpen, ezt nem lehet elviselni, tulajdonképpen nem cseléd!

– Jaj, drágám, ezt meg kell magyaráznod. Ez olyan ... olyan rejtélyes ...

A szőke bólogatott, de rá is parancsolt magára. Ügyelnie kell a hangjára, ha szabadjára engedi az indulatát, könnyen elkezd rikácsolni.

– Hogy miért nem cseléd? Nem fél! Nem. Nem és nem fél! Most mondd, milyen cseléd az, amelyik nem fél? Nem tudom, nem vagyok képes olyan helyzetbe hozni, hogy féljen. Hogy állandóan, de még álmában is ott érezze a feje fölött a lehetséges haragomat. A jogos haragomat...

– Hát, ha egyszer olyan butácska. Trampli, buta, ez tiszta sor...

– Ha buta lenne! Nem az... Van egy olyan spúrom, hogy éppen fordítva. Okos. Ravasz ... Teszi a dolgát. Amit kiadok neki, azt is, a többit is. Egyszerűen nem vagyok képes rajtakapni. Nem vagyok képes! Őrjítő! Kifogásolni akarok valamit, én tudom, miért, alig kezdek bele, ő a képembe bizonyítja, hogy nincs igazam. Nem szóval, á, nem. Annyi esze van, hogy feleselni nem ajánlatos. Nem ám! Csak egyszer állna le feleselni! Megüthetném. De így? Annyit adnom kell magamra, hogy ha megütöm, az jogos legyen. Kérdemelt. De ezt nem tudom rajtacsípní semmin. Semmin, így, ahogy mondom... Például kitakarít. Jelenti, hogy kész. Hohó, libuskám, azt majd a nagyságos asszony mondja meg, hogy kész-e. Ahogy normális, ugye. Van nekem egy fehér kesztyűm, direkt erre a célra. Na, lássuk csak, port nem nehéz találni, ha nem maradt a szekrény oldalán, maradt a tálaló alján, a csilláron, a parkettléc mellett, a fehér kesztyű biztos próba, biztosabb, mint a Wassermann ...

A szőke itt elnevette magát, diszkrétén, a tenyerét is a szája elé emelte – nevetett a másik is, ő gurgulázva, teli torokból, s közben az járt egyikük fejében, a másikéban is, hogy vajon miféle tapasztalat váltja ki a csiklandós nevetést, milyen úton-módon szerzett ismeretet a másik a Wassermannról...

A szőke végül abbahagyta a nevetést, a drappos pedig megújított figyelmet parancsolt az arcára.

– Nézem, mit művelt mosogatás címén – folytatta a szőke. – Legalább húsz apróbb részlete van a mosogatás utáni vizitnek. Az átlagos, a normális cselédet könnyű rajtakapni. Ezt nem. Egyszerűen nem! A tányér tiszta, tiszta a belseje, a karimája, eszcájj dettó, nézem a kések nyelét, ott mindig avasodik egy kevés zsiradék, nahát

semmi, nem avasodik semmi. A mosogatórongy tiszta... Ez már kihívás. Hadüzenet! Hogy majd ő megmutatja. Megmutatja, hogy én nem mutatom meg! Ez nem rend! Az ilyenből én nem kérek! Ezt nem tűröm!... Behozza a reggelit, az ebédet vág) a vacsorát, szimatolok; kell, hogy legyen valami testszaga, rádörrentenék, mit képzelsz, azonnal menjen és tisztálkodjék meg! És? Nincs testszag. Valami jónak mondható légkör van vele, nem tudom, mitől, kölnit nem használ, rendes szappannal mosdik. És jó a szaga. Látom az uramon, ő is észreveszi, még tetszik is neki, na nem annyira, de ... Leküldöm vásárolni, belenézek a szekrényébe, végignézem mindenét, tiszta, mintha a Mayernél mosatna, bugyiján, melltartóján nincs egy folt se, egyetlen folt, valami halvány, kicsi folt se ...

„... nem úgy, mint a tieden” – egészítette ki magában a drappos.

A szóke folytatta volna, de szinte a csend alól feltörően, keserves sírás hallatszott be a váróból. A szóke sietve az ajtóhoz lépett, elhúzta az ellenzöt. Vékonyka, görbült hátú lányra tört rá a csillapíthatatlan zokogás, arcát a két tenyere közé fogta, összeszorított ujjai közül ritkává nyítt szoknyájára hullott a könnye. A többiek nem szóltak hozzá, nem is igen néztek rá. Tudhatták, ezer oka lehet a sírásra, s ők egyért se tudhatnák megvigasztalni, ahogyan magukat se, s tulajdonképpen olyan mindegy, hogy melyikük sír. Most ő. Máskor más...

A szóke szája köré kemény mosoly rajzolódott.

– Ez jól hangzik – mondta, és odabólintott a drapposnak. – Esetleg megnézem magamnak ezt a bőgőmajmot...

Visszaült az asztalka mellé, a bal lábát átvette a másikon. Nem tette jól – a drappos mindjárt észrevette, hogy a harisnyáján nevetségesen megcsavarodik a varrás, s mellette világosan kitűnik a szemfelszedés nyoma... Valamit ő is megláthatott a drappos arcán, mert sietve visszakapta a lábát, be az asztalka alá.

– Próbálkoztam pénzzel is – folytatta a magáét. – Eredj csak be, tízpengős az éjjeliszekrény mögé! Mintha csak úgy lecsúszott volna. Véletlenül. Legyen ott öt napig, hatig. Higgye az a nyomorult, hogy nem is tudok róla. És? Előszedi a trampli, odarakja az éjjeliszekrényre. A lapjára. Hogy verje ki a szememet... Egyáltalán pénz! Kifizetem a bérét, egy tízpengős, egy ötös a kormányzó képével, három egypengős. Tizenhármas összesen. Messze túl van fizetve, de ha ennyi a taksa általában... egyszer meg is kellene beszélni, persze nem kettőnknek, hármunknak, sok ez a bér, na nem azért, mintha például én nem bírnám, de elpimaszítja ezeket. Szóval tizenhármas pengő, átadom, azt mondja: köszönöm. Ennyit. Így! Se hála, se rebegés, csak köszönöm, lanyhán, tisztelet nélkül. És a szemembe néz! Bele mer nézni a szemembe! Hát ez az, amit nem vagyok hajlandó eltűrni. Hogy egy koszos cseléd a szemembe merjen nézni. Az ő szeme arra való, hogy lesüsse... Te, kérlek, hiszed vagy nem hiszed, már azt se bánám, ha eltörne valamit a szervizemből. Huszonnégy személyes originál herendi. De ... – nem fejezte be a mondatot, csak legyintett.

– És az urad? – kérdezte a másik. – Neki miféle tapasztalatai vannak?

– Nincsenek tapasztalatai – mondta a szóke, kicsit rátartin, kicsit kelletlenül. – Nem mintha én tiltanám ... Jó, nem egy kész öröm lenne az ilyesmi, de hát a férfi az férfi, ezen nem érdemes búslakodni, istenem, így vannak teremtve. Na, és engem se lehet kényszeríteni, hogy mindig a megfelelő hangulatban legyek ...

„... a te uradtól én is nagyon ritkán lennék a megfelelő hangulatban” – tette hozzá gondolatban a drappos; szó helyett együttérzőn rámosolygott a másikra, de magában folytatta: „... és nagyon meg tudom érteni az uradat, az ő hangulata se tetőled indul be ...”

– ... és ha már így van – mondta közben a magáét a szóke –, akkor praktikusabb,

ha otthon intézi el, és nem valami kupiban, mit tudom én, miket lehet ott összeszedni... De most valahogy nem megy ez se. Olyan ez a nyomorult dög, olyan... mint egy megmászhatatlan hegyfok ...

Itt a szőke önelégült pillantást szúrta a másiknak a szemébe, tartotta szerencsésének, hogy eszébe jutott a remek hasonlat a megmászhatatlan hegyfokot illetően.

– Nem is nézett úgy ki, hogy beindul a dolog – mondta. – Az uram mintha direkt tudomásul vette volna, hogy megmászhatatlan hegyfok, én pedig nem fogom éppen biztatni, na nem, és annak a lánynak se fogok olyan helyzetet teremteni, mondjuk pénzzel, hogy összehenteredjen az én urammal... Ja, és még valami! Nem hinnéd el, én is csak tátogok. Te, ez a falusi liba olvas. Többször rányitottam a szobája ajtaját, lássam, mit is művel szabadidejében, bele ugyan nem szólhatok, de akkor se mindegy, szóval rányitok, és tessék: olvas! Mit? Vastag könyveket. Kérdezem tőle, mi az, mit olvasgat, erre mond egy nevet, soha nem hallottam, nekem nem nagyon van időm könyvekre, ha mégis, az valami kedves, szórakoztató legyen, én el akarok érzékenyülni, andalodni, ő meg, tessék, vastag, kötött könyveket olvas, ki írta, mit tudom én, akárkit csak úgy behoz a házamba. Na elég, elég, elegendem van belőle! Ügy kirúgom, hogy meg se áll a következő sarokig. Üljön ide a többi közé, álljon ki az utcára, menjen haza tehenet fejni, mit bánom én...

– Én átveszem ezt a lányt – mondta hirtelennek tetsző elhatározással a drappos. – Küldd át hozzám. Esetleg érte megyek, úgy is rég viziteltem nálatok. Aztán majd visszaadjátok a vizitet, és akkor meglátod, mi lesz az én kezem alatt ebből a... hegyfokból... Neked, ugye, arany szíved van, finom arany szíved, egyem meg. De legyen ott nálam ez a teremtés egy hétig vagy kettőig! Megtanítom a móresre, a te nevedben is megtanítom rá, ez kötelességem. Mit mondjak, vinnyogni fog! Többet áll majd a térdén, mint a talpán. És közben azt se tudja majd, kihez is imádkozik, az istenéhez-e vagy hozzám. Garantálom ...

HEGEDŰS GÉZA

Elfelejtett arcok

Ki emlékszik Ligeti Ernőre? Pedig alig egy fél évszázaddal ezelőtt nevezetes alakja volt az erdélyi magyar irodalomnak. Érdekes író, kitűnő újságíró, jó lapot csináló szerkesztő. A szörnyűséges esztendőben a százezrekkel együtt ő is egész családjával a nyilas tömeggyilkosság áldozata lett. Azóta, mint számos sorstársát, őt se tartja nyilván az irodalmi köztudat. A harmincas években felváltva – néha egyszerre – volt munkatársa kolozsvári, nagyváradi és budapesti újságoknak, de közben Kolozsvárott volt egy *Független Újság* című nagyon érdekesen szerkesztett hetilapja, amelyben

minél több erdélyi és magyarországi író szeretett és tudott felvonultatni. Minthogy akkoriban gyakran fordultam meg Nagyváradon, és ő is egy-egy jóízű kávéházi beszélgetésért átugrott Kolozsvárról a Körös-partra, időnként találkoztunk. Nekem akkor – 26–27 éves koromban – már sokféle kisebb-nagyobb írásom megjelent, első regényemet Erdély-szerte is sokan olvasták, Ligeti Ernő tehát egyenest elvárta, hogy találjak ki valami érdekeset a hetilapja számára. Én akkor éppen felfedeztem magamnak Janus Pannoniust. Véletlenül a kezembe akadt egy régi kiadású gyűjteménye. (Hiszen újra népszerű és ismételten kiadott csak évtizedekkel később, már jóval a háború után lett, akkor kezdtük csak rendszeresen fordítani.) Szerencsére diákkorom óta értek valamelyest latinul, tehát tudtam élvezni verseinek szépségét is, szellemességét is. Amikor tehát Ligeti Ernő a hajdan Royal-nak hívott kávéház teraszán (akkor mátró románul Crisul Repede, azaz Sebes-Körös volt a neve) megkérdezte, miről írnék neki, felajánlottam, hogy rövid, de kerek írói arcképet Janus Pannoniusról. A szerkesztőnek első hallásra tetszett is, nem is tetszett az ötlet.

– Lehetséges, hogy nagy költő volt, de rég kiesett az irodalmi köztudatból. A mai olvasó számára ismeretlen arc.

– Ez az! *Ismeretlen arc*. A magyar irodalom, mint minden irodalom tele van ismeretlen arcokkal. Holott hozzájárultak az egész irodalom arculatának kifermálásához. Mit szólnál egy sorozathoz, ha hónapról hónapra írnék neked egy-egy elfelejtett magyar költőről, esetleg regényíróról, drámaszerzőről. Ez lehetne a közös cím: „Elfelejtett arcok”.

Ligeti nagy mozdulattal kezét nyújtott, én belecsaptam. Egyszerre mondtuk a régi latin közmondást: „Clara pacta, honi amid” (azaz: „Világos megállapodás, így jó a barátság”). – Azonnal meg is beszéltük, hogy az első miniszter Janus Pannoniusról fog szólni, a következő Rimái Jánosról, majd sor kerül Amadé Lászlóra, Faludi Ferencre, Barcsay Ábrahámra. Máig is hiszem, hogy ezek a nagyközönség számára alig-alig ismert régi költők nemcsak fontos mérföldkövek nemzeti kultúránk útján, de alaposan elfelejtett életművek tevőlegesen befolyásolta egész költészetünk minőségét.

Az első cikket, Janus Pannoniusról, hamarosan, már újra itthon Budapesten írtam meg, s küldöttem Kolozsvárra, ahol a kézbesítés utáni héten meg is jelent a *Független Újságban*. De amikor a következőt írtam volna, levelet kaptam Ligeti Ernőtől. Azt írta, jó lenne, ha nem ilyen túl régi arcokat elevenítenénk fel, hanem inkább közelmúltbelieket, akik egy-két évtized előtt széles körben népszerűek voltak, de érthetetlenül és értelmetlenül máris elfelejtettük őket. Ő olyanokra gondol, mint Ábrányi Emil, Endrődi Sándor ...

Nekem ez is tetszett, és azonnal eszembe jutott még Makai Emil, Zempléni Árpád. Ezek nem is oly rég népszerű, pódiumokon szavalt és nagyon is egyéni arculatú jó költők voltak. Készültem is azonnal, hogy összeállítok egy névsort a hamar elhomályosodott arcokról, de még mielőtt végiggondolhattam volna, Ligeti Ernő Budapestről jelentkezett telefonon. Közölte, hogy családjával együtt felköltözött, ide szerződött az *Újsághoz*. Kolozsvári lapját egyelőre abbahagyta. Ezzel el is maradt az „Elfelejtett arcok” című sorozat. A Janus Pannoniusról szóló cikket mint érdekes kezdemény emlékéért eltettem, majd a háború végjátékában úgy semmisült meg, mint régi lakásunkkal együtt egész múltam.

Akkor jutott eszembe újra a téma, amikor nagy irodalomtörténeti összefoglalók és irodalmi lexikonok kezdtek megjelenni, és én sorra kerestem bennük azokat az írókat és költőket, akiket még személyesen ismertem, esetleg jó barátaim is voltak, benne éltek az élő irodalomban. Hogyan is emlékezünk rájuk? Kiderült, hogy java részükre sehogy sem. Évtizedről évtizedre döbentekben állapítom meg közfeledékenységet.

Irodalmunk, költészetünk a mi közös kincsestárunk. Magunkat szegényítjük, ha kihajigáljuk értékeinket. Pedig ezt tesszük... De talán úgy is gondolhatjuk, hogy az irodalom egésze a közös lelki életünk. És jól tudjuk, hogy a lelki életben sokkal több van a tudattalanban (régebben úgy mondták: a tudat alatt), mint a tudatban. És alapos elemzőmunka kell, hogy a tudatra is döntő hatású tudat alatti felkerüljön a tudat felszínére. Erre az elemzőmunkára azonban igen nagy szükségünk lenne, hogy felmérhessük szellemi birtokunk egészét.

Ha erre gondolok, újra meg újra nevek, írói arcélek, költői életművek jutnak az eszembe. Egyesekről még tudjuk, kik és mik voltak, de mégis kihullanak az irodalmi köztudatból. Másokat, igen értékes művészeit a szónak, a szépségnek, úgy tudunk elfelejteni, mintha soha sem éltek volna. Ez több, mint pazarlás, ez öncsonkítás.

Bizonyára vaskos kötetet lehetne megtölteni az évszázadok tudat alá merültjeiről, akik nélkül valójában nem lehet elmondani irodalmunk történetét. De a mi saját évtizedeinkből is jelentékeny alakok hulltak ki. Ki a felelős? A kritika, amelynek alig van fogalma irodalmunk kiterjedéseiről? Vagy az irodalomtörténet, amely nem veszi a fáradságot felderíteni a múlt és a közelmúlt egészét? Vagy az olvasók, akiknek zöme nem is tart igényt többre, mint amennyit a könyvkiadás ötletszerűsége elébe tesz? Én némiképpen lelkifurdalást érzek mindenki nevében mindazokért, akikről nem beszélünk. Holott évtizedek óta nyomtatásban, katedráról, rádióban igyekszem minél többet felidézni az elfeledettek közül.

De hadd soroljak fel most szinte ötletszerűen néhány nevet. Valamennyit személyesen ismertem, életművüket eléggé ismerem, egyiküknél sem értem azt a csendet, amely haláluk óta körükbe hullott. Kezdem azokon, akiknek méltatlan elfeledettségét szinte személyes gyázként élem át. Jó barátaim voltak, együtt tartottunk az irodalom útján, s bármikor hajlandó vagyok akár elemzőmunkával bizonyítani, hogy életművük jelentékeny értéke lehetne közkultúránknak, ha a „bús feledékenység koszorúatlan alakja” nem lebegne fölöttük.

Az első *Vándor Lajos*. A harmincas években széles körökben voltak népszerűek rendkívül egyedi hangú versei. Költészete sajátos, váratlan fordulatokkal teljes, akasztófahumorú felülemelkedés volt a szorongáson és halálfélelmen. 1945 májusában együtt léptünk ki a német koncentrációs táborból. Másnap meghalt. Gyomra nem bírta elviselni a nagy éhezés utáni első jóllakást. Több évtizedes néma csend után nemrég megjelent hátrahagyott életműve. És a csend folytatódik. Egyeden kritikai vagy irodalomtörténeti hang se jelezte, hogy észrevették volna. Miért?

A másik: *Koroda Miklós*. Nemzedékünknek talán a legnagyobb stílusművésze. Valamikor két életrajzregénye – *Reviczkyről* és *Batsányiról* – kifejezetten könyvsiker volt. Később négy regényben is csetlő-botló bohém-művész hőse, Karacs Kristóf sajátos oldalnézetből örökítette meg a háború utáni évtized botladozásait. Majd a „*Bolondok tornya*” és folytatása színes álomlátásként ragadja át az olvasót hajdani magyar századokon. És ezek mellett csillogó riporter volt, okos dokumentumkönyvek összeállítója (s közben halálmegvetően tisztességes ember, aki a legveszélyesebb időkben a legveszélyeztetettebbek életét szó szerint „tucatszámra” mentette meg). Életében mi néhányan afféle szerényebb halhatatlanságot gyanítottunk a számára. De halhatatlanság helyett halálában is élhetetlennek bizonyult. Több, mint tíz éve nem él. Azóta a varjú se károgott utána.

És ki emlékszik *Vitányi Jánosra*? Amikor „*Főhadnagy Fazekas*” című regénye az ötvenes években megjelent, a statisztika kimutatása szerint ez volt a közkönyvtárak legkeresettebb könyve. Később a „*Balogh Adám a nevem*” című regényéről többen is megírtuk, hogy a legjobb magyar történelmi regények közé tartozik. Ötven évet sem élt. Igazán szép stílusú, felnőtteket gyönyörködtető, ifjúságot nevelő-oktató művész

volt. A „Kortárs Magyar írók Kislexikoná”-ban a neve sem fordul elő.

De hát költőink közül milyen nyomtalanul tűnt el *Reményi Béla*, *Kónya Lajos*, *Darázs Endre*, *Szüdi György*... Jó, jó, mondhatja a némiképpen jártas olvasó, hogy ezek, habár voltak szép verseik, de mégsem tartoznak az első (vagy második) vonalba. De hát Fodor József!? Aligha áll nagyságrendben Illyés Gyula és Szabó Lőrinc mögött. De egyeden sora fel nem hangzott évek óta, egy kritikai vagy irodalomtörténeti emlékezés nem említette. O is kihullott. – És *Jankovich Ferenc*? Vagy *Hollós Korvin Lajos*? – Ezek költőknek is, regényíróknak is legjobbaink közé tartoznak ...

Elfelejtett arcok. Eltékozolt értékek a kincsestárból. Ott lent hallgatnak a tudatalatti legmélyén. Hol van a közös lélek analitikusa, aki a tudat – a köztudat – felszínére hívja őket?

KASSAI FRANCISKA

Rózsasín vitorlád repít majd, Uram!

Repít majd vitorlád jó széllel.
Rajtad rontás többé ki nem foghat,
megtartó dús erő megmenekít.
TUDOD TE. Mikor sűrű bokrok borulnak
csónakod gyöngyház-gyönyörén ringatózva:
a mélyben érleli jövőd kicsi kagyló –
de anyaöl mélye. Zsongó tenger mélye.
Árbocod meg nem töretik,
szép ölelések titka menekít meg.

A hegynek fölfelé menjünk, Uram!
Hol az életfák magasodnak,
ahol vörös fák magasodnak,
ott nyelvem olajbogyót ízlel, –
messzi vidékről hozta az álom.

Most a városba menjünk, Uram!
Kirakatok tükrén gyöngynevetésű párok –
fejük fölött fénysimogatás,
élet-nagyság, fényzubogás,
ízék ismeretlené –

A VÁROSBA MENJÜNK, URAM!

Védelek, ha zuhanna, jaj, kénköves eső,
rád ájulva óvom a szád, nemességét a szónak,
tisztaságát a gyönyörnek, derekadra fonódva
– engedlek mégis szabadnak, Uram!
Rózsaszín vitorlád repit majd jó széllel!
Bízom bizton, hogy mosolyodhoz erőd
testem légységéből merítéd.
Szép ölelések titka menekít meg.

KÁRPÁTI KAMIL

A kő alatt

Hej, gigantikus szárnyú az öröm!
A rőt est lobogva gyúlt a szájon,
a görcsbe dermedt kéz repül, köszön,
s úgy lódul a hang, barakkig szálljon.

Megmenekült! Ittmaradhatott!
Csöpp esze volna, széttékintene.
Lent, ezüst mélyben Recsk falva halott,
lila fátyla közt holt az ég szeme.
Hófoltok hátán szédülő rabok.
A fényes hasú szél: sírok szele.

*

Vigyorgó bajszuk úgy hullong fölém,
mint nyájas nagyapó régi télen.
Mert nem ők rángtak a halál ölén
s most tíz, száz segítő kéz a bérem,
míg gyönyörű ívem repülöm én,
tűzbe hullt hattyú, s ömlik a vérem.

Táncosán szökik a vér. Hazafut.
Meleg van. Nyár van. Anna és anyám.
Zsuzsanna húgom nyitja a kaput,
s már ülök a kert zöld ravatalán.

„Piros alma a halottnak csak jut?”
Anna szalad, s a kert tüze nyakán.

De nagyobb dolgok is történnek ott.
Zsámolyán ül nagyanyám s megbocsájt.
Köztük minden évet sorra lakok,
kútban hűtjük Iboly gyümölcsborát.
És él a gyermek, múlnak a napok,
Annának nyakláncot adok, korállt.

Éjjel, ha nagy, puha nessel oson,
negyven fok lázat mutat a korall.
Kialszik a lámpa asztalomon,
holdsarlót tükröz a teli pohár.
Hajnali ingbe bújt, rejti nyomom
sugaras válla, a szelíd, ovál.

*

De az öröm, a barbár szőrbe bújt,
lándzsát vet rám Zsuzsanna kapuján.
... Hóval mostak ... És a síkon szél fújt.
Cirógattak, hogy „no ... no ...” s azután
világos minden: rám hétmázsás kő hullt.
Megöl? Ki fut haza majd, özsutám?

Kőlapban véres tavasz-lenyomat.
(Csak a kövek közt vérző-patak zúg.)
Ha derekam most nyomorék marad,
hóférges ágyban jobb ott, alattuk.
Csend támad. Múlnak morajló szavak.
Kéjnek, halálnak csend foglalatjuk.

Hófoltok hátán hagynak a rabok.
Ülök csak. Szívemből kép száll tova.
Kővé válók. Robajlanak napok.
Majd mord sörénnyel övez a moha.
Így óriás emberfaló vagyok.
Csak gyermek én már nem leszek soha.

1951. február, Recsk

KENDE SÁNDOR

A legsúlyosabb büntetés

Karácsony előtt, csaknem az utolsó pillanatban jutott eszébe, hogy még kétfelé kell ajándékot vennie. Két könyv; ilyenkor, hirtelenében, a legegyszerűbb.

A nagyáruház. Ebben a városban ez ugrik be mindenkinek először. Könyv- és papírosztály.

Úristen, mi ez! Képtelenség! Rémálom! A háború után, az első krumplivonatnál tiporták így egymást!

Nem kimondottan vásárló típus, egyébként se szívesen forgolódik üzletekben: mindig talál valami kifogást arra, hogyan ruházhatná át az ilven természetű feladatokat másra, s csak végszükség esetén szokott maga benyitni, miután a kirakaton át sikerült kilesnie a másodpercet, amikor a legkevesebben okvetetlenkednek odabent... Na, de most, ez itt! A könyvek elé oda se lehet férni, az emberek egymás válla fölött nyúlkálnak. Belelapozni, fölütni egy képeskönyvet – ugyan! – még a címek is csak az imbolygó kalapok mögül betűzhetek ki, vagy mások kabátgallérja, kosara, hátizsákja védelméből pislanthatók meg.

Hát nem! Nincs ajándék, nincs két könyv; majd túlesünk az ünnepeken nélkülük is

...

Útban, tipródva innen kifelé, szemben egy levelezőlap-állvány. Csak amúgy vaktában. Jó, persze, hogy jó, ez is megteszi. Kettő, amit elér. Nem lesz könyv, lap is elég, és pont. Arany angyalka, fenyőfa gallyával. Semmi; tizennyolc-hatvan az egész.

De a pénztár! Az a sor előtte! Ez a végtelen farkú kígyó! Vonaglik, hullámszik, hízik, nyújtózik, tekereg! Bődület!

A türelmesek! Kétfelé kanyarodik a soruk, a második vége a vásárlótér túlsó csücskében: oda kellene visszatolakodnia. Amikor már majdnem kijutott! Amikor végre, talán újra levegőt is vehetett volna!

Nem! – Kilép az áradat végéről, a kötelező műanyag kosarat visszajevi a többi tetejébe, s a két angyalkás lapot a táskája mellé kapja. És éviékéi kifelé a pénztárpult mellett féloldalvást.

Az előtérben ugyanannyian, ráadásul itt már összevissza, egymáson keresztül. Amikor valaki melléje lép. És egymás mellett igyekeznek. Nem néz oldalt, nem kíváncsi rá, senkire sem, csak éppen furcsa, hogy egymás mellett. Hogy nem lökdösődve, nem ütközve, nem csomagot puffantva a hátának – hanem így. Békén, az oldalában. És még mindig.

Amíg megszólal. Nem lassít, nem fordul felé, nem lép elébe, csak mondja: – Ki kellett volna fizetnie.

Megállni képtelenség; a tömeg sodróereje alighanem erősebb a megáradt folyaménál.

– Tessék?

– Haladjunk csak.

Iszonyú gyöngeség. Mintha kificamodott volna a lába. Oldalra biccen; ez nem sántítás, vigyázat, rögtön elesik.

Lehetetlen ... Ilyen még nem történt vele ...

Mégiscsak meg kellene állniuk. Már a karja is merev.

– Haladjunk. Itt, jobbra. Tessék előttem.

– Kifizetem ... Visszamegyek. Tizennyolc-hatvan.

– Majd odabent tetszik megbeszélni. Megint jobbra, így.

Nem hangos, nem parancsoló. Egyébként jól megtermett, zömök, valahogy mégis nyugalmat sugall. A mesterség föltétele; ez valószínű. Szürke nadrág, szürke pulóver. Hiszen kabát nélkül, csakugyan.

– Tizennyolc-hatvan ... Kifizetem.

– Mi lenne, ha mindenki csak ...

– De én, kérem, nem ...

– Nézze, uram, én rendész vagyok, nekem a dolgom... Most itt balra, és be. Tessék.

Nagyon kicsike szoba, ablaka is alig, csak egy fehér ajtó valahová. Rengeteg fogas, tele mindenféle holmival, főként ruhadarabokkal. Egy méteres asztal, mögötte egy még kisebb, azon írógép. Villannyal működik; szakállas, piros homlokú férfi dolgozik rajta. Épp csak fölnéz a belépőkre:

– Várj, Feri. Mindjárt végzek ezzel – inti a társának. – Sokan vagytok?

Két szék is áll a kicsike szobában.

– Foglaljon addig helyet.

– Nem, kérem, köszönöm – sikerül valamit mondania. – Nem vagyok fáradt.

– Üljön csak le.

Ekkor fogja föl, hogy a másik szék foglalt. Farmernadrág, fehér-kék edzőcipő. Dzseki. Lányos fiúarc.

Nyilván az ő ügyét gépeli a piros homlokú az asztal mögött. Jegyzőkönyv. Hosszú formaszöveg; egyelőre semmi kérdés.

A lányos fiúarc ránéz. Ő vissza. Nehéz a csönd, a fiú a kiabálást jobban tűrné. Ijedelmét azonban nem mutathatja. Sőt, legszívesebben ütemeket verne ki lábával a padlón. Vagy a combján dobolna. Mindenképp valahogy „lezserebbül”, könnyen, mint az élet. Kiemel hát a dzseki béléséből egy kisebb tábla csokiféleséget, komótosan bontogatja, zörög a kemény ezüstpapír, nem baj, őt nem zavarja. Az első kocka a saját szájába, aztán a jó íztől elteltén, mosolyogva nyújtja az idősebb felé, igazán udvariasan kínálja a föltépett papírból, a tenyerén:

– Nem tetszik kérni?

Jaj, persze hogy visszautasítaná, hisz levegőt is alig kap – de amaz az írógépnél leejti egyszerre mind a két kezét, és teljes testével erre hajol:

– Mondd, Szabolcs, szalonnát nem akarsz sütni?! – ijeszti el a mosolyt a lányos arcról. – Hozzak bográcsot vagy grillsütőt inkább? Mert csak szólj, mit parancsolsz; jó?
!

És amikor már visszafordulna az írógépe fölé:

– Mert egyébként hatósági helyiségben volnánk, nem kempingben!

– Ne-e-em ... Nem tudtam, hogy nem szabad ... Bocs.

Abbamarad az egész, mert amonnan, a másik ajtó felől, azon a bizonyos fehéren, betüremkedik valaki. Testes, ősz asszonyság. Szürke szoknya, szürke pulóver, vékony gyöngysor, felsőkabát nélkül. Rákérdezést nem vár, azonnal jelenti. Büszkén, győztesen:

– Három melltartót kötött a blúza alá!

– Jól van – bólintja a gépelő férfi. – Maradjon a leányzó odabent.

A sima arcú fiú halkán elneveti magát; ebben a fene némaságban egyenesen jól jön, direkt üdítő egy ilyen hülyeség, hogy három melltartó!... Csakhogy a diadalittas hölgy, amint csaknem teljesen befedi azt a nevezetes ajtót, természetes magabiztonságával, az oda (vagy onnan) vezető utat is szinte eltorlaszolva, szélesen elhúzza a száját, amitől a fiú azonnal elmerevedik.

Két perc. Ezt az újbóli rettenetes bénaságot, az előbbihez hasonlóan, megint föl kellene valamiképp oldani. Véleden hát vagy reflex csak, hogy ismét a mellette ülő öregebbhez fordul, s fölfedezi annak táskáján a két karácsonyi lapot, az aranyos angyalkákkal.

– Ez vol? – érdeklődik bizalmasan.

– Hm ... – ennyi a válasz. – És maga?

– Egy másik csoki – mutat az íróasztalon nyugvó bontatlanra.

S még folytatná, hogy emezt ugyebár viszont kifizette – de a gyöngyös asszony az ajtóban, azzal a villámos szájmozdulattal, megint elnémítja:

– Mire kíváncsi, kisfiam? – suttogja, de tele tőle a kis szoba. – Tapasztalatcsere?

Jó, hogy a szakállas teljesen feléjük fordul. Ezzel vége a csöndnek. Szabolcsnak föl kell állnia, kérdések következnek, adatok jönnek, egyeztetések, aláírás, elbocsátás, majd a kerületi hivataltól megkapja az értesítést.

Pont. Enyhe nyújtózás. Ő következne.

Jobb volna, ha előbb talán a lány a három melltartóval, amelyet az ajtón túl azóta nyilván lehámoztak róla.

Szerencsére, segítség érkezik, új kolléga, s a sorrendiség kérdése azonnal megoldódik.

– Príma! – inti neki a szakállasabb. – Jó, te vedd föl a leányka dolgát, én átmegegyek az úrral.

Összekotor néhány lapot, és már indulnak is, a szürke nadrágos rendésszel, hármásban.

Kicsike szoba ez is, fogasok, lógaszakodó holmik, írógép.

– Foglaljon helyet.

Bemutatkozik.

Ezt nem kérték. Nem mindenütt szokás.

– Bocsánat.

Ül hát. Amazok ketten, halkán, mintha egyszerűen társalognának. Nyilván a tettenérés körülményeiről. Meg kell fogalmazniuk, leírhatóvá tenniük. Az ő dolguk, rendben. Neki semmi köze... talán valóban nem is róla beszélnek... Nem, az csakugyan nem ő volt; lehetetlen, nem, egyáltalán értelmetlen, hogy itt van... Bénaság, butaság, örület! Képtelenség, hogy ő tette!...

Másodszor (vagy harmadszor) szólnak rá:

– A személyi igazolványát, legyen szíves.

És újra a csönd. Lapozgatás, majd a gép betűkoppanásai, nem túl folyamatosan. Adatok fölvétele, a jegyzőkönyv „feje”. Majd a tényállás rögzítése; ez már gyorsabban. Az elkövetés módja.

– Műanyagkosár, az volt nála – szól közbe a rendész.

– Én... én, kérem, beálltam a sorba... Én ki akartam fizetni...

Nem, ez így nagyon fölösleges, öreg nyögdecselés. Ostobaság minden szó; még csak száználmasabb. Magyarázkodás. A fülön csípett kisdíák; nem? ... Méltatlan.

– Engedjék meg, hogy ... Én, kérem ...

– Nyugdíjas?

– Hétezerharminczártszázötvenkettő forint.

Gépelés.

– Megkérdezem: mennyi pénz van önnél?

– Háromszázötven forint, ott bent, az igazolványban. Az apró a zsebemben; ez, kérem.

Gépelés. Kicsit hosszabban.

Aztán minden abbamarad. Szolid nyújtózás, s a szakállas férfi megemelkedik a gépe mellől. Minden papírt kiteretget, egymás mellé, könnyen áttekinthető rendben, az íróasztalra.

Ő is föláll, szólítják, és mutatják, mi a dolga. Ha helyes, a valósággal megegyező, ha egyetért: írja alá. Mind a három példányt.

– Igen. Természetesen.

Majd, miközben leteszi a tollat, előbukkan egy szó:

– Köszönöm.

Mintha nem is a sajátja lett volna.

Állnak tehát mindhárman. Ketten egymás mellett, az írógépnél. Ő szemben velük, az igazolványával. És a táskájával.

Hátat kell fordítania; hajoljon meg?, tolasson kifelé oldalazva?, búcsúzzon el?

A kezét nyújtja.

Először a rendésznek, természetesen. Ez olyan gyorsan viszonozza, mintha váratlanul hátba verték volna.

Aztán a szakállas, piros homlokú. Aki zavarában a kezében felejtí az ő kezét, legalább egy percig; mint egy baráti szorítás.

Mi ez? Miért nem mozdulnak?... Jól van, ő tüstént indul – de ők?! Mit bámulnak rajta?! Mint a templomoszlopok! Vagy tán meg is nőttek hirtelen. Mitől bámultak így meg, ilyen egyszerre?! ... Hát mit csinált ő?! Mit követett el már megint?!

Mi ez a megrökönyödés a szemükben?! Mint egy temetésen, amikor a fekete emberek lopva összenéznek, mert valaki annyira elütő, honnan került ide?, a viselkedésével rí ki, olyasmit művel, ami nem odailló és sehogy se való az alkalomhoz ... Mi bajuk vele?! Még mi?!

A vörös haja? Hogy ebben a korban is még mindig ilyen égő, majdnem piros?!

Igaz is: mielőtt kezét nyújtott nekik, megemelte a kalapját... Viszont: hogyhogy nem szóltak rá előbb, amiért mindaddig a fején hagyta? Erre a modortalanságra valóban figyelmeztethették volna. Ahogyan például imént a mellette feszengő kamaszt ugye kétfelől is rendreutasították.

– Akkor hát végeztünk volna.

– Igen... Szóval... Jó napot.

– Jó napot.

– És ... Ne haragudjanak.

– Á! – mosolyodik el, aki imént gépelt. – Haragról szó sincs!

De ezt a mosolyt ő már nem látja. Útban rég kifelé, ahogy a rendész irányítja, tereli balra. Majdnem alagsor, személyzeti kijárat. A kalapját a két kezében, a melle fölött, szinte tolja maga előtt.

... Majd a polgármesteri hivatal megküldi a végzést. Ez maradt a fülében, a kísérszöveg, amikor visszaadták a személyi igazolványát. Mi a dolga hát? A továbbiakban. Jóvátenni nem lehet. Az életben semmit. Nincs más hátra – várni.

Egy hónapig.

Aztán még egy.

A hivatal büntetni fog. Az eset súlyossága szerint. Rendbírság. Szabálysértés. Vagy mi.

Várni. Reggel a korai postajáratra. Aztán nem mozdulni hazulról: hátha a déli postával. És délután elkezdni újra. A várást. A másnap reggelre.

A harmadik hónap.

Ez a büntetése. Maga ez. A némaság.

Mikor hát?! Vagy nem veszik semmibe? (Tizennyolc-hatvan.)

Lehetetlen. Az aktákat iktatják. Nem tolható félre egy sem. Munkarend.

Ne tegyék. Nem tehetik vele: az egyetlen, amit nem. Túl súlyos volna. Ez az esetleges „semmi”. Nem, ekkorát talán mégse vétett!...

Egyszerű. A legegyszerűbb dolog a világon: – be kell mennie. Megérdeklődnie.

Dehogy az önkormányzat. Ugyan melyik osztályon?

Hanem az áruház maga. Ismeri a járást: – személyzeti kijárat. Illetve, bejárat. Majdnem alagsor.

... Megint úgy néznek rá; kalapja a kezében. A vörös haja miatt most is; – nem tudnak megbékélni vele? Vagy miért; mit művelt újra?, hiszen vigyázott, és igyekezett rendben.

Már azzal is, hogy bejött? Nem szokás? Vagy hiba? ... Tehát nem a haja színe az oka?, mégse az a „más”?, nem azért merednek így rá?

Ha visszatenné a kalapját. Mozdul is a keze, de ... de furamód, az ellenkező. És más ül az írógépnél. Ez aztán miért bámul olyan döbbenten? A piros homlokú alighanem a szomszédos fülkében, más adatait veszi föl.

Pedig őt kérdezheti csak. Ráér, nem sürgős.

Miről? Valóban, voltaképpen? Mi a baja, mit akar, mire vár?

Személyes ügy. Csakis övele.

Nem, ő már nincs itt; szakállas volt, igen, manapság nem jellemző, de a piros homloka; igen, ennél az asztalnál dolgozott.

Fontos?, okvetlenül?, mással nem intézhető el? – sajnos, két hónapja már. Kilépett. Nem, nem fegyelmi, nem pontosan. Önként. Bár... Semmi. Kiemelt egy jegyzőkönyvet. Hogy nem érdemes, bagatell; eldobta. Vagy összetépte, mindegy.

– Bagatell, nem tudom; lehet. Fogalmam sincs, mi volt. Nem érdekel. Ha ő azt mondta, bagatell.

– Bagatell???

– Piti... Csak hát az űrlapok nálunk számozva vannak. Persze. Ahogy mindenhol a világon.

Nem hosszú a csend. A sietség miatt?, le kell rázni az okvetetlenkedőt? – Bár tulajdonképp pihentető az ilyen forgolódás.

– Úgy érti, kérem, hogy beszámozva?

– Előre. Előre beszámozva, géppel. Nem hiányozhat, ugye... Vagyis, hogy nem veszhet el.

Könnyen mondja. A vállát is megvonja. Valami nyugtalanító abban, hogy csak így. Ennyire magától értetődően. Az meg *azok*, *akkor* nem beszéltek ennyit. Kérdeztek, és néztek.

– Tudja, uram, az ilyen ember nem egészen megfelelő nekünk. Az ilyen posztra ugyanis ... Ne értsen félre. Kollégáról lévén szó, kerülöm azt a kifejezést, hogy nem megbízható. Elvégre évekig... és előtte soha ...

Nincs válasz. Tétova félkör a levegőbe, a kéznél lévő vonalzóval. Aztán megigazítja a nyakkendőjét, visszaül, és alulról néz rá:

– Ühüm, igen – köhécsel. – Tulajdonképpen még nem is mondta, miért keresi?

– Persze ... Azaz ... Vagyis, hogy nem fontos. Köszönöm.

– Valami üzenet a részére? Ha bejönne ... Szívesen átadom.

– Nem, köszönöm ... Semmiség. Nagyon fájlalom.

– Mondjam meg neki?

– Mit? ... Ja, hogy... Nem. Nem lehet.

– Akkor?

– Elnézést. Jó napot.

– Minden jót.

Alagsor. Személyzeti kijárat. Kíséret nélkül.

Tavasz. Már is tavasz, istenem!... Jobb volna, ha nem sütné a nap.

LÁSZLÓ GYULA

Esetem a szentekkel

A harmincas évek elején jártunk. Hónapok óta munka nélkül ögyelegtem, jártam a várost, hátha szükség van rám valahol, s vihetek haza néhány pengőt. Bántott, hogy munkabíró kamasz létemre anyám kenyerén élek. A panaszait, a kifakadásait se szívesen hallgattam, mihaszna kiabál velem, ha egyszer ilyen a világ, sehol sem találok munkát.

Este többnyire a munkásotthonban kötöttem ki. Ott, az ifjúmunkások között jól

éreztem magam, ott voltam igazán otthon. Csupa hasonló korú fiú meg lány világmegváltó szándékkal és hittel alakítottuk magunkban, s közösen a jövőt, egy igazságosabb társadalomban reménykedve. Igyekeztünk valamit tenni is érte. Felkészülni a jövő feladatokra, ébren tartani a levert forradalom eszméit. Soha annyit nem olvastam, mint akkoriban. Hegeltől Marxig, Tolsztojtól Gorkijig, s a magyarokat, mindent, ami a kezembe került.

Aktívak, lelkesek voltunk. Legaktívabb és leglelkesebb mindannyiunk között a komoly szóra és a vidámságra egyaránt fogékony Kolonits Mancsi volt. Egyik este odajön hozzám a munkásotthonban, s nagy hanggal újságolja: – Képzeld, találtam munkát.

Nézek rá, milyen szerencséje van.

– És tudod, mit csinálok? – kérdezte nevetésre álló szájjal. – Szent szobrokat festek.

– Micsodát? – csodálkoztam rá.

– Szent szobrokat – robbant ki belőle a nevetés. – A szobrász persze nem tudja, hogy kommunista vagyok. Olyan áhítatos képet vágtam, amikor jelentkeztem nála, hogy egy kongreganistának is dicséretére vált volna.

Mondandóját szokásos heves mozdulatokkal kísérte. Szuggesztív egyénisége, mint mágnes a vasat, vonzotta az embereket, most is nyomban körénk sereglettek az ifik, hallgatni a történeteket.

– Mancsi és a szentek! – rikkantotta el magát valamelyik.

Kitört a röhögés. Csakugyan nehéz volt elképzelni őt a szentek társaságában.

– Te is odajöhetsz dolgozni – mondta, amikor kicsit csöndeseden a társaság. – Két kommunista is elkel annyi szent között – nevetett ismét harsányan, teli szájjal, ahogy szokott.

– Én, oda? Hogyan?

– A mesternek összejött a munkája, szüksége volna még egy segítségre. Mondtam neki, van egy ismerősöm, festeget, tudná használni. Mit szólsz hozzá?

– Jó lenne – parázslón föl bennem a hunyó remény. – Anyám úgyis rágja a fületem, hogy mi lesz már, meddig lopom a napot.

– Az ám, milyen vallású vagy te? – komolyodott el Mancsi.

– Reformátusnak kereszteltek – bámultam rá, ugyan minek kérdi.

Mancsi elhúzta a száját. – Hm. El ne áruld a mesternek, mert akkor ugyan föl nem vesz. Duplán a bögyiben lennél. Hallgasd el, meg azt is, hogy ide jársz. El se képzeled, hogy nem katolikust viszek a szentjei közé. Ha bármit megtud, röpülünk mind a ketten.

– Akkor...

– Gyere báttan – vágott a szavamba. – Én előkészítem a talajt. Biztosan felvesz.

Másnap reggel valamivel nyitás után némi szorongással nyitottam be a szobrász pinceműhelyébe, vajon nem jöttem-e ide is hiába. Uramisten, hány helyen próbálkoztam, alázkodtam már, jutott eszembe, ahogy a lépcsőkön lefelé lépkedtem. Jó mély pince volt. A lépcső alján üvegezett ajtó, mögötte szobrok. Lenyomtam a kilincset, s ahogy tárul az ajtó, a fejem fölött megcsendül egy kis harang. Akárha templomban lennék, jámbor tekintetű szobrok néznek rám, de a dísztelen, piszkos-szürke falak, az áporodott, dohos levegő csalhatatlanul jelzik, hogy sivár pinceműhelyben vagyok. A mester fehér köpenyben kiválik a szentek színes sokaságából, láthatóan várt már.

Mancsi, ahogy ígérte, csakugyan jól beajánlott nála. Szinte mindent tudott rólam.

Már ami rá tartozott. Nem ültetett le, álltunk, méregettük egymást, mintha belelátna az ember a másikba: ugyan mi lakik benne? Nem sokat kérdezgetett. Sürgős munkái voltak, mielőbb látni akarta, mit tudok, hogyan dolgozom.

– Úgy hallottam, festeget.

– Igen, néhány éve.

– Mit?

– leginkább tájképeket. De portréval is próbálkoztam már. Szentképet is másoltam – mondtam félreérthetetlen célzattal.

– Csakugyan? – rántotta föl a szemöldökét. – Örülök neki – biccentett elégedetten.

– Akkor besegíthetne nekem az arcok festésébe. Nézze, ott vannak a minták – mutatott a műhely egyik szegletébe. – Nem kell kapkodni, de nagyon gondos, szép munkát kérek. Vásári árut nem csinálunk. Csak templomoknak és megrendelésre dolgozunk.

Szorgalmasan, komoly képpel bólogattam. Mancsi a mester háta mögött egy nálánál nagyobb szobrot alapozott színlelt buzgalommal. Időnként megállt kezében az ecset, figyelte, mire megyünk egymással. Titokban rá is vettem egy-egy pillantást, de vigyorgó képét látva, hamar elkaptam róla a szemem, nehogy én is félrehúzzam a szám. Amikor a szentképet említettem, majdnem elröhögte magát. Válla közé húzott fejjel intett, hogy jól beszélek.

A mester közölte a feltételeit, a fizetést, a munkaidőt, s én rábólintottam, rendben van. Mit tehettem volna mást?

– Akkor holnap reggel várom. Vagy már most beáll?

– Ha lehetne ...

– Helyes – mondta a mester. A szögeken lógó köpenyek közül leakasztott egyet és felém nyújtotta. – Vegye fel.

Magamra öltöttem az elnyűtt, festékes ruhadarabot. Kicsit nagy volt, a válla leesett, az ujját fel kellett gyűrni. A Mancsi tekintetén láttam, hogy nagyon esedenül áll rajtam, de legalább kíméltem vele a ruhám. A mester közben már egy nagyobbacska szobor körül forgolódott. Intett, én is menjek oda.

– Fogjuk meg, vigyük arra az állványra. – A fejével mutatta, melyikre. – Vigyázzon, nehéz – figyelmeztetett.

Óvatosan elhelyeztük a forgatható alkalmatosságon. Kecses Mária-szobor volt, dús redőjű, földig leomló halványkék lepelben. Már csak az arcát kellett megfesteni.

A mester kis asztalkán festékeket, ecseteket tett elém.

– Tessék. Lásson munkához. Mondtam, nem kell elkapkodni, csak szép legyen. Magasztos, gyöngédséget sugárzó. De hiszen tudja, ha már festett szentképet.

Bólogattam, persze, hogy tudom. Sorra kézbe vettem az asztalkán heverő festékes tubusokat. Megnéztem, melyik milyen színű, aztán az ecseteket vettem szemügyre, lássa a mester, igazat mondtam, nem vagyok egészen járatlan a piktúrában. Először az arcszínt kevertem ki. A kezemen próbálgattam, amíg jónak nem találtam.

Tetszett a feladat, meg az is, hogy a mester bízik bennem, mindjárt ilyen munkát ad. Kedvvel láttam hozzá, füttyörészttem is volna örömben, ha egyedül vagyok, ha oldalra pillantva nem látom ott a szobrászt. Komoly képpel egy frissen kiöntött gipsz szobron foglalatoskodott, látszólag rám se hederített, végezzem a dolgomat nyugodtan.

A Szűzanya szemével sokáig pizsmogtam, hogy minél kifejezőbb legyen, ne bámuljon bele csak úgy a nagyvilágba. Megbocsátó fájdalommal nézett rám. Parányi fehéret pöttyintettem a szembogarába, ettől kicsit derűsebbé, szinte élőbbé vált a tekintete.

Buzgalmamban észre se vettem, hogy a mester megállt a hátam mögött és figyel, hogyan dolgozom, sikerül-e kellő magasztosságot varázsolnom a Szeplőtelen Szűz arcára. Csak amikor megszólalt, kaptam föl a fejem.

– Látom, menni fog – s hangtalan macskaléptekkel visszatért a munkájához.

Kicsivel odébb új szobrot formázott. Ujjjaival nyomogatta, vékony falapokkal alakította a drótvázra felrakott agyagot. Közelebről is szívesen elnézegettem volna, keze nyomán hogyan ölt emberi formát, alakul át felismerhető szoborrá az összegyúrt agyag, de nem tudtam, jó néven venné-e a kíváncsiságomat, Így inkább csak lopva küldtem oda egy-egy pillantást. Különben is a magam munkája volt most a fontosabb, azzal kellett törődnöm.

Akárha megkukultunk volna, úgy dolgoztunk. Egyetlen szó nélkül. Nem volt könnyű óraszám hallgatni, de Mancsi említette, hogy a mester nem szereti a sok beszédet, mit tehetünk? Olykor összenéztünk, felvontuk a vállunkat, vágunk hozzá egy grimaszt, ez van, és festettünk tovább.

Este, hazafelé menet végre kibeszélgethettük magunkat. Manciből is kitörhetett a reggel óta visszafojtott vihorászás. Az egész napos ülés után szinte szökdelve jött mellettem, szeplős arcán szétömlött a természetes derű.

– A munka elviselhető – mondta –, csak ne volna egész nap olyan kriptahangulat.

Otthon örömmel újságoltam anyámnak, hogy a mester elégedett volt a munkámmal, alighanem maradhatok, szombaton végre már hozok haza valamicske pénzt.

Az első nap valóban jól, gyorsan elszaladt, kedvvel csináltam, amit rábízott a mester. Nem volt semmi baj. Hanem a következő nap odaszól nekem: – Hozza ide a Szent Antalt!

Állt a műhely végében egy szekérderéknyi kisebb-nagyobb szent, de hogy melyik közülük az Antal, honnan tudhatta volna egy magamfajta kálomista; a protestáns templomokban nem látni egyet sem.

Most segítsen meg a pápista szentek mindenható serege! – léptem elszántan a békésen álldogáló, jámbor arcú férfiakhoz, hátha valamelyik jelt ad, hogy ő az. De hiába fohászkodtam csodára várva. Töprengésre nem volt idő, meg mihaszna töprengök, attól még ugyan nem leszek okosabb. Találomra fölemeltem, amelyik éppen a kezem ügyébe esett, hátha szerencsém lesz.

– Nem a Szent Józsefet kértem, hanem Szent Antalt – figyelmeztetett a mester.

– Igen, igen – mondtam zavartan, s tétován másik szoborért nyúltam, közben jól megnéztem az előbbi, hogy legközelebb ráismerjek.

Meresztettem a szemem, ugyan melyik lehet a kért szobor, de akár be is hunyhattam volna, így is, úgy is csak vaktában emelem fel valamelyiket. A szerencse most se szegődött mellém.

– Nem a Szent Ferencet! – szólt rám a mester már kissé ingerülten, mielőtt még felemeltem volna. – A mellette levőt, a Szent Antalt.

Némi gyanakvást éreztem a hangjában, ismerem én egyáltalán a szenteket? Tudtam, most könnyen lebukhatok, s a mester úgy rúg ki, hogy a lábam sem éri a földet, oda a remélt kereset. Legfeljebb abban bízhattam, hogy elégedett a munkámmal, és sürgős rendelkezései vannak.

– Adom már, csak nehezen férek hozzá – mentegetőztem, s hogy már tudtam, melyik az, határozott mozdulattal kiemeltem a többi közül.

Soha nem hittem, hogy ilyen nehéz eligazodni a szentek között. Hármát mindenestre már ismertem. Mancsi segítségével sürgősen sorra vettem a többi is, hiányos

ismereteim miatt nehogy időnap előtt a munkanélküliek táborában találjam magam.

Reggelenként a műhely előtt vártuk a mestert. Pontban hét táraikor kilépett a szemben lévő templomból és aláereszkedtünk az általunk kriptának nevezett pincébe. Szinte teljes némaságra kárhoztatva, jócskán a felszín alatt csakugyan kriptában éreztük magunkat, még ha szűrődött is be némi fény a néhány tenyéryi ablakon.

Az egyhangúságba csak a megrendelők, a vevők hoztak olykor némi színt. Többnyire Pest környéki svábok nyitották ránk az ajtót, de jöttek fehér főköttős apácák is. Hosszú, fekete szoknyájukat kissé megemelve lépegettek le a lépcsőn. Ritkábban háziasnak indult papok söpörték végig reverendájukkal a lejáratot.

A szent szobrok körül még nem érződött a világgazdasági válság, itt még volt munka elég, nem hiába bújta a papokat a mester. Mégis hamar kitelt a dicsőségem. Fejébe vette, hogy leszerződöt inasnak negyedannyiért, mint amennyit addig kaptam. Korábban is nagyon szűkösen csurgatta a bért, amit kínált, az meg inkább csak alamizsna volt, mint fizetés. Mihez kezdjek vele? Alig több a semminél. A cipőtalpra valót se nagyon keresem meg vele, amit a bejárással elkoptatok.

– Mesterséget adok a kezébe – mondta.

Ebben volt igazság, de azért én sehogyan sem akartam kötélnék állni. Négy év nagyon hosszú idő – tűnődtem, töprengtem, az alakoskodás se volt kenyerem, meg előbb-utóbb kiderülhet rólam, amit addig eltagadtam, akkor úgyis kiteszi a szűrőmet. Minek ezt megvárni? Az egyik hét végén aztán, markomban az utolsó fizetéssel, búcsút mondtam a mesternek és valamennyi szentjének.

Pedig most milyen jó szakmám lenne.

MOLNÁR GÉZA

Ó azok a hűséges szemek...

A kutya Párizsból került hozzánk. A férfit kora reggeltől késő estig lekötötte a munkája, a gyermekek már kirepültek, az asszony nehezen mozdult ki a lakásból, gyakran betegeskedett, sokat volt egyedül – majd a kutya jó társa lesz, felvidítja.

Barátom elvitte magával feleségét is a kutyamenhelyre, hogy az asszony ízlése, tetszése szerint válasszák ki a jövőendő lakótársat, a hűséges, derűre, jókedvre hangoló kutyát. Nehéz döntés elé kerültek. Nemcsak ők kerestek kutyát, de az ottlevő kutyák is gazdát. Szívszorító könyörgéssel ajánlkozott mindegyik, hogy a látogatók őt, egyedül csak őt válasszák s vigyék magukkal. Egy spániel két lábával átkarolta az asszony lábát, mozdulni sem engedte, nyüszített, könnyben ázó, esdeklő tekintettel nézett rá. Német juhászkutya rohant farkcsóválva eléjük, méteres ugrásokkal táncolva üdvözölte

őket.

Végül is egy basszet mellett döntöttek, amely mozdulatlanul állt a ketrecében, de az első pillanattól kezdve kísérte őket tekintetével. Ó, azok a szemek! Azok a rózsaszínű hártyákkal keretezett, óriási barna szemek, melyek uralták az egész fejet s minden szónál ékebben beszéltek megrendíthetetlen hűségéről, ragaszkodásról, alázatról és engedelmességről, szolgálatkészségről és tanulékonyaságról – de öntudatról és magabiztos kutyaméltóságról is.

Az asszonyt valósággal megbabonázta ez a tekintet.

Intett a kutyának, az ürge léptekkel előjött ketrecéből, megszaglásztta a férfit és a nőt, aztán megnyalta az asszony simogató kezét, hanyatt feküdt előtte, lágy részeit védtelenül feltárva odaadó feltétlen bizalmáról s engedelmességéről biztosítva ezzel a látogató hölgyet.

– Önt választotta, önt tekintí falkavezérnek – közölte az ápoló.

– S mi a kutya neve?

– Bountynak hívják, mint ama híres, hajdani lázadó angol hajót. Fajtájára nézve Basset artésien normandien. Meglehetősen ritka, Normandiában kitenyésztett falkakutya, szaglóérzéke egészen különlegesen kifinomult, egy csepp elhullott vér nyomán kilométereken át képes követni a megsebzett vadat. De nagyszerűen illeszkedik a lakásba, emberek közé is, játékos kedvű, kitűnő humorérzékű állat, igazi társasági kutya.

A franciák köztudottan nagy állatbarátok. A kutyamenhely hivatalnoká először is környeztanulmányt végzett barátoméknál; lakása alkalmas-e Bounty befogadására, aztán jövedelmét is igazolni kellett, hogy tudja-e megfelelően gondozni, táplálni a kutyát, s csak ezek után, lefizetvén a borsos vételárat, vihette haza az új társat.

Bounty igazolta a hozzáfűzött reményeket. El nem mozdult az asszony mellől, ha főzött, ott tanyázott a konyhában, felkapta s élvezettel megette a leesett fokhagymát, de a céklahéj is a kedvenc csemegéjének bizonyult, bár gazdáí az agyonreklámozott kutyaeledelkkel is bőségesen ellátták. Tökéletesen szobatiszta volt, kora reggel, munkába menet előtt a férfi vitte sétálni, ilyenkor a járda mellett, az úttesten elvégezte dolgát, aztán az asszony ágya mellett tanyázott, hozta néki a papucsát, elkísérte bevásárló útjára, mozdulatlanul strázsált az üzlet előtt a rácshoz kötött pórázon, a lakásban játékra ajánlkozott, megkereste az elgurított labdáját, kicsalta a levegőre gazdasszonyát, hatalmas sétákat tettek a boulognei erdőben. Ezernyi új színt vitt a baráti házaspár életébe, nemcsak kedvelt, megbecsült lakótárs volt, de igazi családtaggá vált.

Mindez nyár végén történt. Lassan beköszöntött az ősz, kezdődött a színházi szezon – s vele együtt a kutyaproblémák is. Barátoméék szenvedélyes zenebarátok, operarajongók voltak, koncertekre, előadásokra a kutyát nem vihették magukkal. Kitűnt, Bounty egyedül nem hajlandó megmaradni a lakásban. Üvöltött, vonított, förtelmesen csaholt, az elegáns negyedben levő házat felverte ugatásával, a magánytól dührohamot kapott, összerágta a XIV. Lajos korabeli ebédlőgarnitúrát, tépte a perzsaszőnyeget.

Bounty falkakutya volt, az emberi társaság volt a falka számára, barátom felesége a falkavezér, egyedül elveszettnek érezte magát.

A szomszédban lakó, jólelkű öreg hölgy vállalta, hogy időnként vigyáz Bountyra, de tartósan és állandóan ezt a szívességet nem lehetett igénybe venni. A gondokat tetézte, hogy barátoméék tengerentúli meghívást kaptak. Mit csináljanak a kutyával? Beadták egy méregdrága kutyapanzióba, de mikor hazajöttek, Bounty sértődötten elfordította a fejét, nem állt velük szóba. Jó két hétbe telt, mire sikerült megbékíteni.

Öröm és öröm, derű és ború váltogatták egymást Bounty jelenléte folytán.

Barátoméék Magyarországra jöttek nyaralni, hozták a kutyát is. Gyakran megfordultak nálunk, Bounty már az első percekben meghódította feleségemet. Nemsokára elhangzott a nagylelkű ajánlat: legyen miénk a kutya. Hisz az én asszonyom is sokat van egyedül. Aztán nálunk itt van ez az óriási terasz, lehet, hogy ezen elmarad a kutya egyedül, ha színházi programunk lesz, netán vacsoravendégségbe kell mennünk. Bizonyára meg lehet szoktatni arra a rövididős magányra.

S nékem is milyen jó lesz a kutyatartás. Későn fekvő – későn kelő íróember vagyok, abszolúte egészségtelen életmóddal, most majd megtudom, milyen nagy-szerűek a korareggeli séták Bountyval, meg az estik is elalvás előtt. A kutya új életforma, új örömforrás ...

Meg kell vallanom, leplezetlen ellenérzéssel fogadtam az ajánlatot. Világéletemben kedveltem a kutyákat, kertés házban nőttem fel, mindig volt házőrzőnk. Az udvaron, természetesen. Kutyaól, nappal eléje láncolva az eb, éjjel pedig szabadon, hogy elriassa a nemkívánatos idegeneket. De kutyát a lakásba?! Haha, még mit nem. S hogy én átalakítsam a megszokott, bevált életrendemet a kutya kedvéért? Na nem. Szó sem lehet a kutyáról.

Magabiztosan ültem a fellegváramban, ide ugyan semmiféle eb be nem telepszik.

Csak hogy nem számoltam a minden akaraton, reteszen, elhatározáson, védővonalon áttörő csodafegyverrel. Bounty szemeivel.

A kutya, mintha csak megérezte volna, netán éppenséggel megértette volna, miről van szó a barátaimmal folyó diskurzusokban, feleségem lába elé telepedett a szőnyegre, s onnan függesztette rá tekintetét. Ó, azok a nagy barna, az egész koponyát uraló szemek! A rózsaszínű hárttyákkal keretezett, beszédesen meleg, hűségről, ragaszkodásról valló, tengermély, határtalan érzelemgazdagságról tanúskodó tekintetek!

S azt is feledtem, pedig a történelem mennyi világos és meggyőző példát szolgáltat rá, hogy a legerősebb várat is legkönnyebb belülről bevenni. Nem akarom ezt a durva szót, az árulást emlegetni, de tény, hogy feleségem összeszövetkezett az ellenséggel.

Egy ideig védekeztem, de rendre-sorra leküzdötték gyanakvásomat, ellenvetéseimet. Nem kényszerít engem senki a hajnali sétákra. Feleségem készségesen ajánlotta, majd ő viszi a kutyát. Reggel is, napközben is, este is. Legfeljebb késő este, a züllött közbiztonságra tekintettel, alvás előtti sétára vigyem én az ebet. Majd meglátom, többet ér a legjobb altatópiruláknál is. A kutyaeledelre se legyen gondom, majd ő beszerzi és elkészíti.

Barátoméék elutaztak, a kutya nálunk maradt. Egy hét múlva feleségem, aki azelőtt mindig derűsen és vidáman ébredt, rosszkedvűen kászálódott ki az ágyból, bosszúsan dűnnyögve öltözött.

– Néked meg mi bajod van? – kérdeztem a paplan alól, álmosan hunyorogva.

– Ez olyan nagy igazságtalanság, hogy mindig nekem kell ilyen korán felkelnem ...

Hogy mi mindent mondtam az asszonyi ígéreték megbízhatóságáról ...

Egy szó mint száz, egyszercsak azon vettem észre magam, hogy a reggeli kutyasétáltatás is a nyakamba szakadt. Feleségem még aludt, mikor én az őszi hajnalok sötétjében tapogatózva (nehogy villanygyújtással megzavarjam édes álmát) felöltöztem s a türelmetlenül toporzékoló kutyával úrnak indultam.

Asszonyom lelkesen bizonygatta, hogy a korai keléssel, a kutyasétáltatással eltűnt a reggeli depresszióm, mintha csak kicseréltek volna, – végül már magam is elhittem, hogy mindez így igaz.

Tény, hogy Bountyt a ház lakói megszerették, de népszerűségnek örvendett az

utcában is. A buszmegállóban várakozók között mindig akadtak csodálói, iskolásgyermekek kérték, hogy megsimogathassák, a szomszédasszonnyal trécselő, pongyolás fiatal nő leguggolt hozzá: „Hát te vagy az a hosszúfülű?” – s pusztit nyomott a fejbúbjára.

Lassan beilleszkedtem a kutyatartók társadalmába. Már messziről megismertem az utca kutyáit s a hozzájuk tartozó uraságokat, a magamforma békességgel ballagó nyugdíjasokat, szívélyesen köszöntöttük egymást, érdeklődtünk az ebek hogyléte felől, s róttuk tovább a szokásos, kötelező penzumokat.

Mi tagadás, Bounty lassacskán nékem is a szívemhez nőtt. Gyorsan megtanult magyarul, a franciául kiadott utasítások, rendelkezések mellett hamar megértette a magyar szót is. Ámulatba ejtő produkciója volt, hogy a legfinomabb falatot sem fogadta el addig, míg „jó étvágyat” nem kívántunk neki. Miután megreggelizett, a gardrobszobából átcipelte a nappaliba szőnyegét, melyen az éjszakát töltötte. Huncutul eldugta feleségem papucsát, majd örvendezve előhozta. Ha vendég volt nálunk, illedelmesen, mozdulatlanul feküdt a gázkandalló mellett. Esti programjaink se okoztak gondot, volt a házban gyermekes házaspár, szívesen vigyáztak a kutyára.

Teltek a hetek, hónapok, Bounty nálunk is családtaggá vált.

Fejlődött és erősödött, ha valaki csöngetett, dühösen ugatva, morogva védte a lakást, eléje állt az idegennek, tapodtat se engedte beljebb. Öblös, mély hangja volt, mint egy bernáthegyinek, hosszú, lelógó fülei erős, súlyos harapásokra képes állkapcsokat kereteztek, izmos, kurta lábai hatalmas mellkast cipeltek, hosszú, kitartó futásnál sem akadt el a lélegzete. Bőrét három szín díszítette: a zsemlebarna, a fehér és a fekete. Ez utóbbi tanúsította, hogy a basszettek népes családjában az előkelő „artisien normandien” nemzetséghez tartozik. Nem szállt inába a bátorsága, ha nála nagyobb kutyákkal akaszkodott össze, szemem láttára szalasztott meg egy hetvenkedő németjuhászt.

Február végén jártunk, a tél megroggyant, mint a gyengébbik bokszoló a harmadik menetben. Éjszaka mínusz öt-hat fokig süllyedt a hőmérő, de reggel, mikor a kutyával útnak indultam, nagy vörös napkorong kapaszkodott a ködös, rözsefüstös háztetők fölé, déltájban olvadt a hó, a nap meleg sugarakat küldött a kékre színeződő téliesen szürke égboltról s felgerjesztette a természetben szunnyadó rejtelmes indulatokat, erőket.

Kötelező oltásra vittem Bountyt, azt mondta az állatorvos, ez „porszívó kutya”, mivel orra szinte rátapad a földre, aszfaltra. S valóban, a közelgő tavasz hatására kutyámat most már alig tudtam elvonszolni egy-egy utcasarok szagközpontjáról. A járdán is jobbra-balra csapongóit, újabb és újabb illatüzeneteket fedezett fel s jobb hátsó lábát felemelve hagyott maga is mindenfelé.

Valami baja támadt a mosógépünknek, egy barkácsoló szomszédal közösen dolgoztunk a hiba elhárításán. A villanyórát a lépcsőházban helyezték el, gyakran kellett le- s felkapcsolnom, a lakás ajtaja közben nyitva volt.

Ebédhez ültünk, az első falat mindig Bountyt illette, ki fejét combomra téve s nagy barna szemeit bizakodva rámfüggesztve, türelmesen várakozott.

De Bounty most nem kérte járandóságát, nem ült a lábamnál.

Hol a kutya?

A lakásban nem találtuk, a teraszon sem, de a kertet is hiába fürkésztük. Kocsiba ültünk, végigjártuk a környéket – Bountyt elnyelte a föld.

A lakás nyitott ajtaján kiment a lépcsőházba, onnan a kertbe, aztán nekivetette magát az utca illatdzsungelének.

Felderítő utakat, őrjáratokat szerveztünk, az elkövetkező napok Bounty-várással

teltek. Együttérző, biztató szavakat hallgattunk: „Visszajön a kutya... Néha hetek, hónapok múltán keresi meg régi gazdáját...”

Feleségem Bounty után kesergett. Felajánlottam, veszek másik kutyát, hallani sem akart róla. Neki Bounty kell, a drága, az édes, a szívéhez nőtt Bounty, azokkal a csodálatos, hűséges szemekkel ...

Végül fölhívtam az ismerős állatorvost, hátha tud valami okosat tanácsolni. Miután bemutatkoztam, így szólt hozzám: „Mi az, elveszett a kutyája? Vegyen kézbe papírt, ceruzát, s írja a címet...” Kitűnt, alig egy órája voltak nála Bountyval. A környéken lakó fiatal házaspár vette gondjaiba a kertjükben bóklászó ebet, s nyakörve meg a fülébe tetovált azonossági szám alapján keresni kezdték a szökevény gazdáját. Első útjuk az állatorvoshoz vezetett, ki azonnal felismerte „a porszívó kutyát”, s várta jelentkezésemet.

A háziak spánielje vonzotta őt új lakhelyére, mindössze két napja. Addig a kemény fagyban éjszakázott s veszélyes kutyacsatákban vett részt, melyekről a fején, a hátán s a combján lévő harapások tanúskodtak.

Velünk nehezen kötötte újra ember és kutya legendás szövetségét. Úgy viselkedett, mint a hűtlen férj, ki hazatérése után feleségére haragszik a legjobban.

Idővel aztán visszazökkentek a dolgok a megszokott kerékvágásba. A történeteken okulva nem hagytuk nyitva a lakás ajtaját s a szokásos sétákon pillanatra sem engedték szabadjára pórázáról az ebet, ki feledve meggondolatlan kalandját, a régi játékos, hűséges, ragaszkodó formáját mutatta.

Még jobban szívünkhöz nőtt, mint szökése előtt.

Így érkezett el a nyár. Barátaim ismét Magyarországon töltötték a nyarat, természetesen minket is meglátogattak. Bounty örvendezve táncolta körül a régi gazdákat, anélkül azonban, hogy hozzánk való ragaszkodása a legkisebb mértékben csökkent volna.

Egyik délután a párizsi házaspár Bountyval sétára indult. Az utcánkban, majd a környéken járkáltak s a kutya iránti barátságból, együttérzésből az ebet elengedték pórázáról. Bounty hűségesen, a francia szóra is engedelmesen poroszkált mellettük. Amikor már házunk felé közeledtek, a kutya előrevágatott, befordult a kapunkon.

Gyönyörű, meleg nyári alkonyat volt, a levegőt fűszerezte a nehéz hársfaillat, az égen violaszínű felhők tanyáztak, a szomszéd utcában egy nagy magnólia épp akkor bontotta fehér virágait.

A tájra rátelepedett a csillagfényes este, mikor barátaim hazaérkeztek. Feleségem az üres pórázt nézte:

– Bounty? ...

– Hazajött... Nem? Otthagytott minket, benyargalt a kapun.

Hosszú dialógus következett Bounty tél végi szökéséről, majd ahányan voltunk, fölkerelkedtünk, hogy kutyánkat megkeressük.

Ezúttal Bounty véglegesen kereket oldott.

Ki tudja, milyen üzeneteket, csábos ígéreteket kapott az utcasarkok illatgócaiban elhelyezve. Ki tudja, miért volt számára vonzóbb az ismeretlen nagyvilág, mint az otthon biztonsága, melege?...

Régi-régi jó barátom meghallván tőlünk Bounty eltűnését, sokat tudó, rezignált mosollyal mondta feleségemnek: „Így higgyél azoknak a hűséges szemeknek...”

ORSOVAI EMIL

Számadás

Megfizettem azt a csendet,
ami már nem hallható.

Megfizettem azt a lármát,
hol eltűnt a tiszta szó.

Megfizettem azt a látványt,
ami nem lett látható.

Megfizettem azt az álmot,
az ébren álmodhatót.

Megfizettem azt a jókat,
senkinek mi sose jó.

Megfizettem azt a rosszat,
mely olyan rossz, hogy már jó.

Megfizettem azt a nincset,
ami kincsnek mondható.

Megfizettem én már mindent.
Vagy ez csak illúzió?

SIMOR ANDRÁS

Születésnapomon, József Attilával

Nem a múlt fáj énekem,
nem róla szól énekem,
silány
hiány,

kiszáradt, zörgő levél,
melyet megpöccint a szél
s hamar
avar

lesz belőle, jeltelen.
Mire vágytam, nincs velem,
szegény
legény

vagyok új urak között,
mióta undok ködöt
kever
ezer

pártvezér és honatya,
feszült rajtuk a gatya,
a hont
kivont

kardjuk óvja ellenem,
ha nem vívok, elveszem,
toroz
a rossz,

méreg fröcsköl a patak
módra csorduló szavak
mögül
s megöl,

de nem adom életem,
lesz erőm megvédenem
magam
magam.

A nemzedék

Keresgélem a nemzedékem,
ez meghalt, az halálba ment,
por száll a vonulók nyomában,
a bugyrokig száll egyenest.

Nem-volt világunk összeomlott,
undokabb, mi helyette jött.
Társak nélkül, néhány kivert eb,
kiket hamar megfojt a köd.

Csillagoltó szurok-sötétben,
hol nincsen más, csak éjszaka,
nem-derengő holnaputánba
készül mindegyik egymaga.

Ez szitkozódva, az szelíden,
vonszolódó alig-csapat,
volt és van-hazugságok gyötrik
a lelküket, a lábukat,

így indulunk csönd-alagútba,
kísértet árnyékok között,
nincs-csillagunk kigyúl az égen,
vérviz az ága. Mind az öt.

SOOS MAGDA

A kék pizsamás kisfiú

Vera a térdeit felhúzza kuporog a fekete-arany berakásos bőrpuffon. Az ablakon át az El Biar-negyed villáira s a kertek kócos fejű pálmafáira lát. A vizuális élmény is érdekli, természetesen minden érdekli itt, de most leginkább a tömzsi, kerek fejű és nyílt arcú Janovszky doktor izgatja. Pontosan úgy, ahogyan a múlt héten a constantine-i városfejlesztő mérnök izgatta, meg a medeai vízkutató.

Csakhogy eddig egyikük sem mondta azt, amit vártam ... azt a bizonyos titkos szót ... a küldetésről, az emberiségről vagy mi a csudáról, amiért idejöttek dolgozni az isten háta mögé. Talán Janovszky doktor – gondolja reménykedően.

Janovszky reggel érte ment az Hôtel d'Angleterre-be, s Vera most veszi észre, hogy jegyzetfüzete a kocsiban maradt. Nem baj – villan át benne –, legalább nem feszélyezem, és elmondja azt a valamit, azt a legfontosabbat.

S hogy odaadóbban figyelhesse, amit hallani fog a belső emberi törekvésekről, szolgálatról vagy miről, otthagyja a kényelmeden bőrpuffot és a berber kéziszőtt

szőnyeggel borított pamlagra telepszik át.

Janovszky doktor elemében van, mindent lerámol a polcról és közszemlére tesz.

– Nézze, ezeket gyűjtöttem — mondja. Az egyik skatulyában több száz tengerparti kavics meg kagylóhéj csillog, szépen osztályozva, rendszerezve, színek, formák, fajták szerint. Hogy mire valók a tengerparti kagylók meg kavicsok? Az öröm maga a gyűjtögetés, s értelmetlen dolog megkérdezni, hogy „mi az értelme?” – Most pedig lapozza át ezt az albumot. De csak akkor, ha jók az idegei – figyelmezteti oly gyöngéden, mint egy panoptikumos bódé előtt a vásári kikiáltó: „Tessék, tessék, hölgyeim és uraim! Gyöngébb idegzetűeknek és gyermekeknek nem ajánljuk..

Tudniillik ezek az itteni esetei, maga készítette róluk a fényképeket. Íme, egy besoldtályogos asszony. Hogy mi a besoldtályog? Amikor a genny leszáll a nyaki régiókba, ezt a lehetőséget például csak könyvekből ismerte, nálunk otthon ilyesmi nem fordul elő, egyszerűen nem juthatnak odáig a dolgok, hogy ilyesmi megtörténjék. No igen, ez az érdekes éppen, hogy itt odáig jutnak a dolgok. Így kerül eléje az absztrakt tananyag – mint valóság. Nézze csak, ez is fura műsorszám: ozéna nevű kór, az ornyáلكahártya fogja magát és elsorvad, sőt az orrcsont is vele együtt... na, aztán az illetőnek olyan szaga lesz, hogy az ember nem marad meg a közelében. De pár éve kidolgozták az ozéna műtéti eljárását, természetesen algériai plasztikai sebészek, ő meg elsajátította a metódust, és már tízet operált. Itt látható mind a tíz fej, vagdalás előtt és után. Ugye, hogy remek? Hanem a legtöbb munka: a radikális fülműtét. Errefelé egyszerűen nem ismerik a zsebkendőt. Vagyis: azon múlik az egész, hogy az ember kifújja az orrát. Nos, itt többnyire nem fújják ki, az eset ezzel kezdődik és koponyalékeléssel végződik.

Janovszky az órájára néz. Tíz percük van még, ezalatt felolvassa egy francia zsebnaptárból a műtéti statisztikáját: az első évben negyven, a másodikban harminc, az idén tizennyolc csecsnyúlvány lékelést végzett. Hja, itt is van ám haladás. Az egészségügyre sokat áldoznak, de irdatlan nagy fába vágják a fejszéküket, valahol a letelején kellene elkezdni, a prevenciónál, az orrfújásnál – de ki ér rá az orrfújással bibelődni, amikor szinte mindig élet-halál kérdése forog fenn, merthogy mindig egészen odáig jutnak a dolgok, vagyis a végső stádiumig. Fél perccel az *exitus* előtt csoszognak orvoshoz.

– Szóval, azt mondja, az egészségüggyel komolyan törődik a kormány?

Talán a kormány szót nem kellett volna emlegetnie. Janovszky doktor kerek képe elkomorul, és furcsa vékony, civakodó hangon kijelenti: – Politikával nem foglalkozom.

Vera megijed, hogy elrontotta kellemesen bontakozó viszonyukat. Márpedig a házi panoptikumtól, a *grand-guignol* fotóktól mindenáron el akar jutni a klinikai valóságig. Janovszky azonban már el is felejtette az egészet. Köpcös testével fűgén előrefut, s kihozza a kocsit a garázsból.

Amikor bekanyarodik a rue Labriben M’Hidire, hirtelen fékez egy száznegyvennel közeledő örült Simca előtt.

– Látja, kicsit meg vannak veszve ilyenkor, Ramadan idején. Nappal azért, mert éhesek, este azért, mert rohannak vacsorázni, vacsora után pedig megtelik velük a rendelő: marékszám bányászhatjuk a gégéjükből a félrenyelt birkacsontot. Eddig vagy harminc csontocskát raktam el emlékebe.

Szóval – gondolja Vera – gyűjtöd a félrenyelt csontocskákat is, mint a tenger torkából kihányt kagylókat.

A Mustapha-kórház körül, a kerítés tövében, nyomorék árusok kuporognak, rongyos burnuszban, tarka turbánban: százféle amulettet, betegség-elűző gyíkfogat és a

jó ég tudja, még mi mindent kínálnak, szörnyű óbégatással. A kerítésen belül: ápolt park, pálmafák, modern, csinos pavilonok. Janovszky doktor felviszi az egyik épület harmadik emeletére. Amint kiszállnak a liftből, egy halványzöld vászonsapkás, zöld vászonköpenyes, görbe hátú emberke fut feléjük, már a folyosó végéből integet, s hívja kiáltva Janovszky doktort: – *Venez monsieur le docteur! Venez!*

A rendelőben háromtagú család várja: a vékony nőalak szinte azt a benyomást kelti, hogy ha megrángatnák a fátylát, az emberformájú lepel kis kupacba esne össze, és kiderülne, hogy nincs alatta semmi, csak levegő. A férfi európai öltönyt visel, egyébiránt az európai nadrág meg zakó ellenére bizalmatlan, sivatagi ábrázata van, olyan vadul forgatja a szemét, hogy az ember azt hinné: ő a beteg.

Aztán kisül, hogy a gyerekkel van baj, a négyéves forma kisfiúval, akit úgy rázogató, mint egy elromlott órát. Ha így folytatja, egykettőre kirázza a gyerek lelkét, ha ugyan van még benne. Mert Vera egyszer csak rádöbben, hogy a gyerek fuldoklik. Különben az egész alig tart néhány pillanatig, Janovszky elrikkantja magát:

– *Endoscopie!*

A zöld sapkás ápoló kitépi a fuldokló kisfiút az apja kezéből, végigszáguld vele a folyosón az „Endoscopie” feliratú ajtóig. Mintha sűrített levegő szippantaná be őket, úgy tódulnak utána, a buborékszerű fátyolos mama, a tébolyult apa, a békaként rángatózó poronty, a kis, vékony, öreg zsokéhoz hasonló zöld sapkás ápoló, és Vera is besurran közöttük.

A meghökkentő mutatvány leperreg két pillanat alatt. A gyereket lenyomják egy háromlábú székre, a zöld sapkás zsoké megfogja a fejét, Janovszky a böhöm, vaskos ujjával, amelyek csoda ügyesen dolgoznak, mint egy-egy dundi, fürge asszonyság, ledug valami csövet a gyerek torkán, és ahogy a bűvészek szokták – hókuszpókusz, hölgyeim és uraim, ugyebár a cső teljesen üres volt, nézzék a kezem, abban sincs semmi –, elegáns mozdulattal kirántja a csövet, és köpcös ujjai közt a csipesszel felmutat valamit, ami az imént még csakugyan nem volt sehol.

A gyanús lelet ezúttal nem birkacsont.

– Pióca – mondja Janovszky, és domború rakodómunkás mellkasából kifújja magát, mintha a bűvészmutatvány némi fizikai megerőltetéssel járt volna.

A gyerek, akiben egy eleven pióca fészkel, tüstént talpra állt, kutya baja, inkább a széllal bélelt szülőket kell gondozásba venni. A zöld sapkás ápoló hol pofozgatja, hol ölelgeti őket, oly bensőségesen, mintha atyafiságban volnának. A nő szedi össze magát gyorsabban, s az üresnek tetsző lepelből kinyúl egy kéz, és félénken megfogja a gyerek kezét. A fátyol aprókat rázkódik, mintha valaki zokogna benne.

– Nagyon szeretik a gyerekeiket – mondja Janovszky, aztán Verára kacsint. – Hanem maga remekül bírta. Azt hittem, menten elájul, ha meglátja, hogy a gyerekből egy krokodilt húzok elő!

Vera nem ájult el. Akkor nem. Az Hôtel d’Angleterre-beli szobájában fekszik az ágyon és a kis kölykökre gondol, akik az ivóvízzel együtt nyelik a mikroszkopikus piócaálcákat. És látja a Cashba sűrűn összepréselt házait – ezer és ezer ház. Vízvezeték? Csatorna? Nevetséges. Minek? Kinek? Nem franciák laktak ott.

Felkattintja a kisvillanyt az éjjeliszekrényen. Ezt írta a jegyzetfüzetébe: *A kifejlődő állat három hét alatt megnő két-három centiméterre, tapadókorongjával a hangszalag mögé telepszik, légzésnél föl-le csapódik a teste. Véres köpet. Fuldoklás. Irány az endoszkópia. A gégebemenet feltárása és „hókuszpókusz” ...*

A kórházban kissé kapkodva jegyzett, most igyekezik saját hieroglifáit kiböngészni. *A betegségfajták változatosak. Nagyobb praxisra teszek szert két év alatt, mintha otthon*

tizenkét évig dolgozom. Az ember örül, ha bekukucskálhat a hátsó koponyagödörbe. Erre igazán csak ritkán nyílik alkalom.

Egyszóval Janovszky nemcsak a tengerparti kavicsokat gyűjti: a betegségfajtákat is. Verát mindig meghatotta a szakmai szenvedély. De hát... erre várt? Csak ezt akarta hallani? Felkönyököl az ágyon, ismét a füzetbe pillant.

„A kék pizsamás kisfiú” – és hirtelen belemarkol a fájdalom.

Hogyan is volt? Később bementek a gyerekosztályra. Minden Úszta és gondozott. Fehér kiságyaikban, rácsos ketreceskéikben apró élőhalottak kuksoltak. A legtöbbnek valami madzagféle lóg ki a szájából. Vera legalábbis úgy látja, mintha hosszú cipőfűzősineget szopogatnának. Az egyik kislánynak fedetlen a hasa, és meztelen hasán egy lyuk van, a lyukba tölcsért illesztettek, és a kislány ügyesen öntögeú a tölcsérbe egy üvegből az uzonnáját, úgy látszik, kakaó. Nem a szájába, azt mintha cipőmadzaggal összefűzték volna, nyilván nem is tudja kinyitni, nem, hanem közvetlenül a hasába tölt bele. Praktikus, ha egyszer nem nyelhet valaki, merthogy lúgkövet ivott.

Ez ugyanis a lúgköves osztály. Szent isten, hát ennyien vannak? Hja, itt a lúgkövet még nem vonták ki a forgalomból. Hogy mondta Janovszky doktor? „Irdatlan nagy” fába vágta a fejszéküket.” – És még csak alig pár esztendeje csinálják. Hatvankettőtől hetvenig – nyolc év alatt – nem törődhetek mindennel ... A lúgkövel például. Egy férfinak két-három felesége van, két-három asszonynak meg legalább tíz-tizenkét gyereke. Abból egy-kettő megkóstolja a pokolvizet. Aztán itt kötnek ki, itt fekszenek, gubbasztanak, totyognak, mint az árnyak, egy évig, két évig... ó, de semmi esetre sem tovább.

„A kék pizsamás kisfiú” – hasít belé újra meg újra, és kényszeresen belenéz a jegyzeteibe. És ismét maga előtt látja az egészet. Amint Janovszky bolondozni kezd, tagbaszakadt testét riszálja, s közben a kórterem közepén álló asztalon – mint valami tamtam dobon – vastos tenyerével ritmikusan dörömböl. A pici árnyalakok hosszú kórházi ingecskéikben megmozdulnak, a terem közepe felé tipegnek, és a tamtam ritmusára ők is pajzánul riszálják kicsiny csontváz-testüket, fejüket ingatva táncolnak és velük táncol és fityeg a levegőben a szájukból csüngő cipőzsinór. Viháncoló kölyök-kísértetek.

Iszonyú látvány, de van még iszonyúbb: a kék pizsamás kisfiú, aki nem táncol. Az asztal végén ül, rákönyököl az asztalra, állat a tenyerébe nyomja, keskeny, sápadt arcából óriási barna szempár figyel Janovszky doboló kezét, és a támolyogva ugrabugráló gyerekhadat.

A betűk is táncolnak a jegyzetfüzetében, csaknem olvashatatlanok: *Soha életemben nem láttam ilyen gyerekarcot, soha életemben nem láttam ilyen gyerekszempárt. Benne volt a halál.*

Ez volt az a perc, amikor úgy érezte, elájul. Világosan emlékszik, hogy azt gondolta: „Jó volna elájulni, pedig ezt mindig is tudtam. Tudtam, hogy a világ tele van szenvedő kisgyerekekkel. De mi az, amit tud az ember? Statisztika, elvont adatok. Hanem a látvány, a valóság ... a kék pizsamás kisfiú ... elviselhetetlen.”

Aranyos apróságok, mondja Janovszky doktor, amikor kilépnek a kórteremből. Mindent megtesz értük, sajnos, új nyelőcsövet nem adhat nekik.

Ebben a kórházban tíz év előtt csak francia betegek voltak, és most algériai gyerekeket gyógyítanak – próbálja vigasztalni magát Vera, de tudja, hogy vigasztalhatatlan. Janovszky még megmutatja a piócagyűjteményt. Harminckét pióca – spirituszban. Pompás „hókuszpókusszal” ő halászta elő valamennyit egy-egy páciens nyelőcsövéből. Igazán remek gyűjtemény. Vajon hazaviszi? Nem valószínű. Nyilván valami hasznosabbat visz haza, mint afféle profi gyűjtögető. De hát, miért is ne? Mit

akarak tőle?

Az egyik műszerdoboz csillogó nikkellapján szürkésbarna kafar futkároz. Vera tünődve kíséri a tekintetével, és azt mondja: – Maga nagyszerű szolgálatot tesz ennek az országnak.

– Ha úgy érti, hogy dolgozom, ez igaz. De a kórháznak dolgozom, és rendszeren megfizetik. Ami az országot illeti – túlságosan nagy. Ami pedig a szolgálatot illeti... nem politizálok.

Igen, ezt már mondta. Es talán így tisztességes. Csak ő fújja mindig a buta nótát a „szolgálattal”, a nyelve időnként még arra a hólyagüres, világcsaló szóra is rászaladt: „Emberiség...”

Ugyan miféle szolgálat az enyém? – kérdi magától a jegyzetei fölött gubbasztva a franciaágyon. – Riportokat írok, vagyis különböző pasasokat horgászok ki a világ torkából, mint Janovszky a piócákat. Janovszkyt jól kihorgásztam. De miért hajtogatja olyan csökönyösen, hogy nem politizál?

Ostoba vagy – mondja magának. – Mit vártál? Az emberek gyűjtögetnek „Mercit”, fél kiló aranyat, kabil ékszereket és közben csinálnak is valamit, nem úgy, mint te, aki csak rágódsz ezen, és semmihez sem értesz.

Állához támasztja a golyóstoll nyomógombját, és tovább töpreng az emberén, aki a részeket ismeri, az orrot meg a fület... De még ha bekukucskál a hátsó koponyagödörbe, akkor sem érdekli a fej viszonya, az ember viszonya – a világhoz!

De az istenért, miért baj az, ha Janovszkyt a harminckét pióca érdekli, és nem siratja vele együtt a kék pizsamás kisfiút? Harminckét piócát kihalászni fuldokló kisgyerekekből – igenis szolgálat. A kék pizsamás kisfiúra gondolni – ha még oly könnyes szemmel is – magánügy... Megirni... az, persze más. De vajon mit? A kisfiút? Vagy a felettébb furcsa gyűjteményt Janovszky-féle figurákból, akik jól-rosszul elvégzik teendőiket, mert azt megfizetik, és mert különben is ... a világ hátsó koponyagödre, bonyolult óriás agyszerkezete, sötét tekervényeivel meg véres lüktetésével, teljességgel hozzáférhetetlen?

De hát az ég szerelmére, nem is ez a dolguk! Nem ezért jöttek ide! A kútfúró emberünk Medeában vizet adott egy szomjazó városnak. Constantine-ba szegődött mérnök neoncsövekkel világította ki azt a fantasztikus sasfészket a sziklák tetején ...

Mi a csudát akarak tulajdonképpen?

Vera nyugtalanul forgolódik a francia hengerpárnán, mely szörnyen nyomja a nyakát.

– Legalább ennyi megmaradt számomra is – gondolja fanyar mosollyal – százharminckét év gyötrelmeiből. Úgysem tudnék elaludni most...

SZENTI TIBOR

A megfáradtak

Nem beszélnek. Ha kérdezek, sem válaszolnak. Ülnek vagy a falnak támaszkodva naphosszat elálldogálnak. Néha botra hajolva az udvaron két épület között araszolnak. A ház már üres. Lakói régen elköltöztek, csak ők maradtak itt egyedül. A magány lett örökös hű társuk. Kőlöncük, amely lefelé húzza a fejük.

Néztetek már öreg ember szemébe? A tenger tükröződik benne, mikor vihar után, késő éjszakán fölkel a hold és fekete fellegek közül előbukkanva egy percre kiviláglík, hogy azután fénye megtörve egy tornyosuló hullámon s kifutva a partra, szelíd habon fodrozódjon.

Ha elalszanak, ők már nem álmodnak többé hullámzó búzatengerről. Álmodnak egyáltalán?, vagy csak fekszenek csöndben és nyitott szemüket a sötétségre függesztik.

Nem szólnak többé, csak néznek. Szemük résnyi, hogy a megmaradt világból minél kevesebbet lássanak. Szemhéjukat leeresztik, hogy a bántó fény kint rekedjen és belülről a bánat ne szivároгjon. Ez a lefüggönyözött ablak csak akkor nyílik meg a világra, ha megszólítom őket. Valahonnan mélyről, nagyon messziről visszatér beléjük egy halvány sugár. Ilyenkor megnyílik a szembogár, és elmerült tájak foszlányai peregnek át a homályon, mint az összevágatlan filmszalagon.

Kocsi gördül át az udvaron. Leány siet a kamrából, kezében liszttel teli szakajtókosár. Legény rakja az istálló mögött a szénát. Az asszony kezében szorgosan jár a meszelő, fehéredik, szépül a fal. Gyerekek zsvajja hallszik, egy átszalad előttünk fakardot forgatva. Kárálnak a tyúkok, a kikötött ló víz után nyerít. Lüktet, szorgoskodik, zsvibong az egész gazdaság, napfénytől harsog a határ.

Csupán egy pillanat volt az egész. A fáradt szemhéj ismét szűkre zárul. A fények megszürkülnek. Ott áll a gazda a ház végén magányosan. Szeméből eltűnt az élet, megtört a tekintete. Talán sírni se tud már, csak a reménytelenség párázik belőle.

A fal tovább reped, tapasztani kellene. Az udvart fölverte a gaz. A kút ostorfája eltörött. Még a hűséges galambok is átköltöztek a szomszédba az elmúlt őszön. Mi van ma? Kedd vagy szombat, tavasz vagy nyár? Nem kérdezi már, csak az ócska kabátot markolja mellén. Évek óta fázik. Beleköltözött a tél.

Nézd, a harmat miként ragyog a fűszálon, ha főikéi a nap. A megfáradt ember szemében úgy csillog az utolsó könny, hogy pillái elé sohasem fest szivárványt. Lecsorog arcukon és elvész az ezernyi napszítta, kérges ránc között. Arcuk, mint megrepedt évgyűrűs deszkaszál, mint kiszáradt tófenék, amelyben felpördül a sár.

Nem szól többé, nem beszél. Csak néz. Jaj, ez a tekintet! Lyukat égetett a lelkünkbe, és ott fog kísérteni még akkor is, ha már nem néz. Ez a világ csöndben távozott, s ami hátra maradt, megrendült belé ...

(B. utca)

Akik *ezt* akarták, s akarják ma is,
akik *ezt* tették, s teszik majd holnap is
velünk legutolsó évtizedében
e siralmas ezredvégnek, s akik mind
olyan természetesnek tekintik *ezt*,
akár egy Istentől eredő örök,
ősi törvényt, vagy a természet bármely
csapását: jégverést, földrengést, aszályt,
mi ellen kelni hasztalan botorság,
s akik úgy tüntetik fel *ezt* szemünkben,
mint az Európa-házhoz vivő utunk
szükséges hajtókanyarját, amelyet
ha dicsérni nem is, köszönteni kell
üdvözülésünk feltétlen jeleként, –
nos őket, kik *ezt* vallják, mondják s teszik,
őket nem látom-lelem sehol se most
a hosszú, néma sorban állva, állást,
segélyt vagy tanácsot várva a bűzös,
sötét és szűk folyosón e télvégi
esten a Munkaközvetítőben itt.

(Mihasznaságom)

A kocsmában, ahol naponta írok,
mehúzva magamat törzs-zugolyomban,
megszoktak már, s elkönyveltek – gondolom –
még a légynek se vétő, jámbor bolondnak,
aki órák hosszat mereng, és körmöl
kockás füzetébe; távozásomkor
azonban borhely-barátin megkérdik
mindig: „Aztán máma ment-e a munka?”
– és mi tőrés-tagadás, jólesik ez.
„Munka” – mondják, akik kisiklott sorsuk
közepette is tudják, mi a munka,
s fölötlik a Központ nyegle ficsúrja,
az életre kapart dzsentrí kövület,
amint éppen azt puhatolja: vajon
milyen apja is három gyerekének,
ki a pénz szorgos csinálása helyett,
inkább munkanélküli segélyen teng,
s mihaszna firkálásra adja fejét?

TAKÁCS TIBOR

Nagyapák szivárványhídjai

Nekem csak egy nagyapám volt, édesanyám révén, az apai nagyapám elveszett az ismeretlenség homályában. És csodák csodája, nem is hiányzott, mivel nem tudtam róla. Ha azt mondtam: nagypapa, egyetlen embert jelentett, egy nagyon öreg embert, az én Lőrincz nagyapámat, akinek fehér volt a bajusza, és szúrós a csókja, meri hetemé csak egyszer borotválkozom Ezt a műveletet szerettem végignézni, s ha tisztán és csupaszon tartotta elém arcát, hajlandó voltam megcsókolni. Nyilvánvalóan nem annyira szerettem, mint nagyanyámat, akiből szintén majdnem egy jutott, mivel az apai nagyanyám távol élt tőlünk, és amikor a halottas ágyán láttam, csak a sírás torkotszorító élménye maradt bennem. Nem, nem én sírtam, hanem édesapám. Én ötéves voltam ekkor.

Felnőttként, egész életemet aszerint éltem és irányítottam, hogy ne legyek olyan, mint nagyapám és édesapám volt. Ez nem jelentette azt, hogy nem szerettem őket (most apámról nem akarok beszélni, csak megjegyzem, akkor jutottam közel hozzá, amikor édesanyámat eltemettük). Most Lőrincz Istvánra emlékezem, kell, hogy rá emlékezzem, hiszen éppen annyi idős vagyok, mint ő volt. És összeköt bennünket az a fantasztikus szivárványhíd, ami nagyapától nagyapáig ível. Vagyis tőle hozzám.

Amire emlékszem, nem sok. Öreg, megfáradt, sokat átélt ember volt az én nagyapám, akinek szava sem volt otthon. Dolgozni már nemigen tudott hatvanöt éves korában, valami egészen kicsinyke kegydíjat kapott, hogy honnan, nem is tudom, minek következtében sosem volt pénze. S ez a pénztelenség rányomta nagyon is észrevehető külső jeleit kedélyállapotára; szeretett volna borozgatni, de nem volt miből. Am ha pénzhez jutott, ha megszánta anyám vagy nagyanyám, esetleg alkalmi munka révén egy kis dugi pénze akadt, akkor aztán ment a kocsmába.

S én mentem utána.

– Keresd meg nagyapádat – parancsolt rám nagyanyám –, ott van a sarki kocsmában.

Persze vagy ott volt, vagy már továbbment.

A társaságot szerette, az embereket, a jó beszélgetéseket, hiszen ilyenekben nem volt része otthon. Falusiak voltak, de sokfelé osztódott a kis vagyon, s aztán azt a két-három holdat hamar elitta nagyapám, s bejöttek a városba nagyszüleim, hogy élni tudjanak. És hogy ne csúfolják őket. Minden volt az én nagyapám. Dolgozott a szegedi villamosvasútnál, azután pályamunkásként a Rókusi pályaudvaron, míg bírta erővel, de részegeskedései miatt hamar kikopott innen is, onnan is. Anyám szerint nagyapám nagyon rátarti ember volt, és ha ivott, nem ismert se istent, se embert. Akkor aztán ő

volt első Lőrincz István, a legnagyobb a világon.

Mindenesetre az én szememben hatalmas volt.

Én nem haragudtam rá a kocsmázásért.

Én ilyenkor is felnéztem rá.

Hiszen oly kedves volt olyankor nagyapám. Mosolygott a szeme, megfogta a kezem, s mentem vele kocsmáról kocsmára. Pedig odahaza csak azt mondta: elmögyök sétálni a kisgyerökkel. Én voltam a kisgyerök, lévén mi szegediek (nagyapám megéppenséggel röszkei), s így aztán pötyögtettük ki szánkából az ö-betűket. Nagyapám azért járt kocsmáról kocsmára, mert kereste barátait, a haverjait, vagy mert mindig mehetnéke volt. S ha beszívott, mesélt. Na, én a meséiért szerettem annyira, hogy megvédtem a világ ellen. Féltettem is mámorában, aggódtam is érte, ahogyan egy ötéves gyerek aggódni tud a gondjaira bízott öregapjáért. S mivel nagyapám röszkei volt, s apjától nagyon sokat hallott Rózsa Sándorról, akit dehogyis tekintettek betyárnak, pláne akasztófáralalónak a falusiak, éppenhogy rejtegették, dugdosták, megvédték vagy a tanyasi szépasszonyok, vág}' a kocsmárosok, vagy akik tisztelték, szerették s félték tőle, mert ezer oka van ám annak, hogy kit miért szeretnek.

Nagyapám meséi bennem éltek. És én ezt a világot még ki is színeztem. Bugylibicskáját nagyon megáhítoztam, mert egyszer elejtett szavából arra következtettem, hogy ez Rózsa Sándoré volt. Jaj, de szerettem volna megkapni. Jaj, de szerettem volna megkaparintani. Úgy mint nagyapám. Mert ezt eddig nem mondtam, szerettem nagyapámmal enni. Vele enni. Jófajta avas szalonnát, bepaprikázva, vagy éppenséggel zöldpaprikával. Faltam a „katonákat”, csurgott a könnyem, olyan erős volt a paprika. De én erősebb akartam lenni!

– Ögyünk – mondta nagyapám, s öttünk. Ő ivott is rá, mert csak akkor tudott jól enni, ha közbe-közbe meghúzta az üveget. Mindig üvegből ivott. Máig látom mozdulatát, ahogyan megtörölte az üveg száját.

Építették Szegeden az Izabella-hidat, nem igazi híd volt ez, hanem felüljáró, átívelte a vasúti síneket, a Budapestre vivő országúton pedig meggyorsult a forgalom. Na, ide valahogy bejutott nagyapám. Nem is egyszer én vittem neki ebédet. Na, nem éppén híres ebédek voltak ezek, levesek általában, néha paprikáskrumpli, meg krumplistarhonya. Ez volt a kedvencem. A krumplistarhonyában mindig volt kolbász. És tudtam, hogy megfelelzi velem nagyapám. Én ilyenkor csak néztem, ahogy eszik. És vártam, hogy mikor kerít sort a kolbászra. Mert azt utoljára ette meg. Hogy jobb legyen a szájaíze, tanított egyszer. Az ember ilyenkor úgy érzi, hogy kolbásszal lakott jól. S legalább felét nekem adta. El szavak kíséretében:

– Kifogott rajtam kisunokám, nem önnéd mög?

Én bizony megettem. Felfaltam egy szemvillanat alatt. Ha evett, ivott, akkor aludt egy sort. Hunyt egy kicsit. Ledőlt a földre, addig ott kellett lennem mellette, míg le nem telt a tíz-tizenkét perc alvásidő. Akkor aztán felébredt magától, megcsókolt, s hazaküldött.

Ezek nyári emlékek, nyaranta mindig a nagyszülői házban töltöttem három-négy hetet.

Most, hogy visszaemlékezem rá, azt mondom magamban, de hiszen nekem csodálatos nagyapám volt. Különösen akkor, amikor megígérte, egyszer kivisz Röszkére. Megmutatja Rózsa Sándor búvóhelyét.

Szent István napja előtt indultunk el. Meg sem mondtuk nagyanyámnak, hogy hova megyünk. Csak kislisszoltunk a Zákány utcai házból. S aztán én úgy gondoltam, most kigyalogolunk Röszkére. Fogalmam sem volt, hogy mennyire van az a Röszke, hogy

oda lehet-e érni egy-két óra alatt. De az első kocsmánál megállt a nagyapám.

– Na unokám, itt megiszom egy fröccsöt, s aztán sietünk is.

De ismerősökkel találkozott nagyapám, akiknek azon nyomban eldicsekedtünk, hogy hová megyünk mi, kettesben. Bújtam nagyapám mögé, mert elég szégyellős kisfiú voltam, s húzogattam a zakóját, hogy ugyan, induljunk már el.

– Röszke nem mögy el – intett le nagyapám.

Nagy sokára tovább mentünk. Egy másik kocsmáig jutottunk csak el.

– A névnapom lösz, erre csak inni köll! – jelentette ki nagyapám.

Én meg csak álltam, eltelt a szívem szomorúsággal, mert féltem, hogy mi soha nem érünk ki Röszkére. Nem is értünk. Hány kocsmát látogattunk végig, nem tudom. De azt tudom, hogy nagyapám alaposan berúgott.

– Most aztán veszekedni fog nagyanyád – gondolt a legrosszabbra. Majd hozzátette: – Vezess haza, kisunokám.

És én megmakacsoltam magam. Becsapott voltam. Méreg gyűlt össze szavaimban, amikor rásziszegtem: – Nem vezetem!

– Add ide a kezed!

– Neked adom akkor Rózsa Sándor bicskáját. – És elővette a halasbicskáját, mintha ezüstből lett volna, felcsillant a fényben. Augusztusi kánikula volt. Nagyapám megtántorodott. Megfogtam a kezét. De nem indultam el. Nem vezettem.

– Most kérem a halasbicskát.

Nagy nehezen kihalászta a zsebéből.

– Vigyázz rá – intett.

Hazavezettem nagyapát. Otthon dörgött és villámlott nagyanyám, mindenféle részeges csavargónak lehordta az öreget, és én mélyen hallgattam arról, hogy nekem ma jó napom volt, hiszen enyém lett a Rózsa Sándor bicskája.

Hanem legközelebb, az Izabella-hídi építkezésnél, amikor ebédet vittem, láttam, hogy nagyapám nem tud mit kezdeni a villával.

– Nem adnád kölcsön Rózsa Sándor bicskáját? – kérdezte nehezen, mert tudta, ez megalázkodás. – Nem tudom elválni a kolbászt. Vagy nem vagy éhös?

Juj, milyen éhes voltam! Elővettem hát a bicskát. Félve adtam ki a kezemből. Mintha sose látnám már. Pedig ezer dologra tudtam felhasználni, véstem vele, vágtam vele, szurkot piszkáltam ki a Kossuth Lajos utca járdaszegélyéből, s ezekkel keresztspókokat fogtunk pajtásaimmal.

– Kölcsönbe? – riadtam meg.

– Hát persze... s aztán visszaadom. Hol nálam lösz, hol nálad, jó lösz így?

– Jó – adtam meg magam.

Úgy vágta kétfelé a kolbászt, hogy a nagyobb darab nekem jutott. Meg is ettem. Hadd bűnhődjön öregapám. Megérdemli.

S aztán visszaadtam néki. De csak megőrzésre. Hogy amikor elkérem, nekem adja. Attól kezdve mindketten újra bicskások lettünk. S ez rangot adott. Nagyapám meg így szólított ezentúl:

– Te bicskás, te kisbicskás!

Hogy hová lett Rózsa Sándor bicskája? Amikor meghalt nagyapám, éppen nálam tartózkodott a halasbicska. Nálunk az volt a szokás, hogy a temető ravatalozójában nyitott koporsóban feküdt a halott, míg le nem szögezték a koporsó fedelét.

Mindenkinek oda kellett menni hozzá, elbúcsúzni. Nekünk, gyerekeknek is. Ekkor már kilencesztendős voltam, vagy nem is, betöltöttem már a tízet is. Odaléptem, és félelmem ellenére, amikor senki se látta, beleejtettem a Rózsa Sándor bicskáját a koporsóba. Hogy legyen vele odaát is a kése, hogy tudjon majd falatozni, ha megkínálják az égi mezőkön egy kis avas szalonnával meg zöldpaprikával.

Kinek van ilyen emléke nagyapjáról?

De hát akkor meg miért írtam néhány oldallal elébb, hogy egész életemet aszerint éltem és irányítottam, hogy ne legyek olyan, mint nagyapám volt.

Persze, mióta Attila unokám (aki most négy és fél esztendős) bevezetett a boldog nagyapai állapotba, egyetlen vágy vezérel, hogy jó nagyapa legyek. Olyan, amilyen csak kevés unokának van a világon. Mi bizony felkerekedünk, és nem térít el egyetlen sarki kocsmá sem. Mi nekiindulunk, és a budai vár ágyúinál lövünk és csatát vívunk, a Déli pályaudvar vonatrengetegében álmélkodunk, a Gyermekvasút alagútjában rémüldözünk, varázspohárból isszuk a források vizét, odahaza az ölembe ül, és úgy nézzük mindketten áhítattal Tom és Jerry örök kergetőzését, én mindig ráérek, soha nem menekülök az írógéphez, noha újabban szeretne nekem segíteni az írásban, különösen mióta kezdi ismerni a betűket és a számokat. És tudja azt is, hogy már több mint harminc történetem hőse. A jó múltkoriban felolvastam neki, csakis neki, a róla szóló írásomat. Meghallgatta. De nem nyilvánított véleményt. Hanem ugyanaznap este a másik nagyszülőknél volt: Anyónál és Apónál. És nászasszonyom, a kedves Ilonka is elolvasta a *Vasárnapi Hírekben* megjelent tárcát. Azt mondta rá:

– Szép!

De az én unokám eléje pattant, és kioktatta Anyót:

– Ez nem szép, hanem nagyon szép!

Lám, már védelmezőm is van a családban.

Hanem legjobban Szentendrén szeret lenni az unokám, a Tv tikos-tetőn, a hétvégi faházunkban. Ez a boldogság szigete. És itt mindent szabad. Tüzelni a kertből kikerülő gizzgagt, locsolni, és nemcsak a virágokat, de engem is, labdázni, ősszel fákat ültetni, ásni, gereblyézni, s legfőképpen gyümölcsöt szedni. Ez a mindene. A termés betakarítása. Nem győzöm ősszel visszacsémpészni a fák alá a diót, mandulát, a mogyoróbokrok alá a mogyorószemeket, hiszen ha összegyűjtöttük, fél óra múlva már megy, hogy megnézi, hátha akad még dió vagy mogyoró.

Itt vagyunk boldogok, ezen a kétszáz négyszögölön, s arra gondolok, vajon hogyan emlékszik majd vissza mindezekre, ha egyszer ő lesz 65 éves. Persze, itt lesznek a róla szóló írások, meg a videofelvételek, semmit sem felejt, minden élménye papíron és filmen megörökítve ... Vajon hogyan gondol majd vissza rám? Úgy, mint én a nagyapámra?

És ha ő lesz nagyapa? Majd milyen akar lenni? Olyan, mint én? Vagy ő is azt mondja, amit én mondtam az előbb nagyapámról?! De hát remélem átívelnek a nagyapák szivárványhídjai az időkön át. És ragyognak s tündökölnék.

TANDORI DEZSŐ

Hangok levegőből

John Cage-nek is

Június elején végre abbahagyhatjuk a fűtést,
és abbahagyjuk annak taglalását,
hogy ez az idej megbolondult időjárás
az iraki gyújtogatások miatt van,
és abbahagyjuk unni a biometeorológiát,
meg hogy mikor zakót öltենék – ld. fentebbi
tanácsvilágot, hogy mit küszöbölhetünk ki azért
egy célszerű kardigán-vagy-zakóöltéssel reggel –,
belezuhan egy ing, egy blúz a szűk szekrényből
a szűk előszobában a kutya ivóedényébe
– bő ivóedény, bő kutya! –, nem, ezt abbahagyjuk,
visszaemlékezünk – nagyján együtt – egy 1974-es
skót-brazilra, nem hogy jó volt, mert egyszerre
lett meg, hogy nézhetem itthon, meg hogy Korniss
Dezső festő barátunk meglátogat minket, hát itthon
kellett lennünk, hazajöttünk a penészes és gilisztás
zamárdi-felsői bérleményszobából, hát június van, és
Medárd első napja oly napfényel köszönt le
– le ne köszönjön! –, hogy madarainkra
rányithatjuk legalább a másik szoba ablakait,
és lezárhatjuk a rádiót, melynek hangjaira énekelnek,
azaz ordítóznak, mint bandában a fán, most hangjaik
– mert megharsannak szinte az első léghullámra! –
a levegőből való hangok így, szól a levegő, maga a
lég szól, mint hangszer, mint az se, amin – az se! –
játszunk.

THIERY ÁRPÁD

Különszoba

Frank csak hónapok múlva szánta el magát, hogy orvoshoz megy.

Időközben kétszer fogta el a rosszulét.

Az első Sebestyén Márton esküvőjén. Éjszaka jól aludt. Kiegyensúlyozottan s tette készen ébredt, vidámnak tűnt s elégedettnak, mint aki azzal, hogy Sebestyén Márton kérésére vállalta az esküvői tanúságot, a barátja érdekében mintegy pontot tett egy fontos feladat végére. Bár túl nagy szerepe a házasság előkészítésében nem volt, legfeljebb, ha berúgtak, lelkesen biztatta a barátját, aki évek óta együtt élt egy elvált asszonnyal: – Vedd már el feleségül! Az Isten áldjon meg, mire vársz? Kell az embernek otthon egy stabil nő!... Az esküvőre készülődve vidáman dudorászott a fürdőszobában, noha nyilvánvaló volt, hogy befellegzett a szerkesztőségi mókáknak, Aranka, a levelezési rovatból, nagy ívben el fogja kerülni a szobájukat, nem felejt ott semmit, hogy majd visszajöhessen érte, nem hoz többé szőlőt és diót a kertjéből. Az ifjú özvegyasszony Sebestyén Márton kedvéért járogatott félreeső szerkesztőségi szobájukba. – Arankának meg fog szakadni a szíve – gondolta Frank. Helga is elégedetten készülődött: a kosztüm vadonatújan, egyedén ránc nélkül érkezett vissza a vegytisztítóból. Az időjárás is megfelelt. Se szél, sem eső. Az égen épp annyi felhő, hogy ne perzseljen a napfény.

Az esküvőre kivonult a szerkesztőség. Sok vendég is érkezett.

Pezsgőbontás után Bérei Pál lépett Frankhoz, pohárral a kezében s ünnepélyesen, mintha neki járt volna a jókívánság. Berci a pártközpont képviselőjében jött. Alacsony, mozgékony fiatalember, alapjában véve szeretettre méltó, akit a szerkesztőség afféle beltagnak tekintett, Frank azonban egy idő óta nem kedvelte, Helga pedig a bemutatkozás pillanatában sem a nézésében, sem a keze nyújtásában nem tudta palástolni meglepetését: – Hát ő az? ... Épp egy éve történt, hogy Frank vidéken volt, ezúttal csupán egyedén napra utazott el. Fannyval befejezték a vacsorát, a leány a franciasalátás tányért nyalogatta, amikor Bérei telefonált. Udvariasan egyeztetette, hogy jó számot hívott-e, majd úriemberhez illő módon bemutatkozott. Frankot kereste.

– Még nincs otthon? – lepődött meg.

– Vonattal ment.

– Nem mondta, hogy milyen ügyben utazik oda?

– A férjem nem szokta az orromra komi, hogy milyen ügyben utazgat vidékre – füllentett Helga.

– Mikorra várja haza?

– Talán az esti gyorssal.

– Kérem, mondja meg a férjének, ha megérkezett, rögtön hívjon föl. Bármikor érkezik is haza. Itthon vagyok a lakásomon, és az ő hívását várom.

Frank tizenegy után jött meg. A pályaudvaron összetalálkozott az éjszakai vonatra váró hajdani kollégájával, Bozsó pártrovatvezetővel. Lelkesen szorongatták egymást, mintha egykor hű barátok lettek volna. – Üzemi lapot fogok csinálni a bányászoknak, azért hívtak a központba, hogy a nyakamba akasszák a főszerkesztést – vonszolta Bozsó a restibe.

Helga idegesen fogadta a férjét.

– Azt üzeni, hogy fontos!

Frank legyintett. – Mindig ezt mondják.

– Nem érted? Ott ül a telefon mellett, és várja, hogy felhívod. Megígértem neki.

Frank fáradt volt. Ivott is. Szemrehányóan nézett a feleségére: – Nem te szoktad mondani, hogy úriember este kilenc után nem telefonál idegen embereknek?

Helga bosszús lett.

– Engem hozol kínos helyzetbe.

Frank megadta magát.

Bérei magabiztos volt.

– Mit akartál a püspöktől?

– Honnan tudod, hogy ott voltam? – hökkent meg Frank.

– Mit akartál tőle? – engedte el Bérei a füle mellett a csaknem gorombán hangzó kérdést.

– Mi az, hogy mit akartam? Beszélgetni a püspök úrral és kész. Egész délelőtt nála voltam. Egyébként évek óta személyesen ismerjük egymást.

– Mi volt a célod?

– A beszélgetés.

– Úgy látszik, nem értjük egymást...

– Nekem is ez a véleményem ...

Csak miután letette a kagylót, Frank akkor döbbsent rá, hogy mibe keveredett. A délelőttöt egy vidéki püspök dolgozószobájában töltötte. Senkinek se szölt a látogatásról, sem elötte, sem utána, magával a püspökkel a lakásáról telefonon beszélte meg az időpontot, a látogatás befejeztével a legközelebbi autóbusszal egy másik városba utazott.

Megborzongott.

Helga elképedve hallgatta a történetet.

– Ez így megy?

– Úgy látszik ...

Berci előbb Helgához, majd Frank felé fordulva megemelte az esküvői pezsgőspoharat.

– Mikor tudsz bejönni hozzám? – kacsintott.

– Megint a püspök úr?

Berci elkomorodott. – A te érdekedben történt az is.

– Mi még? – kérdezte Frank ingerülten.

Helga kényelmetlenül érezte magát, de nem akarta egyedül hagyni a férjét Bercivel, az ösztöne ezt sugallta, s akkor szerencsére ebben a mind kínosabbnak mondható, mert eldönthetetlen helyzetben Sebestyén Márton lépett hozzájuk, boldog vigyorral az arcán. A kezében pezsgőspohár. Bizalmasan átfogta Helga vállát.

– Hagyjuk itt ezeket, szépasszony – mondta vidáman, máris terelve Helgát egy népes társaság felé, amelynek a középpontjában az új asszony volt.

– Hogy vannak a fiúk? – kérdezte Berci mosolyogva, miután Helga és Sebestyén Márton eltávoztak.

Frank üvegesen visszamosolygott.

– Milyen fiúk?

– Az asztaltársaság tagjai.

Frank legkevésbé erre számított.

– Az én asztaltársaságomra gondolsz?

– Arra, amelyiknek a tagja vagy.

Frank fürkészte a kedvesen mosolygó fiatalember arcát, s úgy találta: ügyes, udvariasan rámenős modorával a legnehezebb pillanatokban is meg tudja őrizni a magabiztosságát, és így alkalmas lehet az efféle megbízatásokra.

– Ez volna, amiről beszélni akarsz velem? – kérdezte.

– Csupán az érdekel, hogy téged, személy szerint mi fűz hozzájuk? – ráncolta Bérei gondterhelten, ám kissé színésziiesen a homlokát. Mint akinek csöppet sem közömbös a válasz.

– Barátilag szeretnéd tudni?

– Is.

Frank vállat vont. – Nem tudok pontos választ adni.

– Vagy nem akarsz.

– Olyan válasszal nem szolgálhatok, amelyet esetleg elvársz tőlem.

– Segítek neked: Moskovics Ernő.

– Hogy érted ezt?

– Miatta jársz közéjük?

– Ő vitt oda. Évekkel ezelőtt.

– Tisztában vagyok vele.

A hangvétel valahogy furcsának tűnt, mintha ez a néhány szó hiányzott volna valahonnan, s ezzel be is végeztetett. Frank gyanakodva nézte a pártközponti hivatalnokot: – Ennek fele se tréfa – gondolta.

– Mit akarsz a barátomtól? – kérdezte.

– Nincs nekem Moskovics Ernővel az égvilágon semmi bajom. Messze fölöttem áll. Beosztásban is. Engem csupán az foglalkoztat, hogy mikor veszed észre, hogy nem több az egész, mint gyerekes szervezkedés. Nem ér többet.

– Önképzőkör?

– Pontosan.

– Mint magánember, úgy gondolom, hogy oda járok, ahová kedvem van. Ahol jól érzem magamat. Nem?

– Egy újságíró nem egészen magánember.

Frank mérges lett.

– Kinek árt, hogy havonta egyszer összejövünk? – fakadt ki. – Az egész ország tele van asztaltársaságokkal! Összejárnak az építészek, a zalaiak, a jogászok, a pécsiek, az Erdélyből áttelepültek, a Népfront aktivistái, mit tudom én, hogy kicsodák! Pont a miénk nem tetszik?

– Ti nem azért szoktatok összejárni, hogy megvacsorázzatok, aztán jó magyar szokás szerint leigyátok magatokat.

– Hanem?

– Kiáltványokat fogalmaztok.

– Szó sincs kiáltványokról.

– Beleszóltok olyan dolgokba, amelyek nem rátok tartoznak. Az ilyen akciók helyett jobb lenne, ha tényleg leinnátok magatokat.

Frank elvörösödött. – Most akkor önképzőkör vagy szervezkedés?

– Azt hiszitek – folytatta Bérei zavartalanul –, hogy a pártmunkások nem olvasták

Rousseau-t?

– Rousseau-t én szoktam a figyelmükbe ajánlani.

– A párt tisztában van azzal, hogy az értelmiség nem hanyagolható el. Pontosan fogalmazva: el nem hanyagolható! De nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy átengedje a politikai kezdeményezést.

Hatalmat akart mondani, de meggondolta magát.

– Mi nem az értelmiség nevében fogalmazunk – figyelmeztette Frank. – A saját véleményünket akartuk a vezetés tudomására hozni.

– A rögeszme ismerős: a vátesz szerepe. Csak az a megbízható és a jövőbe látó, amit az értelmiség megfelelőnek tart. De hát nem múlt században élünk, Freytág! Nem is a két háború között! Megváltoztak a viszonyok, ti meg önképzőkörösdit játsztok. Hogy azért válaszoljak az előbbi közbevetésedre is.

Frank emlékezett: egyszer valaki a szerkesztőségben futólag megjegyezte, hogy Béreinek az apja biztosítási ügynök volt. Mások ezt kétségbe vonták.

– A mi társaságunknak esze ágában sincs, hogy megfertőzze a politikát. Mi csupán gondolkodunk, és felelősnek érezzük magunkat azért, ami történik. És ami megtörténhet. Miért baj ez?...

Bérei újabb pohár pezsgőket hozott. Frank közben arra gondolt másfél éve, legfeljebb kettő, együtt utaztak egy vidéki konferenciára. A vasúti fülkében maguk voltak. Bérei nem sokkal korábban került a pártközpontba. A zakója belső zsebéből cinkosan egy lapos üveget vett elő. Fölváltva kortyoltak a házipálinkából. Béreinek mindenhez volt szellemes, többé-kevésbé helytálló megjegyzése. Nem kímélte a főnökeit sem. Frank élvezte a társaságát, s amikor egy várom mellett elhaladva Bérei lelkesen azt mondta: „Ez a kis magyar nép nemcsak a szabadság szeretetében csodálatos, de minden európai és ázsiai népnél alkalmasabb a gyökeres társadalmi reformokra” – azt gondolta róla: ilyen tüzes áhítattal, kényszer nélkül csak tiszta lelkületű és nagy eszmékért rajongó ember beszélhet.

– Csak ebben a pártban folyhat két értelmes ember között ily ostoba beszélgetés – mondta Frank kedvetlenül.

– Én pedig értékesebbnek tartalak téged annál, semhogy egy vendéglői asztalnál Rousseau-ról szónokolj – nézett el Bérei Frank mellett.

Abban a pillanatban fogta el Frankot a már ismert alattomos gyöngeség.

– Ne haragudj ... – kapaszkodott Bérei karjába.

– Valami baj van?

– Nem, semmi, csak egy pillanatra megszédültem. Lehet, hogy az este túlíttam magamat – hazudta Frank, és az ünneplő zsvajban a biztonságosnak tetsző ablakmélyedésbe húzódott, hogy megtámaszkodhasson.

A második rosszullet nem sokkal később otthon érte. Ebéd után zenét hallgatott. A muzsika érzelmileg szokatlan erővel hatott rá. Az íróasztalnak abban a fiókjában turkált, ahol a jegyzeteit tartotta. Az egyik cédula leesett a földre. Elolvasta: „A nemzetiségi létet meg kell élni, hogy átérezhessük annak minden keservét és nyomorúságát.” A följegyzés alatt zárójelben a monogram: kitől hallotta. Emlékeiből előbukkant a sárgás, puffadt, izgatott arc, a bársonyos barna tekintet, volt benne ragadozó fény is, pattanásig feszült várakozás, sőt elszántság: bármi fog elhangzani, ha néki nem tetsző, a szó és a hangerő porolyével sújt le az ellenkezőre. Gyöngítő émelygés fogta el. – Lefekszem egy kicsit – ijedt meg... Mozdulatlanul feküdt a heverőn. Kis idő múlva felült, viszonylag könnyedén. Elérte a vodkásüveget. Három-négy korty. Soha ilyen rosszul még nem esett. Kis híján öklendezett, mégis ráivott,

majd visszadőlt. Lassan kezdte könnyebbnek érezni magát. Az émelygést enyhe szédülés váltotta fel. Ez már a vodka volt. Megkönnyebbült. Visszaült az íróasztalhoz. A naptárban keresett egy alkalmas napot. A következő hét csütörtök. Elég távoli volt, hogy lélekben felkészüljön. Beírta: „orvos”.

A körzeti doktor alaposan kifaggatta.

– Az én vizsgálati lehetőségeim korlátozottak – mondta végül –, beutalom a klinikára. Ha megvannak a leletek, jöjjön vissza, akkor már okosabb leszek. Aztán kitalálunk valamit...

Frank halogatta a vizsgálatot. Egyik napról a másikra fogadkozott, miközben rossz közérzetétől a csekélységek is fölhatalmasodtak. Helga húst sütött a konyhában, kissé megpörkölődött, az égett szag betöltötte a lakást. Frank úgy érezte, hogy megfullad. Sarkig tárta az ablakokat. – Megfagyok, nem veszed észre? – kiabált Helga a konyhából. Wágnerné kuporogva üldögélt az előszobában egy hokedlin, mint a koldus, aki alamizsnára vár. – Miért ül ez itt állandóan? – gondolta Frank idegesen. Becsukta a szobaajtót, hogy ne is lássa az anyósát. Mogorván jártkelt, semmihez se volt türelme. Lekapta kedves írójának a könyvét a polcra, beleolvasott: „Az erkölcsök csak akkor tűrik el a cenzorok bíraskodását, ha olyan tiszták, mint a régi rómaiaknál ...” – Hát ez az! – vágta Frank a sarokba a könyvet. Bekapcsolta a televíziót. Minduntalan fölugrott, váltogatta a csatornákat. Amikor beleunt, a fürdőszoba tükreben nézegette magát. Olyan érzése támadt, hogy megváltoztak az arcvonásai. Félelem fogta el. Fialat korában könnyedén és kihívóan gondolt a halálra. Úgy vélte, akkor majd az lesz a legfontosabb: legyen annyi pénz a zsebében, hogy előtte leihassa magát a sárga földig. Az ebédnél turkált a töltött csirkében. Helga ki nem állhatta ezt, szinte személyes sértésnek fogta fel.

– Nem ízlik?

– Bele se kóstoltam, nem veszed észre?

Helga jól ismerte ezt a gunyoros, rideg hangot.

– Nincs értelme főzni, ha ennyire becsülöd a munkámat – mondta sértődötten.

Frank lecsapta a kést meg a villát.

– És ha megdöglök? – üvöltötte. – Azzal ki törődik? Nincs már sok hátra!

Döbbenten bámultak rá.

Wágnerné törte meg a kemény, ideges csöndet.

– Mi történt, istenem? – rebegette szelíden s gyanútlanul.

Frank magára kapta a kabátját, kirohant a szigetre, futott a sétányokon, amíg bírta. A járókelők kitértek az útjából, megütközve bámultak utána. – Tisztára elment az eszem – roskadt le a szálloda halijában. Alig várta, hogy fölfigyeljen rá a bóbítás, fehérkötényes felszolgáló.

– Két dupla vodkát! – lihegte.

– Duplát? És kétszer? – csodálkozott a nő. Tálcaján a pohár ásványvíz furcsa mód megremegett.

– Hallotta, nem?

Frank körülbástyázta magát a vodkás poharakkal, de nem ivott. Megpróbált utána számolni, hogy mennyit futhatott. – Igaz, hogy kétszer is megálltam – gondolta –, de az egész nem volt több összesen pár másodpercnél. Legalább két és fél kilométert futottam, és nem estem össze. Akkor pedig talán még nem lehet akkora nagy baj...

Másnap reggel bement a klinikára. Az idős doktornő arca, akár egy indián asszonyé. Finom, szálkás ráncai: egy öreg fa évgyűrűi. Arcéle határozott, de nem

férfias. Nagy, barna szemek. Fiatal korában talán nem is a szépsége ragadta meg a férfiakat, hanem az okosság, az együttérzésre való hajlam s a titok, hogy tud valamit, amiről a másik embernek fogalma sincs. – Bízni kell benne! – biztatta magát Frank a vetkőzőfülkében.

– Mi a panasz?

Frank részletesen beszámolt a rosszulleteiről. A doktornő közbevetett kérdés vagy megjegyzés nélkül hallgatta végig. Utána megmérte a vérnyomását. Fölfektette a vizsgálóasztalra, öklével nyomkodta a gyomrát, a hasát. Mint két fürge acélgolyó.

– Azelőtt sohase féltem – magyarázta Frank a vizsgálóasztalon fekvve. – Nem azt mondom, hogy halált megvetően bátor voltam, de nem ijedtem meg a saját árnyékomtól. Mindenbe hajlandó voltam belevágni, nem volt szükség nagy töprengésre. Ez is megváltozott. Azelőtt semmitől se féltem. Sem embertől, se hatalomtól.

– A hatalom is ember – figyelmeztette a doktornő.

– Én aztán tudom – helyeselt Frank. – Holnap reggelig tudnék mesélni.

– Azt mondja, hogy rosszul áll a félelemmel?

– Az utóbbi időben.

– A félelem megalázza az embert.

A doktornő figyelmesen vizsgálta Frank arcát. – Sokat iszik?

– Nem vetem meg.

– Árulkodnak ezek a kitágult hajszálerecskék az arcán.

– Le se tagadhatnám?

– Nem nagyon – válaszolta a doktornő, befejezván a vizsgálatot. Kitöltötte az űrlapokat.

Frank közben felöltözött.

– Kérünk egy alapos kivizsgálást – mondta a doktornő. – Meg fogja érni.

Három napon át tartott. Három keserves délelőtt. Franknak úgy tűnt: ahány vizsgálat, annyi új élete kezdődik és fejeződik be nyomban.

A doktornő figyelmesen tanulmányozta az eredményeket.

– Vércukor megfelel. Májfunkció rendben... – Frankra pillantott. – Ettől azért tartott, ugye?

– A májtól? Nem nagyon.

A doktornő megbocsátóan mosolygott.

– Erős szervezete van – rakta össze a leleteket. Mint a kártyalapokat.

– Ezt hangsúlyozni kell? – riadt meg Frank.

– Nem árt, ha munkabíróak vagyunk.

– Értem.

– Pár napra be kell feküdnie a klinikára.

Frank elsápadt.

– Baj van?

Úgy érezte, alig áll a lábán. Kétségbeesett képet vágott. A doktornő elnevette magát. Noha beteg előtt nem volt szokása.

– Nem kell megijedni. Nézzen a tükörbe! Így néz ki egy súlyos beteg?

Frank röstellte megkérdezni: van-e jelentése annak, hogy a doktornő kimondta a

szót – súlyos. Vagyishogy még nem súlyos. De már beteg? Nyomasztotta, hogy valami szörnyű igazságtalanság van készülében.

– Mikor fekszek be? – kérdezte óvatosan. És ravaszul.

– Nem sürgős. Bár jobb mielőbb túlesni rajta.

– Micsodán?

A doktornő, ha nem is tudta elosztatni Frank gyanakvását, tovább nem táplálta.

– Ne legyen már úgy kétségbeesve! Felnőtt ember!

Frank úgy döntött, hogy nem fekszik be a klinikára. Elviselheteden volt a gondolat is. Megpróbált ugyanúgy élni, mint a vizsgálat előtt, de bármit csinált, bármihez nyúlt: ivott egy korty vodkát, vagy kitette maga elé az írógépet, a kétségbeesés mindenhez odatapadt: mi baja lehet? Az idő múlásával elviselhetetlenné vált a bizonytalanság. – Nem lehet csak úgy meghalni! – lázadozott magában.

Egy újabb rosszullét után nem habozott tovább. Előző este a naptárt nézegetve éppen újabb határidőt akart kitűzni magának. – Kedden nem mehetek, kedd az asztaltársaságé – morfondírozott –, nem hagyhatom Moskovics Ernőt cserben, ha viszont sokáig maradok, és többet iszom a kelleténél, szerda reggelig nem tudom magamat rendesen kialudni. Másnaposán nem állíthatok be a klinikára. A csütörtök meg azért problematikus, mert a harmadik nap belelóg a hét végébe, ki a fene törődik velem ott szombaton? A végén még bent fognak hétfőig. Legjobb lesz az egészet a jövő hétre halasztani...

Helga kékbársony esti köpenyében talányosán, bizonyos félénkséggel nyitott be hozzá. Szorongás fogta el, ahányszor belépett az erkélyes szobába, amelyet Frank még a beköltözés napján kisajátított magának. A szoba takarítása se volt szorongástól mentes, zavarta a bútorok sokfélesége, noha a fekete fedlapos íróasztalt kivéve mindent ő vásárolt, a nyers színű német szekrénykort csakúgy, mint a szövettel áthuzatott hajdani műbőrfofelokat, a földgömböt, az asztallámpát, a könyvesállványokat. Takarítás közben gyakran volt olyan érzése, hogy hiába törölget, egyetlen porszemet sem tud eltüntetni. Amit a földön talált szétszórva: gombot, radírt, iratot, kéziratlapot, könyvet – gondosan felrakta az íróasztalra.

– Van még egy hét szabadságom, holnaptól kiveszem – mondta Frank. Megcirógatta Helga arcát, aki nem tudta mire vélni a kedves mozdulatot. – Befekszem a klinikára.

– Úristen! – rémült meg Helga.

– Nem kell megijedni – nyugtatta Frank.

Helga elfordult, az erkélyajtóhoz ment, félrehúzta a függönyt. A hosszú köntösben valahogy megnyúlt, árnyéka a plafonig ért föl. Szőke haját hátul a nyakánál összefogta. Eddig nyilvánvaló volt, hogy mit fog csinálni: idejön az erkélyhez és kinéz. Átsegíti magát. Segélyt kérő pillantás a tájra. A hegyek és a sziget fái eltűntek a párában. Úgy rémlett, nedves minden. Átnedvesedett az egész világ.

– Azért veszel ki szabadságot?

A kérdés idétlenül hangzott. Helga nehéz pillanatokban általában ilyeneket kért.

Frank megpróbált mosolyogni. – Egy úriember a szabadságát a klinikán told.

Helgát megérintette a veszély. A férjébe kapaszkodott, a nyakába borult, a fejét valósággal beléje fúrta, mint aki helyet követel. A mozdulatban benne volt az egész élete, a vezeklés is a titkos gondolatok miatt, hisz egyszer-kétszer megfordult már a fejében: el kellene válni ettől az elviselhetetlen embertől.

- Mi történt? Istenem, mi történt?
- Pár nap az egész – simogatta Frank.
- Mondd már, hogy mi bajod van, az isten szerelmére!
- Mindent elmondtam.

Helga ráncigálni kezdte Frank karját. – Az örökös titkolózásod! Mindent úgy kell kihúzni belőled! Mint egy vadidegenből!

- Ne kiabálj, mert meghallja a kislány...
- Mit gondolsz, nem fogja megtudni, hogy kórházban vagy?
- Nem kell felfújni. Egy rövid kivizsgálásról van szó.
- Mit fognak kivizsgálni?

Frank megint elmondott mindent, amit tudott. Beszámolt a rosszulletekről.

- És csak most mondd? – eredtek el Helga könnyei. – Csak most?
- Nem kell felfújni.

Frank meghívókat tépkedett. Valamennyit a szemétkosárba dobta. Ha meg tudott volna békélni a helyzetével, minden bizonnyal karonfogja Helgát, át se öltözzön, megfelel ez a kékbársony esd köpeny, jól áll a szőke fürtökhöz, így ahogy vannak, a nyakukba veszik a várost, valahol találnak majd egy nekik való vendéglőt, a legdrágább vacsorát rendelik, becsípnek, óraszám húzatná a cigánnyal azokat a felejthetetlen nótákat, Helga közben mosolyogva ölelné át a nyakát, a fülébe súgva: – Nem lehet egy ilyen embert szeretni, mint amilyen te vagy ...

Helga reggel összecsomagolt Franknak a kézitáskába pizsamát, törülközőt, fogkefét, krémet, arcvizet, tollat, jegyzetfüzeteket. Benyitott hozzá. Frank még feküdt. Lehajolt, megcsókolta.

- Kimegyek a piacra.

A hangja hamisan szólt.

Frank fölkelte. Az ablak magasából látta, hogy a felesége nem a piac irányába indul, hanem a híd felé. – Hova mehet? – tűnődött. Előkereste az anyja meg az apja hajdani fényképeit. Anya hosszú, smaragdzöld ruhában, nem épp karcsú derekán laza öv, a fején széles karimájú kalap. Apa félig-meddig mögötte állt, féltőn fogta a felesége karját, sötét öltönyben, a keményített fehér ing gallérja láthatóan bő volt – lefogyott? –, csokornyakkendője zebracsíkos. A levél tárcájába tette a fényképet.

Megszólalt a telefon. Kis Ágota, a régi ismerős.

– De jó, hogy otthon találok – örvendezett csicseregve. – Jöjjön ide gyorsan, könyörgök, vigasztaljon meg, mert rögtön kiugrók az ablakon! Mert én olyan, de olyan szerencsédén vagyok a férfiakkal, képzelje, hogy mi történt már megint velem...

Frank félbeszakította. – Perceken belül indulok a klinikára.

Rövid, meglepett csönd.

- Maga?
- Bizony.
- Riportot csinál ott?

Frank mielőbb meg akart szabadulni Kis Ágotától. Megkockáztatott egy idétlenséget.

- Elvonókúra.

Kis Ágota a vonal túlsó végén zavarba jött.

- Hát, ami azt illeti...

Frank megint félbeszakította. – Elbúcsúzom, drága! Megjött a rácsos autó!

– Várjon még! Várjon! Hova is megy maga tulajdonképpen?

– Magam se tudom.

– Melyik kórház?

– Miért akarja tudni?

– Szeretném meglátogatni.

– Még az hiányzik – mondta Frank csaknem gorombán.

– És egyáltalán – kapott észbe Kis Ágota –, mi baja van magának? Mi az, hogy elvonókúra?

Frank letette a telefonkagylót.

Útközben vett egy üveg francia konyakot. A táska mélyére süllyesztette. – Csak nem kobozzák el tőlem – bizakodott. A felvételnél kissé megvárakoztatták, közben egy pillanatra fölmerült benne, hogy visszafordul és hazamegy. Az adjunktus azonban épp akkor érkezett, véget vetve képzelődéseinek. Bemutatkozott.

– Én fogok vigyázni magára – mosolygott bátorítóan.

– Gondolja, hogy meglépek?

– Nem úgy értem, szerkesztő úr – karolt Frankba. – Jöjjön, felkísérem a szobájába.

Frank hangulatát valamelyest javította, hogy különszobát kapott erkéllyel, bár lepillantva a második emeletről az öreg parkba, csüggedten morogta magában: – Innen még csak ki sem ugorhatok...

Türelmesen alávetette magát a vizsgálatoknak. Remélte, hogy nem tart tovább néhány napnál. Hétfőn még az órák múlását is számolta, keddtől már csak a napokat. Pénteken ebéd után rossz érzés fogta el. Arra számított, hogy hazaengedik, de a kora délelőtti vizsgálatok után az adjunktus rá se nyitotta az ajtót. Idegesen toporgott, egyre kedveszegettebb lett. Végül, hogy elfoglalja magát, úgy gondolta: amíg megérkezik a hazatávozási engedély, fel is öltözhet.

Döbbsen meredt az üres szekrénybe.

– Hova lett a ruhám? – rohant ki a folyosóra.

A lépcső felől az adjunktus közeledett.

– Mit csináltak a ruhámmal?

– Biztos valamelyik nővér buzgólkodott – karolt az adjunktus Frankba, és visszavezette a szobájába.

– Milyen jögon nyúltak a ruhámhoz?

– Majd visszahozatom.

Frank a vaságyba kapaszkodott. – Miért nem engednek haza?

– Van egy kis probléma – nézett rá nyíltan az orvos.

– Micsoda? – sápadt el Frank.

– A vérképzés körül látszik valami.

– Ne kerteljen!

– Még nem végeztünk a vizsgálatokkal.

Franknak minden tagja ólomból volt. – Miért titkolóznak?

– Nem szokásunk. Mondtam, hogy még nem fejeztük be a vizsgálatokat.

– Azért dugták el a ruhámat?

– Mondtam, hogy vissza fogom hozatni – ígérte az adjunktus.

– Mikor?

– Azt se tudom, hogy hova vitték.

Az adjunktus azt gondolta: – Hajlamos a hisztériára ...

– Nem akar hazatelefonálni? – kérdezte engesztelőén.

– Nem.

Helga és a kislány nem sokkal a beteglátogatási idő lejárta előtt érkezett. Frank egykedvűen feküdt az ágyon, a kórházi köpenyt se vetette le. ímmel-ámmal válaszgatott. Helga idegességében azt se tudta, hogy mit kérdezzen, mit mondjon.

– Azért rendesek, hogy különszobát kaptál – jegyezte meg.

– Legalább nem kell hallgatnom mások nyögését – válaszolta Frank komoran.

Fanny meg se tudott szólalni. Soha meg se fordult a fejében, hogy az apját egyszer majd kórházi ágyon fogja látni. Vigyázott, hogy el ne sírja magát. A plafonra bámult, meg az ablakon át ki a parkba, ahová csak lehetett, mindenhová, csak az apjára nem, aki szemmel láthatóan méltatlan helyzetbe került. Fannynak olyan érzése volt, hogy ő maga fekszik azon a nyomorult kórházi ágyon, hiszen testileg is része ennek a kiszolgáltatottan fekvő mogorva embernek, akinek az a legnagyobb fájdalma, hogy eldugták a ruháját. Ennek az embernek köszönheti az áldott és gyűlölt tulajdonságait. Ez a köpenyes, piros arcú ember... Ezt nevezte egyszer zsarnoknak. Ez vágta magát az első hívó szóra autóba, és rohant érte, akit az évek során fölváltva, hol sajnált, hol gyűlölt, hol istenített, ez a szerencsétlen, esendő pizsamás ember, akinek körülállják-ülik az ágyát, de nem tudnak rendesen beszélni hozzá. Könnyek szöktek végül Fanny szemébe, hiába bámult ki az öreg parkba.

– Moskovics Ernőnek megmondhatjátok, hogy hol vagyok.

– És a szerkesztőség?

– Azok ráérnek. Egyelőre kivettem egy hét szabadságot. Semmi közük hozzá, hogy hol vagyok.

– A bátyád?

– Ő is ráér – válaszolta Frank rövid töprengés után.

Helga még aznap este telefonált Moskovics Ernőnek, aki másnap délelőtt, a vizit után megjelent. Éppoly váratlanul, mint ötvenhat novemberében, csak a rendfokozat nélküli katonai őrbunda helyett most angolszövetből varrt, jólszabott öltönyt viselt, szemüveg helyett megint kontaktlencsét. Ápolt volt, szinte illatos, afféle társasági jelenség. Friss és magabiztos. Pedig úgy indult el otthonról, hogy mindent elpanaszol Franknak. Nem azért, mintha bármi reményt táplált volna magában, hogy egy ilyen baráti kitárulkozás bármiféle javulást hozhat, de legalább beszél, beszél, mint hajdan, bármiről, valósággal rázúdítja Frankra, ami a szívét nyomja, belelendül, összetorlódna a szavak, aztán dadogni kezd, mint hajdan, amikor még fiatal és tapasztalatlan volt. Útközben azonban beteglátogatóvá szelődött.

– Jó az ellátás? – érdeklődött erőltetett vidámsággal.

Frank könnyített a feszültségen. – Koszt, kvártély megvan.

– Fölkelni szabad?

– Körbe is futhatom a parkot.

– Az valami – biccentett Moskovics Ernő.

Megbotlott az infúziós állványban.

– Úgy néz ki a dolog – mondta Frank –, hogy szembekerültem. Nem ezzel vagy azzal, hanem magával az élettel.

– Ne vágj föl! Én is ebbe a kórházba járok.

Moskovics Ernő cinkos kacsintása elég idétlenre sikerült.

– Nem árt, ha időnként karbantartják az embert – tette hozzá.

– Úgy látszik, én is rászorulok – húzódott Frank feljebb az ágyon.

– Beszéljek a professzorral?

– Nem szükséges. Inkább arra volnék kíváncsi, hogy mi van odakint.

– Úgy beszélsz, mintha hónapok óta itt volnál.

– Lehet még belőle annyi is, nem?

– Mit hülyéskedsz? – förmedt Moskovics Ernő a barátjára.

Letelepedett a fehér kórházi székre. Frank azt gondolta gyanakodva: – Fél az ágyam szélére ülni, mintha ragályos beteg volnék ... Óvatosan végigmérte a barátját. Elegánsnak találta. Kimértnek. Szabályozottnak. Cseppet sem emlékeztetett a hajdani csetlő-botló Moskovics Ernőre, aki már nevetségesen öreg volt ahhoz, hogy újságíró-gyakornok legyen.

– Az asztaltársaság? – kérdezte Frank.

– Megvan.

– Milyen volt a keddi összejövetel?

– A szokásos.

– Hiányoztam?

– Fölösleges kérdés. Mindenki felőled érdeklődött.

– Hányán voltatok?

– Sokan.

Frank tudta, hogy a barátja hazudik.

– Tehát nem volt semmi érdekes – simogatta maga mellett a lepedő gyűrődéseit. – És az életben? Ott mi van?

– Akadt a napokban egy kis szóváltásom – suhant át a rosszkedv Moskovics Ernő arcán. – A múlt heti értekezleten már az ötödik tiszteletkört tették. Kifakadtam. Mire jó ez? A szünetben odajön hozzám egy titkár és azt mondja: – Miért vered te itt a tamtamot, amikor mindenki egyetért? Ne keress te itt magadnak ellenfeleket, és ne akard a legjobb elvtársakra rábizonyítani, hogy maradiak. Az asztaltársaságod pedig egy nagy röhej. Érted? Gyerekes, nevetséges. Mégha viszonylag derék emberekből áll is. Miért akarjátok beleütni az orrotokat az országos ügyekbe? Itt bent mindenki tisztában van azzal, hogy mi a teendő.

– Szomorú ez – jegyezte meg Frank. – Úgy látszik, hogy ez a párt hivatásos vezetőkből áll, meg azokból, akik úgy tesznek, mintha elhinnék.

Most kellett volna Moskovics Ernőnek beszámolnia arról, hogy épp tegnap este közölték vele: rövidesen külügyi pályára küldik, föltehetően a harmadik világba, de nem tudott volna Frank várható és nyilvánvaló kérdésére válaszolni: egyenlő-e ez a félreállítással?

Frank tünődve nézte a barátját.

– Azt hiszem – mondta –, hogy ez az egész nagy tévedés a részünkről. Egy csodálatos fantom nyomába eredtünk. Egy nagy, romantikus fantom bukkant föl, és mi voltunk kéznél, és a történelmi helyzet minket kapott el. Ráment az életünk. Most már biztos.

– Minden embernek szüksége van valami kcmoly célra, ha úgy tetszik: fantomra –

vitázott Moskovics Ernő –, aminek a szolgálatában akar élni. Kell élnie. A pap az istent szolgálja. A tőkés a pénzre esküszik. Mi a társadalmi igazság szolgálatába szegődtünk.

– Igen ám – mosolygott Frank fanyarul –, de az ember nemcsak a rögeszméjének, hanem a másik embernek is ki van szolgáltatva. Csak mások által valósíthatjuk meg az életünket, mert mindent és mindenkit egy másik érdek ítél meg. A velünk szemben támasztott igények alapján ítéltetünk meg, így aztán sohase leszünk azok, akik igazából vagyunk. Az egészben van valami nagy disznóság!

A nővér kopogott e pillanatban az ajtón. Teát és gyógyszereket hozott, majd kiment.

Frank föltápáskodott az ágyról. Az üres ruhásszekrény aljából elővette a francia konyakot.

– Szabad ezt? – hökkent meg Moskovics Ernő.

– Vizit után vagyunk – töltögetett Frank. Saját magának csak keveset.

Moskovics Ernő kissé bizonytalanul a barátja felé emelte a poharát. Nem akarta mondani, hogy „egészségedre”, mindazonáltal azt gondolta: – Nem lehet nagy baj, ha az iszogatóst elnézik neki...

Frank egy kevés teát töltött a konyakhoz.

– Alighanem írni fogok valamit – mondta.

– Miről?

– Talán arról, hogy még jóra fordulhat minden.

– Most nem jó?

Frank neheztelve nézett a barátjára.

– Nem is tudom. Hetvenötöt írunk, és én már negyvenhét éves vagyok. Majd kitalálok valamit, ami jól illik hozzánk.

– Hozzánk?

– Néhány napja a kezembe jutott egy kis füzet az itteni könyvtárból. Abban olvastam, hogy mit mondott Martin du Gard, amikor átvette a Nobel-díjat. Hallgasd csak, pár mondat az egész: „Jean Barois gondolkodik, tehát kételkedik. Mindenekfölött érteni akar. Hogy értsen, először a hitéről kell lemondania. Gondolkodni azt jelenti, hogy nemet mondunk, megtagadjuk, amiben hittünk.” A hideg futkározott a hátamon, amikor olvastam.

– A hittel csakugyan baj van – ingatta Moskovics Ernő a fejét, majd elkomorodott. Azt gondolta: Te írod a könyvedet valamiről, én meg valamelyik eldugott országban minden április negyedikén fogadást adok ...

ZÁGONI FERENC

Egy vödör cement

*Csak a gazemberek vannak meggyőződve arról,
hogy boldogulniuk kell. És boldogulnak is.*
(Baudelaire)

Nyáreste egy balatoni üdülőhelyen. Hétfégi házacská teraszán üldögélünk. Egyikünk mesél.

Jó évtizede, úgy a hetvenes évek vége, a nyolcvanasok eleje táján történt. Illetékes felsőbb szervek egy jelentéktelennek tűnő, ám bizonyos okokból mégis figyelmet követelő ügyben szükségesnek ítélték, legalábbis a nyilvánosság megnyugtató végett, a helyzet tisztázását. Az ügy kivizsgálására bizottságot hoztak létre.

Az öttagú bizottságnak azt kellett kiderítenie, igazak-e az állítások, miszerint egy országos jelentőségű gazdasági szervezetnek a nagy nyilvánosság előtt is szereplő elnöke luxusigényekkel építtette át a villáját, természetesen nem a maga költségére. Az elnök, Nádor Kálmán, nemrég került ebbe a magas beosztásába. I lamarosan levélben fordult az illetékes hatósághoz, hogy a lakását elcserélhesse. Kérését egyfelől a családi helyzetével indokolta – feleségével és két különmű gyermekével él együtt –, másfelől megemlítette, hogy új beosztásában bizonyos reprezentációs kötelezettségeknek is eleget kell tennie, amelyek gyakran azzal járnak, hogy külföldi tárgyalófelelt is meg kell hívnia az otthonába. Az elhelyező hivatal, helyt adva az elnök kérésének, öt címet jelölt meg. Az elnök választása a Pocok utca 19/21 szám alatti villára esett. Az épület megelőzően külföldi diákok ideiglenes szálláshelye volt. A villa természetesen bizonyos átalakításra és tatarozásra szorult, ezt az elhelyező hivatal is rögzítette a kiutaló határozatában. A munkálatokat három hónap alatt elvégezték. A tanácshoz a lakosságtól bejelentések érkeztek, s a tanácsi beszámolókon kérdések hangzottak el állítólagos luxusigényekről, pocsékolásról, visszaélésekről. A tanács illetékes felsőbb szervekhez fordult. Onnan felkérés érkezett az elnökhöz: a vizsgálat befejeztéig halassza el a beköltözést.

Eddigi a tájékoztatás, amelyet a bizottság tagjai kézhez kaptak.

Az első idézésre Nádor Kálmán nem jelent meg a bizottság előtt, mert éppen külföldön tartózkodott. A második idézést is kénytelen volt figyelmen kívül hagyni, mivel egy iparági méretű fontos értekezletet vezetett. Harmadszorra előre egyeztetették vele az időpontot. Az elnök azonban most is éppen külföldről érkezett, és még aznap este egy tudós társaság ülésén kellett felszólalnia. Az iratokat ott lapozta át a bizottság előtt, korábban nem jutott rá ideje. Kijelentette: furcsállja az egész ügyet. Először is, mert a villát az elhelyező hivatal ajánlotta fel azzal, hogy átalakításra és tatarozásra szorul, hogy pedig az ő véleményét is meghallgatták ennek során, azt természetesnek tekinti. Csodálkozik azon a kitétlen is, hogy indokolatlan igényekkel lépett fel, hiszen ő, Nádor Kálmán személy szerint semmiféle igényyel nem lépett fel. Neki, ha megmaradt volna a korábbi beosztásában, mint vállalati igazgatónak teljesen megfelelt volna a régi, egy plusz három félszobás panellakás is. Megmondja őszintén, bár ez nem tartozik a bizottságra, ő legszívesebben most is egyszerű mérnökként dolgozna, hódolhatna a horgászásnak, a túrázásnak, élhetne a családjának, nem fájna a feje senkiért, semmiért. Magánélete gyakorlatilag nincs is, rohanás, kapkodás, futás, reprezentáció, amit úgy utál már, hogy el se lehet mondani. A villa átépítésénél sem a maga igényeit, hanem a kényszerű reprezentációs szempontokat tartotta szem előtt. Bármiféle döntést hoz a bizottság, ő annak aláveti magát.

A bizottság úgy határozott, hogy bár a bejelentések egyrésze valós problémákra mutatott rá, s hogy bár az átépítésnél és berendezésnél történtek indokolatlan, költségnövelő túlzások, összességében nem tartja kirívónak s elfogadhatatlannak a kialakult helyzetet. Tekintettel azonban a közhangulatra, azt javasolja, a villát utalják vissza az elhelyező hivatal rendelkezésébe, az elnök részére pedig a hivatal, a vizsgálat által feltárt szempontokat is figyelembe véve, jelöljön ki másik épületet. Amennyiben azon bármiféle átalakítás mutatkozna szükségesnek, előzően egy szakértői csoport véleményét kell meghallgatni.

Az újólag kiutalt villát és az átépítési, tatarozási terveket az elnök már a szakértői csoport titkárával együtt tekintette meg és hagyta jóvá.

Kivitelezőnek a 183-as számú építőipari vállalatot jelölték ki. A munkálatok befejeztével az elnök a villába beköltözött.

A szakértői csoport titkára, Hevesi Frigyes, Budaörsön lakott egy hosszú parasztházban. A ház mögötti domboldalon elterülő konyhakert és gyümölcsös is a házhoz tartozott. Hevesi nem szívesen lakott Budaörsön, a sofőrje is húzta az orrát, amikor késő éjszaka végeztek, vagy ha kora reggel kellett a főnökért mennie. De nem is ez az igazi ok. Hevesi közeledett a nyugdíjas korhatárhoz, akkor pedig járhat majd gyalog a városba, a felesége a csarnokba, a megszokott orvosuk se jön ki, nekik kell bebuszozniuk hozzá (az asszonynak elég gyakran). Még ha volnának gyerekeik, unokáik. De egyeden lányuk nem sokkal az érettségi után, egy könnyűnek tűnő balesetből következően váratlanul meghalt.

Hevesi valaha Szabolcsban kőműveskedett, esti tanfolyamon nagy szorgalommal elvégezte a technikumot, kiemelték, a megyei tanács építési osztályára került, onnan pedig, hasonló beosztásban, a fővárosba. Esetleg hazaköltözhetne Szabolcsba, ha nyugdíjba vonul. De minek, hiszen nincsen ott már senkije. Budaörsöt pedig nem tudta igazán megszokni, eddig is csak a kert és a gyümölcsös miatt maradt itt, szenvedélyévé vált a kertészkedés, nyésés, oltás, permetezés. Felesége a termésből finom befőtteket és lekvárokat készített, amikor pedig Hevesinek sikerült a régi barátokból összehozni a zsupapartit, akkor kinn a fák alatt az ő borát iszogatták. Ügy vágyott hát el innen, hogy szerette volna magával vinni a kertet is.

Egyszer, a Nádor-ügy megkívánta vizsgálódás során, a Rózsadombon rábukkant egy telekre. Amikor az elvadult sövénykerítés résein belesett a gyümölcsfákkal tűzdelt szőlőskertbe, elállt a lélegzete. Ha valaha elképzelt magának eszményi kertet, az ilyen lehetett. A telken kis szerszámosbódé állt. Egy ember jött ki kapával a kezében. Hevesi megszólította. Kiderült, hogy a telek egy népes családé. A családfő annak idején úgy mentette ki az államosítás alól a telkét, hogy még időben szétdaraboltatta és a gyermekeire, vejére, sógorára íratta, hat egyenlő részletben. Egy parcella nyolcvan-száz négyszögöl. Hevesinek gyorsabban vert a szíve, amikor megkérdezte, eladó volna-e a telek. Egészen. Az összeg hallatán elkókadott. De a látvány, amely a következő napokban szüntelenül ott lebegett lelki szemei előtt, nem hagyta nyugodni. Meg kellene próbálni. Meghirdette a házát és a kertjét. Hátha sikerül.

Szombat déltől vasárnap estig sorra álltak meg a kapuja előtt a kocsik, naphosszat mutogatta udvariaskodva a fanyalgó pofájúaknak az öreg épületet, a pincét, a padlást, a szerzámoskamrát, a tyúkólat és magyarázta, milyen idősök a gyümölcsfák, mennyit teremnek. A legkedvezőbb ajánlatot vasárnap déltájt (egy pohár bor mellett) egy műanyagfeldolgozó kisiparos tette. Kora délután egy vidékről felköltözni szándékozó mérnök ezt megtoldotta néhány tízezerrel. Alkonyat előtt, már elég későn ahhoz, hogy mindent alaposan megnézhesse, befutott két fiatalember. A kocsiból kiszállva végigszaladtak a házon, kerten, és kijelentették, hajlandók ötvenezret rálicitálni. A

kocsijuk tele volt mángorlókkal, kávédarálókkal, mozsarakkal, és hasonlókcal. Egy szüette rokkát mindjárt rá is akartak sózni Hevesire: ritka darab, igazán olcsón megszámlálják.

Hevesi fájó szívvel mondott búcsút a rózsadombi álmoknak, hiszen a legjobb ajánlat is alig érte el a telek vételárának kétharmadát. És akkor még hol a ház?

Elpanaszolta bánatát egy régi barátjának, aki a földhivatalban dolgozott. Az figyelemreméltónak ítélte az esetet. Mert ha Hevesinek nincsen is pénze a telekre, köz-célra ki lehetne sajátítani. Úgy tudja, az egészségügy éppen most keres azon a környéken helyet egy közép fokú szakrendelő számára.

A kisajátítás szokatlanul könnyen ment végbe. Kiderült ugyanis, hogy a hat örökös közül három disszidált, egy utódok nélkül elhunyt, a két élő tulajdonos közül az egyik ágyban fekvő, magatehetetlen öreg, csak az az egy volt tárgyalóképes, akivel Hevesi is beszélt. Az pedig némi vonakodás után elfogadta a felajánlott kártalanítási javaslatot. Ekkor az egészségügyi osztály váratlanul visszalépett: a hely nem megfelelő, a telek túl meredek, a betegek nem bírják a sok lépcsőt. A feleslegessé vált telket az OTP-n keresztül eladásra bocsátották. Az első jelentkező Hevesi Frigyes volt.

Hogy a tervek gyorsan elkészüljenek, Hevesi a 183-as számú építőipari vállalat szakszervezeti titkárához fordult segítségért. A titkár szólt a főmérnöknek. A tervek néhány hét múlva készen álltak. A ház déli tájolású, egyszintes, háromszobás, a lejtős oldalról alápincézett lesz. A tervezők ügyeltek arra is, hogy a legértékesebb gyümölcsfákat az építkezés során meg lehessen kímélni. Amikor mindezeket a helyszínen megbeszélték, a vállalat főmérnöke megkérdezte: miért nem építet Hevesi kétszintes házat? Jelentéktelen költségtöbblettel két-három szoba nyereség, nem is szólva az ingatlan értéknövekedéséről.

– Erre se tudom honnan veszem majd a pénzt! – legyintett lemondóan Hevesi.

– Nem kerül az sokkal többbe – győzködte a főmérnök. – Leginkább csak anyagköltség. A többit meg lehet oldani.

Hevesi másnap felhívta Nádor Kálmán elnököt. Nádor szívélyesen fogadta új otthonában Hevesit, amit azzal is igyekezett kifejezni, hogy maga nyitotta ki a kocsit előtt a kertkaput, s hogy a melegítőt, strandpapucsot sem cserélte fel utcai öltözékre. A vendéget a kis szaletlibe vezette. A futórózsák alatt üldögélve a tegnapi meccsről, az aszályról, a kiszámíthatatlan időjárásról beszélgettek. Majd Hevesi panaszkodni kezdett: öreg, beteg, hamarosan nyugdíjba megy, felesége is állandó orvosi felügyeletre szorul, nem bírja már a világvégén, be akarnak költözni a városba, a kórház és a piac közelébe, hogy azt a néhány évet, amelyet juttat még a sors, kevesebb bajlódással éljék le. Eladta ezért a házat, és most egy kis vityillót szeretne építeni. De nem telik a pénzből, drága az építőanyag ...

– Értem, értem... – bólogatott Nádor, majd némi gúnnyal megkérdezte, nem hozta-e véletlenül magával Hevesi a szükséges anyagok listáját.

– Nem, dehogy – mentegetőzött Hevesi pironkodva, mint akit valami csínytevésen érnek. Jó, mondta Nádor, akkor küldje be hozzá másnap.

Az írás elkészült: ennyi meg ennyi cementet, téglát, betongerendát, faanyagot, egyebeket leértékelve, selejtáron ...

A házavatásra harmincnyolc ember volt hivatalos. A kertben bárányt sütöttek, a pincét borozónak rendezték be, a hallban cigánybanda játszott, az emeleti panorámaszobában, amelyből csodálatos kilátás nyílt a Dunára és a Margitszigetre, hangulatos bár működött. Egy öreg ács, Hevesi régi falubelije megkérdezte: Mondd, Frici, minek

vénségedre ez a nagy villa? Hevesi irigységet és rosszindulatot érzett ki a kérdésből. Több öröme lesz ebből másnak, mint nekem – felelte. – Ha meghalok, mindenemet a közösségre hagyom. Mert nincsen nekem már senkim ezen az égarda világon.

Az utcát, amely Hevesi Frigyes villája kertjének felső oldalát határolja, Görbe utcának ismerték a környékbbeliek. Egyszerű szekérút volt, amelyen az egykori zöldségtermesztők jártak le a környező dombokról a piacra. Az út elhanyagolt telkek között kanyargóit.

A 183-as építőipari vállalat főmérnökének, Szkalla Bélának, amikor Hevesi villája építését személyesen ellenőrizte, feltűntek ezek a gazos telkek.

A telekkönyvben nem akadtak nyomára a Görbe utcának. Hamarosan kiderült, hogy ilyen utca hivatalosan nincs is. De ha a főmérnök úr megmondaná a telkek helyrajzi számát... Szkalla nem tudta a helyrajzi számot, nem volt a telkekre kiírva semmi. Ez felkeltette a tanácsi vezetés érdeklődését is. A főmérnök kocsiján kiszálltak néhányan a helyszínre. A következő hetekben földmérők jelentek meg, és feltérképezték az egész környéket. Kijelölték és kiigazították a most már hivatalosan is így nevezett Görbe utcát, s mindkét oldalán pótolták a parcellázás hiányosságait. Szkalla főmérnök, mint „felfedező”, elsőbbséget élvezett a vásárlásnál, megkapta a korábban kiszemelt kétszázötven négyszöglet, szabályosan a hivatal által megszabott áron.

Mindez még Hevesi villája építésének befejezése előtt történt.

Szkalla főmérnök megemlítette Hevesinek a maga ügyét. Hogy a szerencse telekhez juttatta, s jó volna építeni rá. Az itt megmaradó építőanyag talán elég is volna egy szerény házacskához. Ha mégsem, akkor „amennyiben nem volna Hevesi elvtársnak kifogása ellene, néhány apróságot a selejt-engedélye terhére...” Hevesi ráveregetett a főmérnök vállára, és a kezébe nyomta az elnöki aláírással ellátott papírt...

Szkalla főmérnök nem tartotta volna illendőnek, hogy naponta kiszaladgáljon a maga házépítéséhez, ezért két fiatal mérnökére bízta az ügyet. „Remélem fiúk, megálljátok a helyeteket.”

A főmérnök családi házának szakmai átadása felért egy doktori disszertációval a két fiatal mérnök számára. Azon a napon, amelyen – harmadik kísérletre – végre ez sikerült, egyikük, Perlegi Dezső, azzal a kéréssel fordult a főmérnökhöz, szíveskedjék engedélyezni, hogy egy teherautót igénybe vehessen a hétvégén. Kis nyaralót épít a Balatonnál, ezt-azt le kellene szállítani. A főmérnök odakanyarította a nevét az elébe tolt papírra, aztán udvariasan érdeklődött, hol tartanak a munkával. A fiatal mérnök elmondta, hogy a falak már nagyjából állnak, kell még egy-két zsák cement, néhány tucat téglá és hasonlók. A főmérnök azt felelte, kár, hogy nála ennyire kiszámítottan volt minden. A fiatal mérnök mentegetőzött, neki már ez a teherautó is óriási segítség. Esetleg annyit kérne még, ha a főmérnök úr nem tartaná túlzott igénynek, hogy egy-két kispépet is feldobhasson a teherautóra. Hétfőn reggel a helyén lesz minden.

Szombaton, még virradat előtt útra kelt az építőipari vállalat anyagtelepéről két öttonnás teherkocsi, betongerendákkal, ablaktokokkal, teraszajtóval, fürdőszoba felszereléssel, betonkeverő géppel, kompresszorral, malteroszórával, szállítószalaggal és negyven zsák cementtel. Az első kocsiiban a sofőr mellett Perlegi ült, a másodikban, a rakomány tetején a vállalat öt építőmunkása.

A fiatal mérnök nyaralója a vízparttal párhuzamos harmadik utcában épült. A teherautók reggel hatkor érkeztek oda. Az emberek gyorsan lerámolták a kocsikat, és munkához láttak.

Az építkezéssel nagyjából egy vonalban, a vízparti soron, drótkerítéssel körülvett kis telken zöldborsó-, szamóca- és dinnye – ágyások között, kékre festett, egyszerű kis

faház állt. Látszott, hogy nemrég épült. Csak a háztól a kertkapuig vezető utacska hiányzott még. A tulajdonos, egy nagyhasú, kopasz, ötvenes pincér, fekete klottgatyában, ellenzős kis vászonsapkában, lábait szétrakva (hogy ha lehajol, a hasa elférjen a térdei között), a kert sarkában a számocáival babrált. Alkonyat felé a csapnál megmosta a kezét, nedves törülközővel megdörzsölte a kopasz fejét, inget, nadrágot, szandált vett föl, bezárta maga mögött a kertkaput, és elsétált fölfele.

Sötétedett. Perlegi mérnök telkének négy sarkából hatalmas lámpák szórták a fényt a készülő épületre. A betonkeverő gép csörögve forgott, a szállítoszalag téglákat röpített a magasba, az egyik teherautó motorja csörlőt mozgatott, a másik egy daruval betongerendákat emelt a tetőre.

A pincér ott ólalkodott a betonkeverő gép mellett. Megvárta, míg elkészül egy adag, és a masina elcsendesül. Akkor odaszólt a munkásnak: „Megy a munka, kolléga úr?” – „Meneget.” – „Ilyen későig?” – „Még annál is tovább.” – Közel lépett az emberhez, súgott valamit a fülébe, aztán odébb állt. A következő adag után, amikor a betonkeverő masina ismét elpihent egy percre, kezelője, mintha a dolgát akarná végezni, félrevonult a sötétbe, és megalkudott a pincérrel.

Hajnal felé, de még sötétben, beszuszogott a kőműves a pincér telkére, vállán egy zsák cementtel, majd még háromszor fordult eggyel-eggyel. A pincér kevesebb pénzt adott neki az ígértnél. A kőműves káromkodott: ennél a hivatalos ár is magasabb.

Ahogy megvirradt, alacsony, sovány cigány zörgette meg a kis kék vikendház zsalugáterét. A pincér álmosan szólt ki: „Jól van na, jövök már.” A cigány addig is vizet mert a kerekes kútból a magával hozott vödörrel, és előkészítette a szerszámokat. Megjelent a pincér a teraszon a fekete klottgatyájában, és megmutatta a cigánynak a ház mögött a ponyvával letakart cementes zsákokat.

A cigány dolgozni kezdett.

A pincér felöltözött, becsukta az ablakot, behordta a kertiszéket és a kisasztalt, majd némi gondolkodás után bevitte a szobába a lábtörlőt is. Gondosan bezárta az ajtót és elmenet odavetette a cigánynak: „Ha végeztél, hozd a kulcsot a vendéglőbe.” Az utcáról még visszaszólt: „A paprikák meg vannak számolva, dade!” – és figyelmeztetően feltartotta az ujját.

A cigány sódert lapátolt egy nagy bádoglepra, cementet szórt rá, meglocsolta, megkeverte, vödörrel odahordta a kijelölt helyre a betonnak valót, ott becsömöszölte, elsimígtatta. Délutánra már szép kis járda kanyargóit a háztól a kertkapuig.

A cigány elüldögélt a borsóágyásban, leszakított egy-egy hüvelyt, kiszemezte, eleszegette. Napszálltaig félóránként meglocsolta a friss betont, majd amikor már érezte az alkony hűvösét, előblögette a szerszámokat, a maradék kevés cementet visszatöltögette az egyik üres papírzsákba, ledörzsölte nadrágjáról a foltokat, megmosta a kezét, bezárta maga után a kertkaput, és elment a vendéglőbe.

A pincér kifaggatta, hogy valóban elkészült-e a járdával és szép munkát végzett-e. Aztán kifizette a megalkudott összeget, majd még kihozott a konyháról egy tál gőzölgő, levesben főtt, csontos marhahúst. „Fogd gyorsan és tűnj el. A tányért is megtarthatod.”

A cigány a parti sétány padján jóízűen falatozott. Gyönyörű csillagos égbolt ragyogott fölötte, a vízen kékesfekete sötétség feküdt, a tó túloldaláról átpislogott ide néhány fénypont, a lassan úszó sétahajóról hol halkabban, hol hangosabban csordult feléje a lüktető zene. A cigány a meztelen talpával jólesően érezte a homokból most bőséggel visszaáradó forróságot. „Meleg lesz az éjszaka – morfondírozott –, kisül a beton, ha nem kap vizet.” Feltápáskodott, és visszaballagott a pincér telkéhez.

Gondolta, hálából a tál húsért, meglocsolja még egyszer a nyers betont.

Mivel a kulcsot már visszaadta, csak a kerítés tetején juthatott be a kertbe. Húzott néhány kanna vizet, és jó bőven megöntözte a járdának valót. Ezzel biztosan kitart hajnalig, a harmatig.

Mászott volna már ki, amikor eszébe jutott a maradék cement. A harmat átnedvesíti és pocsékba megy. Megkereste a házvégében, a sötétben a papírzsákot, és átrázogatta belőle a cementet a vödörbe. Majdhogynem megtelt vele. Egy vödörnyi cement. Nem sok. De hát ezért is kár volna.

Kezében a vödörrel, nagy ügyel-bajjal vergődött át a kerítésen. Szerencsére nem látta meg senki. Elcipekedett az iskolához, amelynek a tatarozásán a vállalatuk dolgozott. A hátsó kert felől osont be az udvarra, hogy elkerülje az éjjeliőrt. Odalopakodott a szilvafa alatt ácsorgó betonkeverő géphez, beletöltötte a cementet – jó lesz másnap az első adaghoz – és indult volna, hogy a vödröt és a szerszámokat visszacsempéssze a helyére.

Ekkor a kapunál elkiáltotta magát az éjjeliőr: „Hé! Ki van ott? Hé!...” – és már kopogtak is a léptei.

„Én vagyok” – felelte kényszeredetten a cigány.

„Te vagy az, dada? Mit csinálsz ott?”

„Megyek aludni.”

A sötétből kibontakozott az éjjeliőr magas alakja. Amikor a bajszos öreg a cigányhoz ért, fenyegetően ráfordult: „És a vödör?”

„Viszem a helyére” – bizonytalankodott a cigány.

Az őr indulatosan kirángatta a kezéből az üres bádogvödröt: „Viszed ám a jó édes anyádba! Takarodj, mert mindjárt agyoncsaplak!”

A cigány beódalgott a deszkabódéba, ahol kegyelemből lakhatott az építkezés ideje alatt, és ruhástól rádőlt a gyalulatlan, csupasz deszkapriccsre.

Az éjjeliőr visszaballagott a kapuhoz. Ahogy a rövidebb lábára egyet-egyét biccentett, a vödör csörömpölve verődött a botjához.

„Rohadt tolvaj népség – morgolódott. – Kilopnák az atyáúristen szemét is. Pokolba kéne kergetni valamennyit.”

Az elbeszélő elhallgatott.

A beállott csendet egy asszony törte meg – a helybéli polgármesteri hivatal egyik vezetője.

„Akkor hát én most elmondom, hogyan kaparintotta meg egy jó összeköttetéssel bíró ember az elmúlt alig egy esztendő alatt a település legértékesebb épületeit, szinte a fél községet. Milliárdos értéket – bagóért. Legálisan.”

És belekezdett...

Ez azonban már egy másik történet.

Felelős kiadó Molnár Géza

Felelős szerkesztő Striker Judit

**920462 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető Nagy Lajos igazgató**

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat

**Megvásárolható az V. Honvéd utca 5., V. Mérleg utca 6.,
VI. Andrásy út 45., VII. Rákóczi út 14–16., XIII. Váci út 19.,
XIII. Szent István krt. 26. szám alatti budapesti könyvesboltokban**
